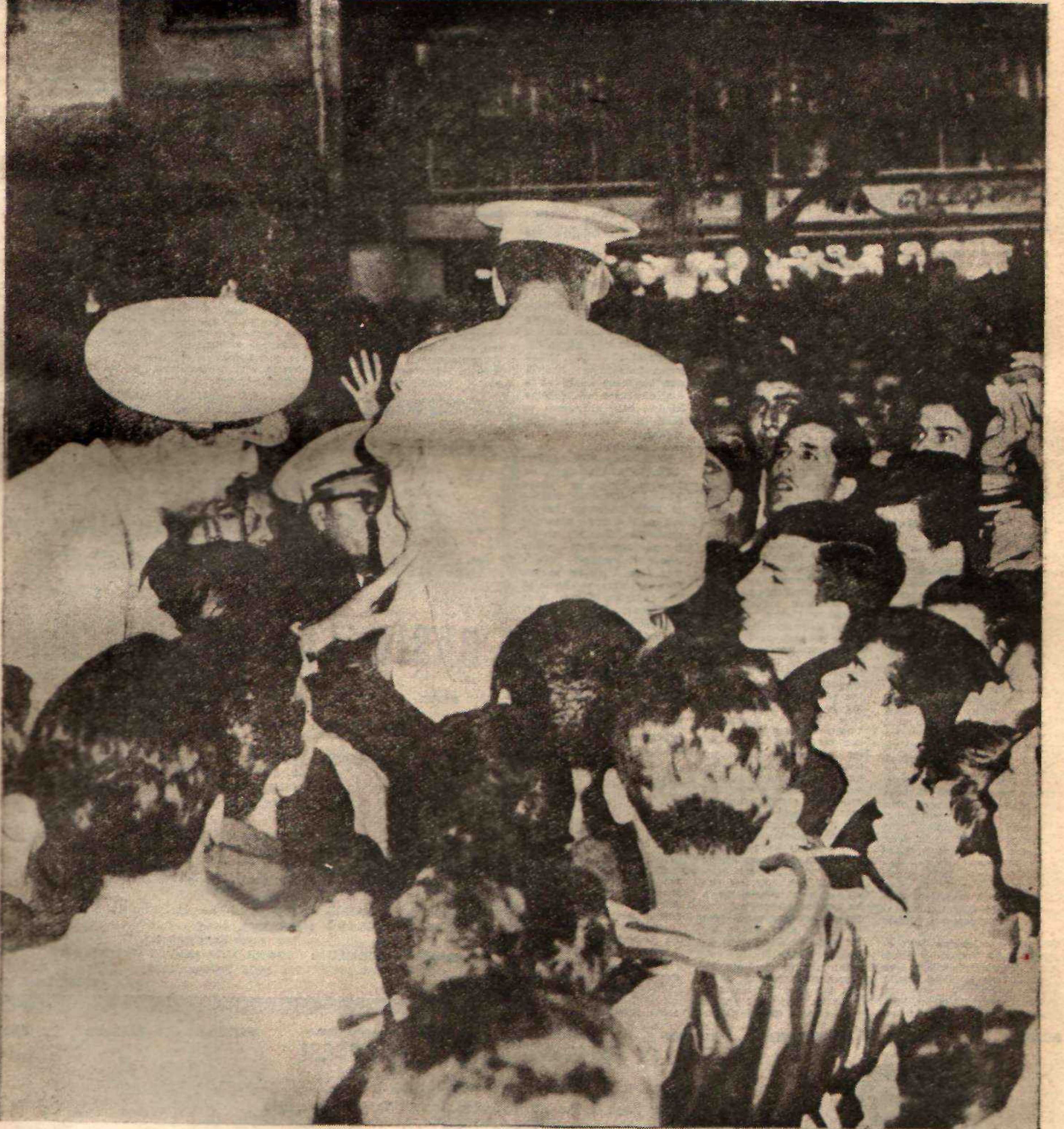
YÖN
HAFTALIK GAZETE

Gençliğin Şamarı!..

ATATÜRKÇÜLER ŞAHLANDI

Yıl : 1 - Sayı : 43 10 Ekim 1962 100 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Ya soyguncular?

YÖN'ün 26/9/1962 tarihli sayısında, «Soygunculara emeklilik hakkı» başlıklı bir yazı okudum. Bu konuya nihayet siz de mal bulmuş mağribi gibi sarılmışsınız. Halbuki konu, tek taraflı ve sadece düşük iktidar mensupları açısından ele alınmaktadır. sanki memlekette emeklilik hakkından mahrum başkaca siyasî mahkûm yokmuş gibi..

Bu satırları içi sitemle dolu olarak yazan kimse de bir siyasî mahkûmdur, bugün antidemokratik olduğu söylenen ve fakat, sadece lâfta kalan 141 inci maddeye göre mahkûm olmuştur, suç unsurları kapalı ve istenilen tarafa çekilen bu madde ile zerrece fikir ve vicdan muhasebesi yapılmadan okkalıca bir ceza yemiştir. üç buçuk senesini zindanlarda geçirmiştir.

İşte ben, bu mahkûmiyetle beraber, bir de 20 küsur senelik memuriyet hizmetimin hakkı olarak tanıdığım emekliliğimi de kaybetmiş bulunuyorum.

Emeklilik bence, memurun aylığından kesilmiş primlerle hükûmetin mukabil bir taahhüdünü ifade eder. Şu halde, emeklilik müessesesi ayrı, mahkûmiyet işi ayrıdır.

İşçi Sigortaları Kurumuna bağlı bir hizmetli veya işçiye — nitekim ben de öyleyim — nasıl evvelki veya sonraki mahkûmiyetlerine bakılmaksızın, kendisinden kesilen primlere karşılık aylık bağlanıyor veya bağlanacaksa, emeklilik hakkını emeklilik hukuku içinde hakketmiş bir memura da böylece maaş bağlanmalıdır. Meselâ, düşük iktidar mensuplarının durumu açısından değil, diğer siyasî mahkûmlar yönünden de değil. Emekli Sandığının bir çeşit sigorta müessesesi olması ve bu müessesenin vazifesini hissî tesirlerden uzak, insan haklarına uygun olarak yapabilmesidir: yapmasıdır.

Şu düşünce de yabana atılmamalıdır:

Bir ırz düşmanı, bir şâki veya bir katil, fakat memur değil, mahkûm oluyor. Malı, mülkü müsadere mi ediliyor, yaşama haklarından tamamen mahrum mu ediliyor?

Hiçbir şeyi olmayan bir memur, siyasî bir suçtan mahkûm oldu diye, üstelik kendi parası karşılığın da hakkettiği emeklilikten niçin mahrum ediliyor?

Senato, teklifi geri çevirirken, 25 seneyi doldurmuş olanların ailelerine emekli aylığı bağlanması yolunda bir teklifle gelinmesi yolunda Meclisi irşad ediyorlar.

Halbuki yürürlükte bulunan kanun, hattâ 15 sene ve daha fazla hizmeti olanlara, bu hakkı tanımıştır. Bunun için Meclisin 1952 yılında tefsir kararı da vardır. Senatonun irşadına Meclis uyacak olursa, bugünkü hayat da yıkılacak ve 15 sene değil, 25 senelik hizmeti olanlara hak tanınacak. Millet birbirinden, kanunlarından haberdar değil!

Bir şeyi isterken veya ona cephe alırken, o şeyin ne mahiyetini biliyor, ne de çevresi ile ilgili faktörleri muhakeme ediyoruz. Hepsi hepsi birtakım kinlerin, menfaatlerin tahrikiyle üstün gelme, hükmetme çabası içinde gücü yeten yetene bir karanlık hava ve mücadele veya kördöğüşü içinde.

Falih Rıfkı'yı, Bedii Faik'i, İlhan Selçuk'u da, bilmem Çetin Altan'ı da, şusu da, busu da hepsi, hepsi «Emeklilik hakkı soygunculara tanınmasın» diyorlar. Ama sade soyguncular değil, bu haktan mahrum edilmek suretiyle «soyulmuş» durumda olanlar ne yapsın?

«Yârâb bize bir er bulunup himmet eder mi,»
«Yoksa günümüz böyle felâketle geçer mi?»

Not : Böyle bir kanun teklifi Millî Birlik Komitesinin teklifi olarak (yani maaş bağlanması kanunu) Temsilciler Meclisine gelmişti. Fakat ekseriyet olmadığından, öylece kalmıştı. Sonra Meclis tatil oldu, büsbütün unutuldu.

Eski Maliye Bakanı Şefik İnan da Emeklilik Kanununun bu maddesinin tâdil edileceğini de Meclisle söylemişti. Demek, evvelce de böyle bir cereyan vardı, hem de kuvvetliydi. Sonradan ne oldu bilmem.

Gül Ağacı

Memleketimizde ihraç edilen malların sayıları bellidir: Çoğunluğu ziraat mahsulleri teşkil eder: meyva, sebze, pamuk, deri, yağ vs. Bu mallar, özel şahıslar tarafından toplanıp ihraç edilmektedir. Böyle olunca da müstahsilin pek çok güçlüklerle elde ettiği malın ucuz fiata elden çıkıp, özel kişilere büyük kazançlar temin etmesi, sağlanmaktadır. Böylece, müstahsilin hakkı olan para, zenginin kesesini biraz daha kabartmaktadır.

Bir tarafta birkaç şahıs kısa zamanda haddinden fazla zengin olurken, öbür tarafta hak sahibi olan müstahsil fakir düşmekte ve perişan olmaktadır. Biz de bir afyon sütü meselesi vardır. Yakın zamana gelinceye kadar, afyon sütü tüccarlar tarafından toplanıyordu ve müstahsil çok çeşitli şekillerde kandırılıp 15 liradan 50 liraya kadar sütü alınıyordu. Devletbaba buna elkoydu ve şimdi afyon sütü belli ofisler tarafından çiftçiden satın alınıyor.

Bu durumdan hükûmet de memnun, müstahsil de memnun. Çiftçi, tüccarın çeşitli dalaverelerinden kurtuldu ve malı da birazcık olsun para eder oldu. Kilogramı 90 — 100 liraya alınıyor. Bizde, bir de çok kıymetli bir ihraç malı olan gülyağı vardır. Ne yazık ki gülyağı, özel kişilerin inhisarı altındadır. Türkiye'de gülyağı ihraç eden bir firma vardır, onlar da İspartalı Konuroğulları'dır. Bu şahısların İsparta ve Keçiborlu'da gülyağı fabrikaları vardır. Çevrenin gül çiçeğini toparlayıp kaynatırlar. Önce pek çok çiftçinin gül çiçeğini almaya başlarlar. Güllerin tam kıvamlı ve bol olduğu zaman geldi mi, sevdiklerinin gül çiçeklerini alırlar. Pek çok çiftçiye de: «Çiçek fazla geliyor. Fabrika hepsini işliyemiyor. başınızın çaresine bakın» derler. Çiçek alma işinde hiç bir şart, taahhüt kabul etmezler.

Bu yıl, gül çiçeğinin kilogramını nakliyatı dahil, 100 kuruştan aldılar. Azamî 3 kg. çiçekten 1 gr. gül yağı çıkar. Konuroğulları, 1 gr. yağı 10 — 15 lira fiatla satarlar. Fabrikaya uzak bölgelerde olan çiftçilerle, gül çiçeğini fabrikaya vermiyen çiftçiler, gül yağını ellerinde bulunan imbiklerle kendileri çıkarırlar. Bunlar da en sonunda, Konuroğulları'nın elini öpmek zorundadır.

Gerek gül çiçeğini, gerekse gülyağını Konuroğullarından başka kimse alamaz. Müstahsil, yağ satmak için, Konuroğullarına başvurur. Önce birkaç defa çeşitli bahanelerle alınmaz, vatandaş geriye çevrilir; yağlar beğenilmez, en sonunda düşük bir fiatla alınır. (Bu yıl 1 gr. yağ 3 liradan alındı). Gülyağı piyasası Konuroğullarının elindedir. İsterse gül yağını fiatlandırır, istemezse ucuzlatır. Hattâ hiç alınıp satılmaz ve bir işe yaramaz hale getirir. Müstahsil, bir tek şahsın veya firmanın hizmetçisi olacağına, buna devlet baba el koysa, afyon sütünde olduğu gibi, gülyağı da Toprak Mahsulleri Ofisleri tarafından alınsa ve ihracat devlet tarafından yapılsa, vatandaş da yakın fiatını ve nereye satacağını, kaç liraya alacağını bilse, zenginin eli ayağı öpmekten kurtulsa, sağlanan kazanç, zenginin şahsın cebine gireceğine devletin hazinesine girse ne olur?

Halil COŞKUN

YÖN'cüler hakkında soruşturma!.

Yobazların inkılâplara karşı giriştikleri hayasız tecavüz ve öc alma nâraları nın demokrasiyi gölgelediği şu tarihî günlerde, hükûmetin herakliriye hazırlanan bir insan misâli Yön dergisi okuyan ve bildiriye katılan bazı üniformalı şahıslar hakkında gizlice soruşturma açtığını tesbit etmiş bulunuyoruz.

Hükümete teklifim şudur: Yurt'ta bir iki değil, on binlerce Yön'cü ve ancak Yön'ün takip ettiği usuller le insan haklarına kavuşacak milyonlarca vatandaş mevcuttur. Tek tek ve gizli soruşturmalarla hiçbir memleket meseleri çözülemez. Eğer Yön'cüler hakkında soruşturma yapılması lâzımsa toptan, fakat ulus huzurunda açıkça yapılmalıdır ki ulus; toprak, emek ve rızk yağmacılarının mı, yoksa onlara karşı olanların mı haklı bulunduğuna bizzat karar versin. Eğer ulus sömürgenleri haklı çıkarırsa biz verilecek kararın her türlüsüne razıyız. Karşı taraftan da aynı efendiliği beklemek hayal olsa bile hakkımızdır.

Emel ARGUN

Öldü ölümden birşeyler umarak

«Cezaevimiz hükümlülerinden Mehmet Ali Bezen ileri derecede veremdir. Adı geçenin bu hali, Üsküdar Verem Savaş Derneğinin ekli raporundan da anlaşılmaktadır. Acele Yedikule Verem Hastahanesine gönderilmesini arzederim.»

27 Eylül 1962 perşembe günü Üsküdar Toptaşı Cezaevi Müdürlüğünden, Üsküdar C. Savcılığına böyle bir yazı gitti. Yazıda ekli olduğu bildirilen Üsküdar Verem Savaş Dispanserliğince verilen raporda; Mehmet Bezen'in her iki taraf akciğerinde ileri derecede faal yara olduğu belirtiliyor. Derhal hastahaneye sevki isteniyordu.

Üsküdar Savcısı, yazıyı alır almaz, acele kaydiyle Üsküdar J. Komutanlığına, Üsküdar J. Komutanlığı da Toptaşı Cezaevi jandarma karakol komutanlığına göndermiş, aynı saatte iki jandarma eri hastayı cezaevinden çıkarmıştı. Ne var ki, hastanın yürüyecek hali yoktu. Karakol komutanı bir taksi buldu. Şoföre, «hastadır kardeşim, al şunu Üsküdara kadar götür» diyerek madenî bir 2.5 lira uzattı. Şoför daha insaflıydı. «Parası yoksa ben de para almam» dedi ve hastayı oturttu. Daha doğrusu yatırdı.

Yazımızın kahramanı Mehmet Halit Bezen'in yol culuğu işte böyle normal şartlar altında başladı. Fakat yolu uzundu. Üsküdardan sonra ne yapacaktı?. Bunun çaresini de jandarmalar buldular. Koluna girip, vasıta olan yere kadar taşıdılar. Vasıtaya binince de hasta mahkûm Mehmet'in parasını kendileri ödediler. Böylelikle Yedikule Verem Hastahanesine kadar geldiler.

Jandarmalar, bir hayli yorulmuşlardı. Fakat mutluydular. Ne harcadıkları paracıklarını düşünüyorlardı, ne de yorgunluklarını hissediyorlardı. Bir hayatın kurtulmasına yardım etmiş olmanın sevinci vardı içlerinde.

Fakat hâdiseler umdukları gibi olmadı. Yedikule Hastahanesinden aldıkları raporda, Mehmet Ali Bezen'in hastalığının vahim olmadığı, dolayısiyle yatırılamıyacağı yazılı idi. Ayakta duramıyan Mehmet demek hasta değilmiş. Demek ki, Üsküdar Verem Savaş Dispanserinin doktorları hataya düşmüşler. Ne yapsın şimdi jandarmalar? Vakit bir hayli geçmiş, yanlarında yürüyemiyen bir insan, düşünmüşler taşımışlar ve soluğu İstanbul Vilâyet Jandarma Komutanlığında almışlar. Soluğu almışlar ama. bir adım daha gitmeğe güçleri kalmamış. Dertlerini nöbetçi assubayı Kd. Baş Çvş. Lûtfi Sümer'e anlatmışlar. Baş Çvş. şöyle bir başını sallamış. Müşkül bir durum var ortada. Mevzuata uysa hasta değildir diye raporlu bulunan Mehmedi nezarete atması lâzım. Halbuki Mehmet ölüyor. Bunu anlamak için Başçavuşun değil doktor, hastabakıcı olmasına bile lüzum yok. Çekiyor yazı makinesini, «Nöbetçi Savcılığına» diyerek başlıyor yazmağa.

«Her ne kadar hasta değildir deniliyorsa da, bu adam hastadır» diyor. «Nezarette yatması vahim hâdiseler doğurur» diyor. «Hiç olmazsa, bir geceliğine hastanede kalmasına müsaadelerinizi» diyor. Diyor da diyor. Başçavuşun yazısına Savcı da bazı şeyler ilâve ederek, Mehmedi tekrar Yedikule Verem Hastahanesine gönderiyorlar.

Çileli Mehmet Halit Bezen, ikinci defa hastaneye getirilmiştir. Fakat ecksen ikinci defa getirilse, sonu bellidir. Mehmet hastane yollarında ölecektir. Çünkü doktor lo demiştir. Bir daha Muhammet demez. Sonra Mehmedin çok büyük suçu vardır. Fakirdir Mehmet. Üstelik torpili de yoktur.

Hastamız daha fena şartlar altında saat 23 sıralarında Toptaşı Cezaevine, tekrar sokuluyor. Hapishane arkadaşları Mehmedin yavaş yavaş ölüme doğru gitmesine seyirci kalmaktan başka birşey yapamıyorlar.

Nöbetçi gardiyanı, jandarma karakoluna geldiğinde, yeni bir gün başlamak üzeredir. Gardiyan, jandarmaya, «Mehmet can çekişiyor götürün» diyor. Jandarmalar işe yeniden başlıyorlar. Bir cankurtaran çağırılıyor. Yedikule Verem Hastahanesinden derslerini aldıkları için, bu defa Haydarpaşa Numune Hastahanesine getiriyorlar Mehmedi. Sonra, sonrası malûm. Ölüyor Mehmet.

Kimdi bu Mehmet? Adam mı öldürüp cezaevine girmişti? Irz düşmanı mıydı? Birinin yolunu mu kesmişti? Yoksa devlet hazinesinden binlerce lira mı sızdırmıştı?

Bu suçların hiçbirini işlememişti Mehmet. İşi yoktu Mehmedin. Kendi boğazı vardı. Kendisinin eline bakanların boğazı vardı. Geçim sıkıntısı içindeydi. Kumar oynamıştı. Daha 20 gün cezası vardı.

Bir sürü vurguncu, binlerce liralık kumar oynayıp serbest gezerken, bir Kulüp — Kahve etiketi sebebiyle mahkûm olmuştu. Aynı kumarın bir başka şeklini kulüpte oynasaydı, zabıta müdahale dahi edemezdi Mehmede. Çünkü bir kanun vardı ortada.

Bütün bunlara rağmen, o, hakkına razı bir kişi idi. Arkadaşları ısrar etmese hastahaneye bile gitmezdi. O suçunun asıl büyüğünü biliyor, (şimdi ismini hatırlıyamadığım) bir fıkracı ile ağız birliği yapmışcasına, ben fakirim, üstelik torpilim de yok diyordu.

Bu olay, benzerlerinin ne birincisidir, ne de sonuncusu. Kanaatimize göre, sağlık işlerimiz sosyalleşinceye kadar da devam edecektir. Biz, bu sebeplerle sosyalleşmeyi istiyoruz. Hem de ısrarla istiyoruz. Başta YÖN olmak üzere, istiyen her şahıs ve kuruma gücümüzün yettiği kadar destek olacağız.

İbrahim Zeki DOMAÇ

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(BASIN AHLAK YASASINA UYMAYI TAAHHÜT ETMİŞTİR)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

İDAREHANE : BAKANLIKLAR — AKARA, ATATÜRK BULVAR 127/8 Telefon: 12 72 00 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenari Sokağı 32 Cağaloğlu. Posta kutusu 512 — İstanbul, Tel: 229315 — 229316 ★ Dizilip basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL

ABONE Yıllığı (52 sayı) 50 T.L. altı aylığı (26 sayı) 25 T.L., üç aylık (13 sayı) 12.50 T.L.'dır. 1962 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 T.L., altı aylık 20 T.L., Üç aylık 10 T.L.'dır. Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında ilâve yapılır.

İLÂN : Beher sütunda santimetresi 25 T.L. dır. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarifeye ve pazarlığa tâbidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlânlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

YÖN HAFTALIK GAZETE

Tehlikeli Dönemeç

Geriye sürükleniş

Ankarada sanki 27 Mayıs öncesi günleri geri gemiştir: Gençlik, yine bulvara dökülmüş, «Atatürk izindeyiz» diye haykırıyor. Aynı heyecanı paylaşan üniformalı üniformasız subaylar, gençlikle kaynaşmış halde. Ordu gençliği, gençlik orduyu alkışlıyor. Bu hava içinde, bir yürüyüşü yeni bir yürüyüş kovalıyor.

Bütün bunlar, tamamen yok edilme tehlikesiyle karşı karşıya bulunan, yarıda *kalmış bir 27 Mayısın kaçınılmaz sonuçları*. 27 Mayısı yapan zinde kuvvetler, Atatürk devrimlerinin devamı olan 27 Mayısın tasfiyesi karşısında, mutlaka seslerini yükselteceklerdi.

Hatayı gizlemeye artık imkân yok: Oyların yarısını almış bir iktidarı devir, *yeni idareyi sağlamlaştırmak ve geniş* halk kütlelerine sevdirmek için hiç bir şey yapma. Artan işsizlik ve idari baskı, kütlelere eski günleri aratsın. Sonra devriklere her türlü hürriyeti tanı, onlarla iktidarı paylaş. 27 Mayıstan elbette eser kalmaz. Bir restorasyon devridir başlar. Dün, «Bizsiz, 27 Mayıs olmazdı» diye övünen siyasi teşekküller, «27 Mayısı biz hazırlamadık» tarzında bir inkâr fırtınasına tutulurlar. Devrik *idarecilerin affı, memleketin 1 numaralı* meselesi haline gelir. Yassıada mahkûmları, âdeta ikinci bir parlâmento olarak faaliyet gösterir. En güvenilir liderlerin gizli mektupları, «Bütün kabahat, 27 Mayısçıların. Biz idamları önlemek çabasıyla nelere katlanmadık» diye bilmek için yayınlanır. Bu geriye gidişe ayak uydurmıyan gençlik, «Hırsızlara, katillere, soygunculara af yok» diye haykırırken, hükümetin başındakiler af *şampiyonu kesilirler. Hırsızlık ve yolsuzluk* dâvaları daha başlamadan dejenere olur.

Devrikleri barındıran cezaevleri dinlenme evlerine döner. Devlet hastaneleri, her türlü konfora sahip, lüks sayfiye otelleri olarak «mahkûm prensler»*e tahsis edilir.* Bir «müebbed»in kollarını sallaya sallaya otelini terkedip yurt dışına çıkması, Diyarbakırlı Küçük Şori'nin Almanyaya kaçışından güç olmaz.

Hükümet ve parlâmentonun bir yıllık icraatı, 27 Mayısın yaptıklarını bozmaktan öteye gitmez: Toprak ağalarının vergilendirilmesi durdurulur. Sürgündeki ağalar geri yollanmak istenir. Mülk sahiplerinin vergileri hafifletilir. Servet beyannamesi *tesirsiz hale getirilir.* Zenginlerin vergileri azaltılırken memurların yüzde 15'lerini vermek elbette mümkün olmaz. Milli Birlik Komitesi tarafından yükseltilen en az geçim indirimi hadlerinin uygulanması elbette geciktirilir. Fedakârlık memur ve işçiye yüklenir. Sermaye ağalarına, dünün hırsız ve soyguncularına cömertçe tâvizler verilir. Çimento ve demirde, karaborsa tekrar başlar. Böylece 27 Mayısın getirdiği sosyal adalet anlayışı *lâftan* ibaret kalır.

27 Mayısın eseri olan plân fikri de, dejenere edilir. 1962 plânı uygulanmaz. 5 Yıllık Kalkınma Plânı da, plâna inanmış ekibin istifasının da açıkça gösterdiği üzere şimdiden plân hüviyetini kaybetmiştir. Her alanda girişilmesi zaruri reformlar ise çoktan unutulmuştur.

Bu şartlar altında 27 Mayıs düşmanlarının günden güne cür'etlerini arttırması normaldi. Kin ve intikam türkülerinin vatan sathını sarmasına, karşı—ihtilâl heveslilerinin artmasına, eski Milli Birlik Komitesi üyelerine ve gençliğe en ağır iftiraların ve hakaretlerin yağdırılmasına, ordu aleyhtarı fısıltıların çoğalmasına ve bir idam yıldönümünün *milli matem günü haline getirilmesine* şaşmamak lâzım.

Gericiliğin cankurtaran simidi

Herkes biliyor ki, zinde kuvvetlerin güvenine sahip İnönü kol kanat germese, bu gidişe çoktan dur denilecekti... 27 Mayıs düşmanları, ancak şekle, esastan çok *daha fazla* önem veren İnönünün gölgesinde kin ve intikam kampanyalarını yürütebilmişlerdir. Normal zamanlarda her Allahın günü İnönüye küfredenler, aslında İnönüye medyunu şükrandırlar. Bunun her halde onlar da farkına varmışlar ki, 23 Ekim 1961 ve 22 Şubat 1962 *günleri İnönünün eteklerinin* altına sığınmışlardır. Tehlike savuşturulunca da, 27 Mayıs düşmanları, karşı ihtilâli körüklemeye daha büyük bir şiddetle yeniden başlamışlardır.

İnönünün gölgesinde gelişen bu karşı ihtilâl hareketinin, zinde kuvvetlerin sabrını taşırması ve huzursuzluğun, İnönüye rağmen açığa çıkması mukadderdi. Atatürk Bulvarında başlayan gençlik yürüyüşleri, bu sabırsızlığın ilk *belirtileridir.*

Komünizm ticareti

27 Mayıs düşmanı cephe, 27 Mayıs saflarından gelen bu köklü tepkiyi ilk anda iyi değerlendiremedi. Şımarık çocukların *şirretliği içinde yürüyüşler* «CHP'nin tertibi» olarak gösterildi ve gençliğe küfürler yağdırıldı. Fakat satıhtaki belirtilerin çok derinlere uzandığını anlamakta gecikmediler. Sayın Osman Köksal'ın «Ekim, olaylara gebedir» ikazı ile de, 27 Mayıs düşmanı cephenin ayakları iyice *suya erdi ve rota,* pürtelâş tamamen değiştirildi. Dünün sahte kabadayıları, CHP Genel Başkanının etekleri altına sığınma çarelerini *aramaya başladılar. Aylardır vatan* sathında karşı ihtilâl tohumları eken 27 Mayıs düşmanı politikacılar, bugünlerde kuzu gibidirler. Ahlâk ve fazilet yoksunu sömürücüler, sıkılmadan 27 Mayısı ve zinde kuvvetleri övme yarışına girişmişlerdir.

Bu gibi nâzik durumlarda bir suçlu bulmak âdettir. Memleketimizde politikacıların sıkışınca buldukları klâsik suçlu, komünistlerdir: 6/7 Eylûl olayları mı? Komünistler yapmıştır... 28 Nisan 1960'ta gençlik zulme karşı direnme hakkını mı kullanmaya başlamıştır? Zorbalar, komünist tahriki diye haykırmışlardır. Hattâ ve hattâ devrik iktidarın sorumsuz politikacıları, Amerika Dışişleri Bakanı Dulles'ın Ankara ziyareti sırasında Amerikan sefareti gerisinde bomba patlattırmışlar, sonra da «Türkiyede komünist tehlikesi arttı» diyerek, Sam Amca'dan daha fazla dolar koparmaya kalkışmışlardır. Komünist ticareti, içte ve dışta böyle kârlı bir iştir!...

Şimdi de, bizim tabansız karşı ihtilâlcilerimiz, *Atatürk gençliğinin asil tepkisini,* bir komünist tertibi şeklinde göstermе çabasındalar. CHP Grup Başkanvekili Suphi Baykam, Meclis kürsüsünde bu iddiaların gülünçlüğünü peşinen belirttiği halde, sıkışık durumdaki 27 Mayıs Düşmanları, her kaldırım taşının altında bir komünist bulmak zorundalar. Nitekim, Mecliste maskeleri indirilen ırkçılar da «Komünistlere 100 milyonlarca lira dağıtılıyor» diyerek, *marifetlerini unutturmaya ve dikkati başka* tarafa yöneltmeye çalışmışlardır.

Memleketimizdeki bütün olayları istismara çalışan düşman radyolar, mantık fıkarası aklıevvellerimizin imdadına yetişmiştir. Şimdi hep bir ağızdan «Efendim. Türkiyede tıpkı Bizim Radyo ağzı ile konuşanlar var. Gizli bir Komünist Partisi de mevcutmuş. O halde komünistler azıtmıştır. Bütün işleri karıştıran komünistlerdir» diyorlar. O düşman radyolar ki, bir zamanlar 27 Mayısçıların ağzı ile konuşmuş, gençliği zulme karşı direnmeye çağırmıştı. 1950'den önce de bu radyolar muhalefet lideri Celâl Bayarın diliyle konuşurdu. O zamanlar da, bir takım ahlâksız ve vicdansız politikacılar «komünistler azıttı» diyerek bu hareketleri baltalamaya çalışırdı.

27 Mayısın hayasız düşmanları, bugün karşılarına dikilenlerin komünistler değil, zinde kuvvetler olduğunu çok iyi bilirler. Fakat su yüzünde durabilmek ve sömürücü düzenlerini devam ettirebilmek için, milletimizin komünizme karşı olan hassasiyetini istismardan başka tutunabilecekleri dal yoktur. Sömürücüler bu aşağılık iftiralara kananların sayısı gittikçe azalsa da, Türkiyemizin hızla kalkınmasını, halkın uyanmasını ve refaha kavuşmasını isteyen gerçek vatanseverleri komünistlikle suçlandıracaklardır.

Çok partili faşizm

Şimdi bu sahte vatanseverler, kendilerinin de inanmadıkları komünist tehlikesi etrafında Meclisteki partileri toplamaya çalışıyorlar. Komünist tehlikesine *karşı milli bir koalisyondan bile söz* edenler var. Aslında korktukları, şahlanan zinde kuvvetlerdir. Bir şekli korumak için, her şeyi feda eder gibi davranan İnönü, bu yakınlaşmaya taraftar gözükmektedir. AP idarecileri, bu fikri Başkan Gürsel'in de çok beğendiğini yayıyorlar. Böylece «olaylara gebe» Ekim ayını geçiştirebilmek için tek bir Muhafazakâr Cephe ortaya çıkabilecek. Bu gerici cephe, elbette ki Atatürkün çizdiği yolda Türkiyemizin hızla ileri gitmesini ve gerçek demokrasiye ulaşmasını isteyen zinde kuvvetlere karşı kurulduğunu açıkça söyleyemez. «Eski Türkiye» saflarında, gerçeği olduğu gibi ortaya koyacak kabadayılar yok. Muhafazakâr Cephe, muhayyel tehlikeler icad ederek, mazide sayısız örnekleri görüldüğü üzere, zinde kuvvetleri şaşırtmaya, parçalamaya ve dikkatini başka meselelere çekmeye çalışacak. Bu muhayyel tehlike, her zaman olduğu gibi komünizmdir. Orduya ve gençliğe iltifatlar yağdıran son AP. Grubu tebliği, sanki komünistler rejimi devirmek üzereymiş gibi bir hava yaratarak durumu kurtarmaya çalışmaktadır. Koalisyondaki CKMP, tahkikat daha sonuçlanmadan son olaylarda komünist parmağı bulunduğunu çoktan keşfetmiştir. İlerici hareketlerden ve yayınlardan rahatsız olan mutlu azınlık ve mutlu azınlığın sözcülüğünü yapan *bir* kısım basın da hükümeti bu yolda tedbirler almaya zorlamaktadır.

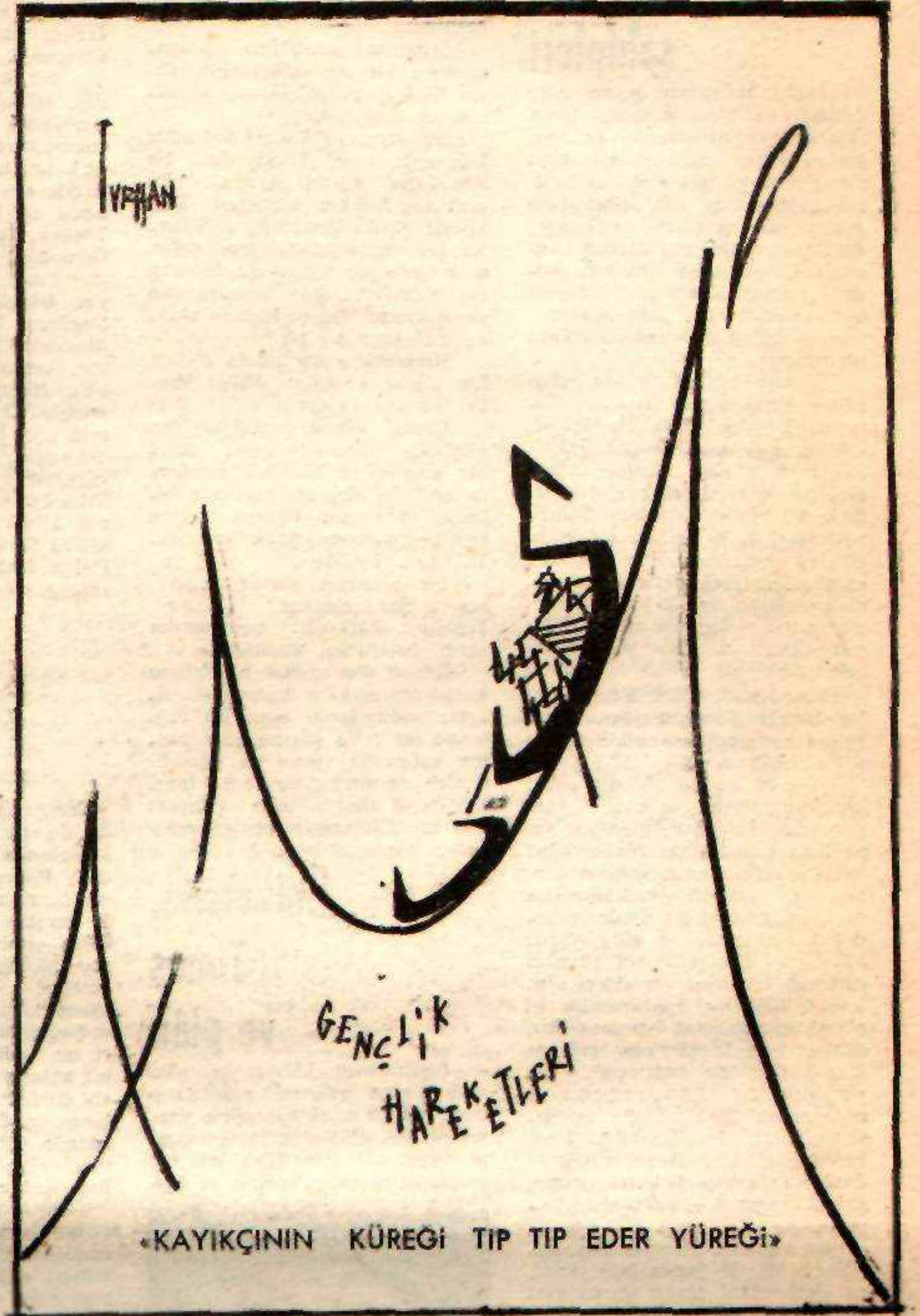
Komünizmle mücadele aldatmacası, geçmişte sayısız defa görüldüğü üzere hür fikri ve gerçek vatanseverleri susturma, sindirme ve yıldırma çabasından ibarettir. Böylece Menderes sistemine *tamamen dönülmüş olacaktır. Demokrasi* adı altında çok parti'i bir faşizm denemesi tekrar başlayabilecektir.

Sabırsızlanan zinde kuvvetlerin dikkatini başka tarafa çekmek ve rejim buhranını geçiştirmek endişesiyle bir yıllık faaliyeti karşı ihtilâl cephesini kuvvetlendirmekten başka işe yaramıyan hükümet, başındaki insanın iyi niyetlerine rağmen bu aldatmacadan medet umabilir.

Toplumun zinde kuvvetleri, memleketimize kıymetli yılları kaybettirmekten öteye gitmeyecek olan bu sahtekârlıklara karşı uyanık bulunmalıdırlar.

Tehlike, kapıyı çalmıştır. Fakat her şeye rağmen, hükümetin bu çıkmaza sürüklenmekten ve rejimin tek meşruiyet sebebi olan *nisbi fikir* hürriyetini boğmaktan kaçınacağını ümit etmek isteriz.

Doğan Avcıoğlu

«KAYIKÇININ KÜREGİ TİP TİP EDER YÜREĞİ»

Demokrasinin gerçek sahipleri

Faşist İtalya'dan gelme antidemokratik Ceza Kanunu maddelerinin değiştirilmesi ve Anayasaya aykırı mahiyetleriyle hürriyetleri zedeleyen öbür kanunların kaldırılması için açılan kampanya gün geçtikçe gelişiyor. Parlâmentodaki partilerden umudu kesen ilerici kuvetler, şimdi Cumhurbaşkanının Anayasa Mahkemesine iptal için başvurmasını sağlamak amacıyla imza topluyorlar.

Türkiye İşçi Partisi'nin açtığı kampanyaya Temel Hakları Yaşatma Derneği, Türk Devrim Ocakları ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir Kulübü katıldı. Öncü gazetesi «Demokrasiye Çağrı» adıyla bir bildiri yayınladı. Şimdiye kadar, binlerce kişi bu bildiriye ve yayınlanan öbür çağrılara imza göndererek, fikir hürriyetini kayıtlayan ve ilerici kuvvetlerin serbestçe örgütlenmesini önleyen kanunlara karşı olduklarını belirttiler.

Son olarak, Türk Edebiyatçılar Birliği Yönetim Kurulu tarafından yayınlanan bildiride de şöyle denilmektedir:

«Çünkü kurulu düzenin uşağı olmayan, daima halktan, yani doğrudan, haklıdan, güzelden yana olan sanatçı her zaman şüpheyle karşılanmıştır; eserleri toplatılmış, kendisi mahkemelere verilmiş, savunduğu ilkelerin bedelini hapislerde ve sürgünlerde ödemiştir. Biz, yirminci yüzyılın yarısında, en ilkel gerçekleri söylemeyi hâlâ bir kahramanlık işi olmaktan çıkarmak istiyoruz. Biz, dünyanın ve Türkiye'nin gelişim çizgisi üzerinde halkımızla elele yürümek için Türk sanatına ve edebiyatına lâyık olduğu saygıyı sağlamak için, dilimizi bağlıyan kalemimize kilit vuran, özgürlük düşmanı faşizm kalıntısı kanun maddelerinin kaldırılmasını istiyoruz.

Bu kanun maddelerinin kaldırılması için 28 Şubat 1963 tarihine kadar iptal dâvası açmak yetkisi sizlere verilmiştir; size, sayın Cumhurbaşkanımız Cemal Gürsel; sizlere, yasama meclislerinin sayın üyeleri, sizlere, meclislerde üyesi bulunan siyasî partiler; ve Üniversiteler ve Yargıtay ve Danıştay ve Yüksek Hakimler Kurulu ve Askerî Yargıtay, sizlere, bizler, vatandaş olarak, ya da Türk Edebiyatçılar Birliği olarak, Anayasaya aykırı mevcut kanunların kaldırılması için iptal dâvası açamayız; bunun için, size başvuruyoruz.»

Türkiye'nin uyanık kuvvetleri, toplumun hangi kesiminde görev almış bulunurlarsa bulunsunlar demokrasinin gerçek sahibi olduklarını açıkça ortaya koymaktadırlar. YÖN, bütün okuyucularını bu yolda yayınlanan bildirilere imza göndermek suretiyle hür fikir kampanyasını desteklemeğe çağırır.

Ulus ve komünizm

AP lilerin komünist tehlikesi iddiaları üzerine, CHP organı Ulus'ta şu yazı çıktı: «Yurt dışından, Türkiyeyi kesif bir propaganda ateşine tutan komünistlerin yüzünü dünkü Meclis müzakereleri bir hayli güldürmüştür herhalde...

Dışarıdan yaptıkları propagandayı bir AP milletvekili, Cevat Önder, aynen Meclis kürsüsünden tekrarladı.

Ne dereceye kadar doğrudur bilemeyiz ama, Türkiyede bir Komünist Partisi varmış... Bu partinin Merkez Komitesi, Türkiyede bütün ilericileri, gericilerle, faşistlerle mücadeleye çağırmak üzere bir bildiri yayınlamış. Bu bildiriyi Doğu Almanyadan yayın yapan «Bizim Radyo» olduğu gibi vermiş.

Beyanname bu defa mikrofon olarak kendisine Millet Meclisi kürsüsünü verdi.

Dikkat ediyor musunuz son günlerde Türkiyede gayet kesif bir komünizm korkusu yayılmaya başladı. Meşrebi herkesçe bilinen bir «Bizim Radyo» yayın yapıyor, başlıyor çanlar çalmağa: Tehlike... Tehlike...

Bir nümayiş oluyor, başlıyor çanlar çalmağa: Tehlike... Tehlike... Türkiyeyi komünistler sardı, batıyoruz, mahvoluyoruz...

Kanun dışı sayılan bir rejime karşı müteyakkız bulunmak elbette iyidir. İyidir ama, biz böylesine bir telâş göstermekle, halkın kafasında (yahu şu komünistler de amma kuvvetli imiş. Her taşın altında onlar çıkıyor) gibi bir düşüncenin yer etmesine sebep olmuyor muyuz?»

Cevat Önder
«Düşman radyo» propagandacısı

Üniversite, Times ve plân

İngiltere'nin ciddiyetiyle şöhretli Times gazetesi, plâncıların istifa sebebi hakkında şöyle yazıyor: «DPT, plânın iç finansmanını karşılamak için, Türkiyede hiç vergi ödemiyen çiftçilerin ve toprak ağalarının vergilendirmesini istedi. Hükûmet ise, herhalde politik sebeplerden bunu kabule yanaşmadı plânın bu kısmında büyük değişiklikler yaptı.»

Prof. Cahit Tanyol
Üniversite plândan yana

Başbakan Alican ise, onun dümen suyundan giden bâzı yazarların da gayretiyle, plâncıların bütün çiftçileri ağır şekilde vergilendirmek istediği fikrini yaymaya çalışıyor. Halbuki bahis konusu, yalnız zengin çiftçiler. Hükûmet zengin çiftçileri vergilendirmekten çekiniyor. Bunun da memur, subay ve işçi gibi ücretliler açısından önemi büyük. Zengin çiftçinin kazancı ölçüsünde vergi ödememesi, vergi yükünün ücretlilere bindirilmesi demek. Zengin çiftçiler vergi ödemediği için, meselâ en çok ufak gelirlilerin faydalanacağı yeni asgarî geçim indirimi hadleri uygulanmıyacak. Memurlar, geçen yıl verilmiyen yüzde 15 leri, büyük bir ihtimalle, bu yıl da alamıyacaklar. Cumhuriyette Maliye Bakanına atfen yüzde 15'lerin verileceği hakkında çıkan bir haber üzerine, Ferit Melen'in acele «Ben, böyle bir şey demedim» diye haberi yalanlaması unutulmamalıdır. Bunun içindir ki vergilerle plâncıları vurmak istiyenler, aslında kendilerinin sosyal adalet düşmanı olduklarını ilân etmekten başka bir şey yapmıyorlar.

Plâncıları vurmak istiyenlerin yanı sıra, onları savunanların sayısı gittikçe kabarıyor. Nitekim İstanbul Üniversitesi Hukuk ve İktisat Fakültesine mensup 35 öğretim üyesi, plâncıları destekliyen bir bildiri yayınladılar. Bildiri, istifalarda «Fikir haysiyetinin üstün derecesini bulduk» diyor ve «uzmanların tutumunu takdirlerimizle tasvip ediyoruz» sözleriyle son buluyor. Bildirinin altında şu imzalar var: Tuncay Toskay, İsmet Sungurbey, Saim Üstündağ, Server Tanilli, Erdoğan Teziç, İdris Küçükömer, Sevim Görgün, Merih Teziç, Ali Özgüven, Necati Mumcu, Yavuz Alangoya, Edip Çelik, Nusret Ekin, Ayhan Köksal Halil Salihlioğlu, Nevzat Gürelli, Neclâ Sungurbey, Öztekin Tosun, Mükerrem Hiç, Erdoğan Alkın, Kevork Acemoğlu, Işıl Ersan, Özen Eskiyurt, Bilge Umar, Argun Özsunay, Ülkü Azrak, Oğuz Arı, Aysel Yenal, Lütfü Güçer, Rona Aybay, Murat Sarıca Mehmetcan Köksal, Halûk Dedehayır, Necip Hocayusufpaşaoğlu, Cahit Tanyol.

Kraldan daha kralcı dış politika

Cumhuriyet başyazarı Nâdir Nadi, dış politikamızın yürütülmesi konusunda önemli bir yazı yazdı. Başyazar dış politikamızın esaslarını tamamen tasvip etmekle beraber, bu politikanın yürütülüş şeklini şiddetle tenkit ediyor. *Meselâ üye devletler NATO emrine, ordusunun sâdece bir kısım kara, hava ve deniz kuvvetlerini vermişlerdir. DP. iktidarı ise, bütün Türk kuvvetlerini bir kalemde toptan NATO'ya tahsis etmişlerdir.* «Ayrıca, Amerikalılara, yurdumuzun diledikleri yerlerinde diledikleri gibi üsler ve füze rampaları kurmak imkânları bağışlanmıştı.»

Acele ve aşırı kararlar 27 Mayıstan sonra da sürülmüş. Nâsırdan ayrılan Suriyedeki yeni iktidarı, «ayağının tozu ile işbaşına gelir gelmez» derhal tanıyarak, Mısırla diplomatik münasebetlerimizin lüzumsuz yere kesilmesine yol açmıştık.

Başyazara göre, son olarak, Amerikan Hükûmetinin isteğine uyarak, ticaret filomuza bağlı gemilerin Kübaya yük taşımaktan vazgeçmeleri de hâtalı bir karardır. İngiltere ve Fransa gibi, barış güvenliğini korumakta birinci derecede sorum taşıyan devletler, Amerikan isteğini yerine getirmemişken, bizim ön almamız yersiz ve lüzumsuzdur. Bu tenkitlerden sonra Cumhuriyet Başyazarı soruyor: «Müttefiklerimizle münasebetlerimizde taahhütlerimize tamamiyle uygun, fakat olaylar karşısında daha bağımsız, daha aktif bir politika güdeceğini, böyle bir politikanın milletimize olduğu kadar mensup bulunduğumuz barış cephesine de daha yararlı olacağını iktidara gelişinin ilk günlerinde açıklıyan Sayın İnönü bu hallere acaba ne der?»

Soruyu biz cevaplandıralım. Aktif ve bağımsız dış politika güdebilmek için önce, dostlarım yardımlarıyla günbegün yaşamaktan kurtulmak lâzım. Halbuki Menderes Hükûmetleri gibi, İnönü Hükûmetleri de, içeride köklü icraata girişemedikleri için, ayakta durabilme ümitlerini Sam Amcanın vereceği dolarlara bağlamışlardır. Biraz daha fazla dolar alabilme endişesiyle, Hükûmetler, Sam Amcadan fazla Sam Amcacı davranmak zorunda kalmaktadır. Kübaya gemi göndermeme kararı da, Sam Amcanın gözüne girerek, ona kesenin ağzını açtırma çabasının sonucudur. Dış ödemelerimizde nisbî bir rahatlığa kavuşmadıkça veya Doğu ve Batıdan aynı zamanda yardım almadıkça, aktif ve bağımsız bir politika gütme hayali lâfta kalmaya mahkûm. Nitekim, büyük tecrübesine rağmen İnönü, dış politikamıza en ufak bir nüans getirememiştir.

Cumhuriyette, 22 Şubatçılardan Emekli Kurmay Yarbay Mustafa Ok da, savunma politikamız üzerinde ilgi çekici fikirler ileri sürüyor. Mustafa Ok'a göre: «Silâhlı kuvvetlerin mevcudu bir

Nâdir Nadi
İnönü'ye soruyor

memleketin kalkınma hızını belirli derecede yavaşlatıyorsa, durumun cesaretle gözden geçirilmesi *kritik noktasına* vardımış demektir. Şurası gâyet açık olarak bilinir ki, ordunun asıl kuvveti halkın kültüründen ve zenginliğinden gelir. Halkı fakir olan milletin ordusu zayıftır.»

Mustafa Okun memleketimiz bakımından vardığı sonuç şu: «Silâhlı Kuvvetlerimizin hâlen sahip olduğu kuvvet miktarının, bu görüş açısından tetkik edilerek cesaretli bir tasarrufa gidilmesinin, vurucu kuvveti üstün kadrosu tamam mahdut sayıda tümenle iktifa edilmesinin daha uygun olacağı düşünülebilir.»

Gecekondu Sanayie tâviz

Hazine adına tahsil ettiği vergileri Maliyeye yatırmayıp, kendi işlerinde harcıyan gecekondu sanayinin borçları, 5 yıl için tecil edildi. 92 arkadaşıyla birlikte kanun teklifini yapan Bursa AP. milletvekili Ziya Uğur, her partiden milletvekillerinin de yardımıyla, tecil süresini 10 yıla çıkartmak için uğraştıysa da, bu mümkün olmadı. Böylece gecekondu sanayie, çok düşük faizli ve 5 yıl vâdeli bir kredi açıldı. Tasarıyı benimseyen Maliye Bakanı Ferit Melen bile bu konuda şunları söylemekten kendini alamadı: «Bu muamele çok hususî bir muameledir. Milyonlarca vatandaş borçlarını zamanında öderken, bazı vatandaşlara bu hakkın tanınmasının başka sonuçları olabilir.»

Irkçıların hezeyanları

Yakınları arasında, büyük Türk cihangirlerinden Timurlenk ile sadece aksaklık bakımından bir benzerlikleri olduğu için «Aksak Timurlenk» diye çağırılan bir meşhur ırkçımız, kendilerine ırkçı ve Turancı diye çatılmasından bizar olmuş, dergilerinde «Alçakça iftiralar» başlığı altında şunları yazıyor:

«Yalan, yalan, yalan... İftira, iftira, iftira...»

Yüzlerce defa yazıldı, binlerce defa söylendi. Türkiye'de, Türk milliyetçiliğinin içinde, eskiden mevcut olan veya şimdi mevcut olan ırkçılık ve turancılık düşüncelerinin, kızıllar tarafından uydurulup bilgisizler, oportünistler, kafasızlar ve benzerleri tarafından benimsenen şekilde bir ırkçılık ve Turancılıkla hiçbir münasebeti, toplu iğne ucu kadar bir ilgisi yoktur.»

Sonra kafatası ölçücülüğünü, soyen milliyetçiliği üç göbek, yedi göbek kan arılığı istiyen, kan tahlillerine gitmeye kalkan, insanları saçlarının ve gözlerinin rengine bakarak sınıflandıran ırkçılığı, Turana gitmeye, Kızıl elmayı yakalamağa kalkan, Tuna boylarında at koşturmak sevdası şeklinde anlaşılan ırkçılık Turancılığı reddediyor.

Eh, adam mademki imzası ile açıkça yazmış, inanmak lâzım. İçlerinden, hem de akıl hocaları kadrosundan biri bu, nasıl inanmazsınız. Gerçi bu adam, vaktiyle «Atatürk geberdi» diye sevinç naraları atmış, ağabeyi Atatürk'ü, «Mavi gözlü, sarı saçlı olduğu için» Türk olmamakla itham etmiş. Hitler Almanyasının kudretli devirlerinde de, bu adamlar kan saflığını araştırmak kafatası ölçüleri almak için, oradan âlet edevat getirmişlerdir ama, demek ki artık bütün bunlardan vazgeçmişler, doğru yolu bulmuşlar.

Ama durun, samimiyet ölçüsünü saffdilliğe vardırmakta, hemen her söylenene inanmakta acele etmeyin. İşte aksak Timur'un «Alçakça iftiralar» başlıklı yazısının hemen bitişiğindeki şu satırları da bir okuyun:

«Irkçılığı, Türklüğün kanına ve soyuna sevgi ve bağlılık duymak mânasında kullanarak, (Niçin Kızılların tahriklerine kıymet vererek bundan vazgeçeyim?) diyen milliyetçi ile (Eğer ırkçılık, Türk soyundan gelmiyen, ama Türklüğe bağlı olan kimseleri bizden saymamaksa, bu yanlıştır) diyen diğer milliyetçinin, her ikisine de bizim diyeceğimiz şudur: (Kelimeler üzerinde durmayın. Esasta aramızda hiçbir önemli fark yok. Asıl düşman olan, kızıla karşı saflarınızı sıklaştırın. Hele ırkçılık ithamı ile bir kısım milliyetçileri diğerlerinden ayırmak istiyen politika cambazlarına ve kalem maskaralarına gelince, onlara siz büyük kavgaya doğru ilerlerken ayağınız dolaşcak süprüntü yığınlarından öteye bir kıymet vermeyin.»

Nasıl, Aksak Timur'un alçakça iftiralar dediği, kan ve göbek Türkçülüğü var mıymış, yok muymuş? Ama durun, daha eğlenceli örnekler de var. İşte, «Alçakça iftiralar» yazısının yanıbaşında, bir başka çerçeveli ve imzalı yazı daha. Başlığı, «Hümanizm», yani insanlık sevgisi.

İşte Hümanistler hakkında verilen hüküm: «Hümanist denilen lâpacı güruhu...»

Ama durun, sadece bir hükmü değil, yazının tamamını okumakta, bizim ırkçıları ve Turancıları tanımakta büyük fayda vardır. Siciline, «liselerde bilfiil öğretmenlik yapması mahzurludur» kaydı düşürülmüş olan sabık edebiyat öğretmeni Aksak Timur'un yazısının yanıbaşındaki bu yazı için ne diyeceği de ayrıca merak konusu olabilir. İşte ırkçı ve Turancılarımızın Hümanizm anlayışı:

«Hümanizm [illegible] aleyhtarı Yahudi [illegible] ler, sık sık, öldürmekten duyduğu pişmanlıkla silâhını yere çalan bir Alman'ı veya cephede vurulan bir erin acıklı halini gösterir.

Fakat şurası muhakkaktır ki, asırlar sonra Alman çocukları, atalarının yirminci yüzyılda dünya hâkimiyetine doğru bir hamle yaparak yarı yarıya muvaffak olduklarını tarih kitaplarında okudukalrında, göğüsleri kabaracaktır. Silâhını yere çalan Karl ile acıdan kıvranan Coni ise birer hiç olacaklardır.

Ferd, zaman içinde akan ırk nehrinin bir damlasından ibarettir. Nehir, damlaların çabasiyle coşar, sel haline gelir. Ve arza hâkim olabilir. Fakat bir damlanın yok olması, koca nehire birşey kaybettirmez. Damlaların vazifesi, nehrin gelecekteki coşkunluğunu sağlamaktır. Kendi varlık ve refahlarını değil.

Arzı sarsan Hun atlarının nal sesleri hâlâ kulaklarımızda; dünyayı fethe çıkan Osmanlı ordularının mehterleri, hâlâ nabızlarımızda vuruyor. Ezelî ve ebedî Türk ırkının ulu varlığı karşısında benliğimiz eriyip gidiyor. Herşeyin ondan ve onun için olduğunu anlıyoruz.

Mazinin âtiye sunduğu bu destan — tarihin haşmeti karşısında (feda edilen insan neticeye değer mi?) sorusu, dörtbaşı mamur bir budalalık örneğidir. Bu yücelik yanında, hümanist denilen lâpacı güruhunun taptığı ferd nedir ki?

Asırlar evvel, geleceğe hediye ettikleri zaferler uğrunda, canlarını verenler, zaman duvarını parçalıyarak, (Türk ırkı) denilen ulu varlığı yarattılar. Cephede ölen binler, yüzbinler, milyonlar, (ırk) ın şuurunda ebede kadar yaşamak için, bundan daha güzel birşey yapamazlardı. Buna karşılık, sünepe bir hayat sürüp, rahat döşeğinde ölen [illegible] çular ne kadar çırpınırlarsa çırpınsınlar o, 70 — 80 senelik ömür cenderesinden kurtulamıyacaklardır.

Hümanizm zehirinin, Türk'ün cihangir ruhunda yeri [illegible]. Ordu millet, at sırtında [illegible], yatakta ölmekten korkar.

Nasıl? Beğendiniz değil mi? Hitler Nazizmini böylesine savunan, harp kundakçılığına böylesine tapan insanlara, hiç mi hiç Turancı ve Faşist diyebilir misiniz? Buna diyenler, alçak iftiracılar...

27 MAYIS

Devrim yürüyor

Bir ufak kıvılcım, zinde kuvvetlerin şahlanmasına ve Ankara'nın 27 Mayıs öncesi günleri tekrar yaşamasına yetti. Gençlik—Ordu ittifakı, bütün kuvvetiyle kendini hissettirdi. Yeni bir Gazi Osman Paşa Türküsü ve «Ordu, Ordu çok yaşa» sesleri, Atatürk Bulvarını inletti, 27 Mayıs düşmanlarının suratına indirilen «şahane şamar», 27 Mayısın sahipsiz olmadığını ve devrimin yürüdüğünü, dost düşman her kese anlattı.

Olaylar, Ekimin İkinci günü akşam üzeri, ellerinde iki Türk bayrağı, bir Atatürk resmi ve dört döviz bulunan 8 kişilik *bir grubun, tek sıra halinde* Sıhhiyeden Kızılaya doğru yürümesiyle başladı. Tek sıralı yürüyüş uzun sürmedi. Kafile, yarı yolda bir Hava Yüzbaşısı tarafından durduruldu. Ellerindeki İnönü aleyhtarı dövizler, çığ gibi büyüyen subay ve gençlik topluluğu tarafından yırtıldı. Sekizli tek sıra, linç edilmekten güçlükle kurtulabildi.

Olaylar, ondan sonra büyüdü. 27 Mayısçılar, şahlandı. Ankara, geceyarılarına kadar bir devrim gününün heyecanını yaşadı. «Katillere, hırsızlara, soyguncular af yok» haykırışları ve «Olur mu böyle olur mu, katillere af olur mu» *şeklini alan Gazi Osman Paşa Türküsü,* harekete tonunu verdi. Afçı İsmet Paşaya yöneltilen! «Af yok» haykırışları arasında, «İnönü, İnönü çok yaşa» sesleri, 27 Mayıs öncesi günlerin alışılmış bir klişesi olarak kaldı. Bu arada, AP Merkez ve il binaları ile 27 Mayıs aleyhtarı gazete bürolarının tahribi gibi lüzumsuz taşkınlıklar oldu. 27 Mayıs günlerini hatırlıyan polis, bütün bunlara seyirci kaldı.

Af aleyhtarı nümayişler, hafta boyunca, gerici basını protesto şeklinde sürdü gitti. Binlerce gencin katıldığı nümayişlerde «Yön» ve bütün ilerici ba*sın sık sık alkışandı.*

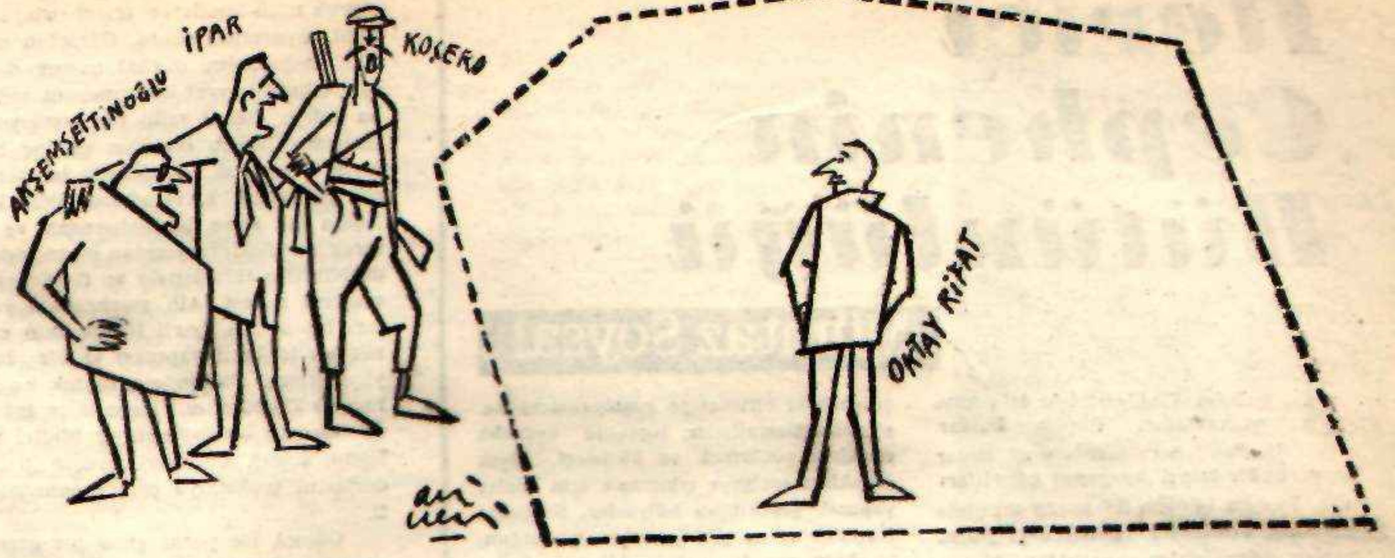
Perşembe gecesi evlere, Millî Devrim Ordusu imzasını taşıyan ve 27 Mayıs düşmanları aleyhine çok sert sözleri ihtiva eden beyannamelerin atılması, nümayişçilerin yarattığı huzursuzluğu daha da arttırdı. İyi kâğıda basılmış ve iyi bir uslûpla kaleme alınmış olan M.D.O. beyannamelerine karşı, daha ertesi gün başka beyannameler icat edildiyse de, kimse bunları ciddiye almadı. Karşı beyannamelerin bir kısmında, parlementoyu korumağa azimli bir «Kuvayi Milliye Ordusu» ndan sözediliyordu. Mevcut nizamı korumak için gizli bir teşkilâta ihtiyaç olmadığına göre, karşı teşebbüs her halde bazı amatörlerin işiydi.

2 Ekim Salı akşamı başlayan nümayişlerin nasıl patlak verdiği ve işin içinde önceden hazırlanmış bir plân bulunup bulunmadığı bütün hafta zihinleri meşgul etti. İddialara göre, AP'liler o gün bir gösteri tertiplemişler, fakat *çoğunluk* bundan cayınca, pankartlar 5—10 kişinin eline geçmişti. Bunlar arasında AP'li Ankara milletvekili Ferhat Yıldırım'ın akrabaları da vardı. Pankartçılara karşı ilk tepkiyi gösterenler kimlerdi? Nümayiş, tam anlamıyla, âniden ortaya çıkmış bir tepki miydi? Olayların gelişme tarzı, işin içinde teşkilâtlı ve plânlı çalışmaya alışmış kuvvetlerin de bulunabileceğini ister istemez herkesin aklına getirdi. Kalabalık arasında çok sayıda üniformalının bulunması da dikkati çekti.

Zinde kuvvetlerin bu şahlanışına, 27 Mayısa karşı kuvvetler, İzmir ve Adana nümayişleriyle cevap vermek istediler.

Ankara nümayişinden sonra kuzulaşan AP idarecilerinin muhalefetine rağmen yapılan bu mitingler, az sayıda heyecansız insanı toplayabildi. 200 binlik olacak denen İzmir mitingi 7—8 bin, Adana mitingi 2500 kişiyi bir araya getirebildi. Hava Harb Okulunun bulunduğu İzmir şehrinde tertiplenen miting, «Aman bir falso yapmıyalım. Zinde kuvvetleri sinirlendirmeyelim» korkusu için de geçti. Gençlik ve orduya iltifatlar yağdırıldı. Hatiplerin konuşmaları, önceden sansür edildi. Bir hatibin, «Gedizin ve Menderesin karaman çocukları» diye başlıyan konuşmasının metninden Menderes kelimesi derhal çıkarıldı. Öğleye doğru alana gelerek, Atanın anıtına, üzerinde «Atanın İzindeyiz. Gericiliğe tâviz yok» yazılı bir çelenk koyan İzmir *Gençlik temsilcileri önünde, bir ara An*karadaki nümayişçiler için «gözü dönmüş güruh» diyenler, hareketsiz kaldılar. Bu ihtiyatlı davranışın kendileri bakımından ne kadar isabetli olduğunu, miting bittikten sonra, Güney Saha Deniz Komutanlığı merasim kıt'asının, başta bandosu, olduğu halde yaptığı yürüyüş, açıkça gösterdi.

Adana miting tertipleyicileri ise, meydanı boş buldukları zannıyla, bir kabadayılık gösterisine heveslendiler. «Topyekûn afçılar» ufak ve cansız kalabalığı, karşı ihtilâl sloganlarıyla, beyhude yere coşturmaya çalıştılar. Ankara*da pek sessiz kalan AP milletvekili* Ali Bozdoğanoğlu, «Bir sabah kalkınca ihtilâlle karşılaşırsanız, taş, toprak, bıçak ve yumrukla mukabele edin. Toptan, tüfekten, uçaktan korkmayınız. Silâh zoru ile dahi olsa, iktidarımıza sahip olalım. Seferberlik yapalım» tarzında, karşı ihtilâli körükleyen sözler söyledi. Urfa Milletvekili Kadri Eroğan da «Tomson'a, topa karşı her türlü silâhla savaşacaklarını» ilânda kusur etmedi. Bozdoğanoğlu, «Salyaları akan kuduz köpekler, Kızılay ve Sıhhiye köpekleri, Kozmopolitler, dejenereler» gibi sözlerle, gençliğe saldırdı. İlgisiz bir topluluğa söylenen bu sözler, zinde kuvvetlerin öfkesini arttırmaktan başka bir işe yaramadı. Böylece, karşı ihtilâl körükleyicileri, memleketteki gerçek kuvvet dengesini görmek ve zinde kuvvetlerin kudretini yoklamak fırsatını buldular.

Oktay Rıfat'a pasaport verilmiyor (Gazeteler)

AÇIK REJİM

27 Mayısı tasfiye için didinenler, 27 Mayısın gücünü, hissettiler. Ankara, nümayişlerinin mânasını anladılar ve sindiler.

AP'nin telâşı

Ankara olayları, vatan sathında aylardır 27 Mayıs düşmanlığı yapan AP idarecilerini ve basınını denize düşmüş yüzme, bilmeyen insanlara çevirdi. İlk şaşkınlık içinde yapılan, «Bu, C.H.P nin tertibidir. Üniversite gençleri siyasetle meşgul olacaklarına derslerine çalışsınlar. Gensoru açalım. Meclisten çekilelim» gibi çıkışlar, çabucak unutuldu. Olay gecesi toplanan AP Grubunda, azılı müfritler kuzu kesilmişlerdi. *Nitekim* Çarşamba günü AP grubu adına Mecliste yapılan konuşma, İnönünün eski bakanlarına bırakıldı. Tansiyonu yüksek Topaloğlu'nun özür dilemesi üzerine, bu iş, eski İmar ve İskân Bakanı Muhittin Güven'in üstünde kaldı. Konuşmasını istediği gibi hazırlamakta serbest bırakılan Güven, yatıştırıcı bir konuşma yaptı. Nitekim Güven, herhangi bir sert sözden kaçınarak, **«Meseleyi, partiler üstü bir dâva halinde huzurunuza getirmiş bulunuyoruz»** dedi ve «tehlikede olan rejimin kurtarılması» temasını işledi. Perşembe günü Senatoda konuşan İhsan Sabri Çağlıyangil de, «Mevki ve rütbeleri ne olursa olsun, sorumluların behemehal cezalandırılmasını» isterken yumuşaktı. AP. sözcüsü, «Gâyemize varmak için daima uysal ve yavaş hareket etmeye kararlıyız, sabırlıyız!» diyordu.

Bu zoraki uysallara, çok güzel ko*nuşmalar yapan CHP. Grup Başkan Vekili* Suphi Baykam ve tabii senatör Osman Köksal, gereken cevapları verdiler. Baykam «Bu buhran dün başlamamış, aylardan beri devam ederek, devamlı taziyik ve tahriklerle, dün değişik bir şekilde ortaya çıkmıştır» diyerek olayları değerlendirdi ve nümayişlerde komünist parmağı aramanın gülünçlüğünü hatırlattı. Köksal ise «Ekim olaylara gebedir» sözleriyle, uzun zaman hatırlarda kalacak bir konuşma yaptı.

İnönünün, hükümetteki kusurları kabul edip muhalefete teminat vermesi de zoraki uysalların işlerini kolaylaştırdı. Nitekim İnönünün meclis konuşmasından sonra, toplanan A.P. grubunda, İnönünün verdiği teminat ve sözler tasvip edildi. A.P. grubu, tecavüzlere seyirci kalan İçişleri Bakanı hakkında hemen gensoru açmayı bile mevsimsiz buldu. 23 Ekim ve 22 Şubat günlerinde olduğu gibi, İnönüye sığınmaktan başka çâre yoktu. Nitekim AP'lilerden Urfa Milletvekili Kadri Eroğan «İnönü artık dizginleri ele almalı» diyor, Erzurum Milletvekili Ertuğrul Akça da «İnönü etrafında birleşelim» sözleriyle kürsülerden bağırıyordu.

Suçlu aranıyor

AP. ve AP.li basın olayların asıl tahrikçisi olduğunu unutturmak için yeni bir taktikle ortaya çıktı. Yeni bir suçlu bulmak, asıl kabahatliyi unutturmak ve zinde kuvvetlerin dikkatini başka taraflara çekmek *lâzımdı. Bu suçlu, her* zaman olduğu gibi, komünizmdi. Bütün kabahat, «Komünistlere» yüklenebilirdi. Nitekim Cuma günü, mecliste çok ateşli bir hatip, Cevat Önder, «Bizim Radyo» meselesini, ortaya attı. Bizim Radyo, Türkiyede gizli bir komünist partisi olduğunu söylüyormuş ve Türkiyede de Bizim Radyonun ağzıyla konuşanlar varmış». Bu iddia daha önce de ortaya atılmış, fakat AP.liler dahi üzerinde durmamışlardı. Fakat bu sefer bu iddiaya dört elle sarıldılar. 27 Mayıs aleyhtarı basın büyük bir gayretle bu temayı işlemeye başladı. Gümüşpala'nın İnönü ve Gürsel ile yaptığı *konuşmalardan sonra* A.P. taktisyenleri İnönü ve Gümüşpalanın da, «Son olaylarda komünist parmağı» gördüğünü acele basına ilettiler. 27 Mayıs aleyhtarı basın, bu haberleri 8 sütun üzerine manşette vermekte kusur etmedi. Cumartesi günkü AP. grup tebliği, «AP, kinciliği, intikamcılığı, gericiliği ve faşistliği, şiddet ve nefretle reddeder. Atatürk inkılâplarının bekçisidir. Türk gençliğinin, Şanlı Türk ordusunun daima yanıbaşındadır» diye, ordu ve gençliğe selâm çaktıktan sonra, «Komünizm faaliyetinin bugüne kadar görülmedik bir şekilde, yurt sathında zehirler saçtığını, türlü *kisvelere bürünerek rejimi ve* devletin bekasını yıkmaya çalıştığını» belirtiyordu. Aslında zinde kuvvetlerden korkan AP. iadei itibar etmek ve İnönüye sığınabilmek için, neredeyse memleketimizin komünistlerin eline geçtiğini söyliyecekti. Komünistleri, herşeye muktedir büyük bir kuvvet olarak göstermek ve komünizmle mücadele gibi ciddî bir konuyu, politik maksatlarla istismara kalkışmak, ancak komünistlerin ekmeği

Mucip Ataklı

Akrem Acuner
27 Mayısçılar

Emanullah Çelebi

İlerici Cephenin Bütünlüğü

Mümtaz Soysal

Bugünün Türkiyesi için için kaynamaktadır. Büyük bulvarlardan ücra kulübelere kadar heryerde bir temel kavganın çatırtıları var. Toplum bünyesi iki kutup arasında gerilmiş, kıvranıyor. Binlerce yıl, üzerinden dalga dalga uygarlıklar akıtan memleket, şimdi tekrar tarihteki ezeli çekişmenin sancıları içinde. İlericiler, Atatürk'ten kaptıkları alevi, daha da canlandırılmış olarak, akılcılığın ve halkçılığın kaçınılmaz sonuçlarına doğru götürmek istiyorlar. Gerici cephe ise, bütün toplumlarda oynadığı rolü burada da oynayabilmenin gayretiyle, uğraşmakta, çabalamaktadır. Amaçları, birbiri ardından gelen ve her gelişinde daha da kuvvetlenen hamleleri, yerleşmiş çıkarlarının ve küçük hesaplarının mendireklerinde kırmak, ufalamak. On, onbeş yıl öncesine kadar ilerici cephe ilerlemekte, gericiler de artçı savaşları vermekteydi. Sonra gericiliğin hücum günleri geldi; ileriyi savunanlar, tutundukları siperlerde birşeyler kurtarabilmek için didindiler. Şimdi, ilerici cephe karşı hücumdadır: siperlerden fırlayanlar, toplumu yüzyılların çemberlerinden koparmak, kütleleri lâyık oldukları seviyeye yükseltmek ve memleketi aydın ufuklara götürmek için uğraşıyorlar. Bu cephenin tam bir bütünlük gösterdiğini söylemek henüz mümkün değildir; fakat hepsini birleştiren ortak bir nokta var: sabırsızlık. İlerici cephenin bazı kesimlerindekiler, belki ne istediklerini tam olarak kestiremiyorlar. Ama, bir şeyi istemedikleri iyice belli: bugünkü durgun, gevşek ve tâvizci davranışlar onları rahatsız ediyor. Bu memleketin kaderini değiştirmek için birşeyler yapılmasını, büyük adımlar atılmasını zorunlu sayıyorlar. Bu zorunluluk ortada dururken, bazı kimselerin hâlâ geriye dönmek istemesi onları çileden çıkartıyor; küçük kıvılcımlar, ilericilerin bazan büyük kütleler hâlinde taşmasına, taşkınlaşmasına sebep oluyor.

Bu ilerici cephe içinde öyle bir kesim var ki, gericiler kendileri için asıl tehlikenin oradan geleceğini pek iyi bilmektedirler; bu kesim, sosyalist uyanış çevresinde birleşmeğe başlayanların kesimidir. Sosyalistler, toplumu aydınlık ufuklara götürmek ve kütleleri lâyık oldukları seviyeye çıkarmak için neler yapmak gerektiğini biliyorlar. Sosyalist formüllerin ne gibi çıkarları yıkacağını, kimlerin oyunlarını bozacağını da karşı cephe çok iyi kestiriyor.

Sosyalizm çevresinde birleşenlerin en büyük kuvveti halka olan inançlarından gelmektedir. Sosyalist, tam anlamıyla demokrasiye inanan, genel oya değer veren, parlâmentoların belli zümreleri ve çıkarları değil, kütleleri temsil etmesini isteyen adamdır. Onun içindir ki, gerçek sosyalist bugünün parlâmentosunda temsil edilen siyasi partileri, adları ne olursa olsun, bir büyük «muhafazakâr parti» nin meclis grupları şeklinde görür; çünkü, geçen bir yıl içinde bu partilerden hiçbiri halkçı bir davranış göstermemiştir. Vergiler, ağalar, toprak reformu ve Plân konularında olup bitenler bu görüşü doğru çıkaran birer misâldir.

Şimdi, duruculuğa, gericiliğe ve tâvizciliğe karşı yapılan uyarmalardan sonra, başlangıçtaki yanıltıcı ayrılmalara rağmen, parlâmentodaki «muhafazakâr» zihniyetin derlenip toparlanması, kendisi için olup bitenlerin gerisinde yatan gerçek tehlikeyi sezmesi, onu vurarak ilerici cepheyi bölmek istemesi beklenebilir. Daha ilk günlerden itibaren, kürsüde konuşanların «sol tahrikler» den bahsetmeleri boşuna değildir. Eğer bir punduna getirip sosyalist kesimi vurabilirlerse, ilerici cepheyi parçalamış ve tehlikeyi on, onbeş yıl geriye atmış olacaklardır. Onlarca asıl tehlikeli olan sosyalizmdir; öbür kesimleri süslü sloganlarla kolayca atlatabileceklerine inanırlar.

Toplumun diri ve ilerici kuvvetleri, ilk bakışta bölünmüş gibi duran, fakat büyük tehlike çanları çalınca hemen derlenip toparlanan «muhafazakâr parti» nin oyununa gelmekten kaçınmalıdırlar. Türlü çamurlar atıp sosyalizmi batırmak isteyenler, aslında ilerici cephenin karşı hücumundan korkanlardır. İlerici cephe, kendi içindeki en yapıcı kesim olan sosyalist kesimi koparıp düşmanlarına teslim edemez.

---

ne yağ sürecek ve komünizmle mücadeleyi gülünçleştirecek tehlikeli ve zararlı bir oyundur. Fakat AP, bu oyunu oynamakta mahzur görmedi ve rejimi kurtarmak ve komünizmle mücadele etmek için, «bütün partileri, millî ve sosyal müesseselerimizi bir fikrin etrafında toplanmağa ve gâye birliğine» çağırdı.

Gaye birliği!

Güney seyahatinden Ankaraya dönen Gümüşpala partilerarası yakınlaşmayı sağlamak için, cuma günü faaliyete başladı. İlk temas, AP. liderinden hoşlanmadığını saklamaya lüzum görmiyen İnönü ile yapıldı. Bu konuşmada AP. lideri, zevahiri kurtarmak için, indirilen AP. tabelasının İnönü ve hükûmet huzurunda merasimle takılması, gibi gülünç taleplerde bulundu. Bu talebi ertesi gün CHP. Genel Sekreteri Kemal Satır cevaplandırdı: «AP. levhasının Başbakanın iştirâki ile yapılacak bir merasimde yerine konmasını talep eden fikir, bana ister istemez sâkıt iktidarın bir vekilinin 6—7 eylül faciasından sonra Yunan bayrağını İzmirde merasimle Yunan Konsolosluğuna çekişini hatırlattı. Böyle bir merasim yapılmasını havsalam almıyor. Biz suçluların tâviz anlayışına katılmıyoruz.» Mamafih, bu mesele teferruattır. Olaylardan ürken AP. her ne pahasına olursa olsun, partiler arası bir yakınlaşmayı sağlamak çabası içindeydi. İnönü de, soğuk davranmakla beraber, AP.nin ve AP.li basının tahrikleri durdurması şartıyla, yakınlaşmaya aleyhtar değildi.

AP. bu yakınlaşmayı, millî bir koalisyon teşkiline kadar götürmeyi düşünüyordu. Nitekim, Gümüşpala'nın Gürsel'i ziyaretinde, İhsan Önal, şahsî fikri olarak millî koalisyon tezini ortaya attı. Önal, ziyaretten sonra, Gürsel'in de bu fikri beğendiğini derhal basına duyurarak, fikrin kuvvet kazanmasını sağlamaya çalıştı. Fakat millî bir koalisyon, işlemesine imkân olmıyan gülünç bir fikirdi. Koalisyon partilerinin hiç biri, buna yanaşmak niyetinde değildi. Yakınlaşma bir zirve toplantısından ve müşterek bir deklarasyondan öteye gidemezdi. Nitekim Gümüşpala ve Bölükbaşı, cumartesi gecesi, AP. merkezinde yaptıkları toplantıda, parti liderlerinin müşterek bir toplantı yapması ve bir bildiri yayınlaması üzerinde mutabık kaldılar. Esasen Gümüşpala, daha önce İnönüye ve Gürsel'e bu toplantı ve bildiri meselesini açmış, Cumhurbaşkanın parti liderlerini toplantıya çağırmasını istemişti.

Korgeneral Memduh Tağmaç
«Gerekirse müdahale edilecek»

Gürsel, ise pazar günü bir gazeteye verdiği demeçte, «Henüz böyle birşey düşünmüyorum» dedi.

Şimdi bu konudaki son söz, İnönü'nündür.

Cumhurbaşkanı Gürsel
iyi niyetli..

Olaylardan çıkan sonuç

Ankara nümayişleri, henüz tam şuur kazanmamış olsa bile, zinde kuvvetlerde mevcut olan yaygın bir huzursuzluğun sonucudur. 27 Mayıs tasarruflarının birer ikişer ortadan kaldırılması ve İnönü'nün statüko taraflarına sözcülük etmesi, zinde kuvvetleri ümitsizliğe ve güvensizliğe sevketmektedir. Af kanunu ve karşı ihtilâl belirtileri, bu hayal kırıklığını öfkeye çevirmekte geçikmedi. Hükûmet, köklü reformlarla sosyal adalet içinde hızlı kalkınma yolunu seçmediğine veya seçemediğine göre, bu hayal kırıklığı ve huzursuzluk gittikçe artacaktır. Mücadele, açık ve kapalı rejim arasında değil, eski ve yeni Türkiye arasındadır. Yeni Türkiye bu çatışmadan eninde sonunda zaferle çıkacaktır.

SİYASİ AF

İnönü affından, başta Bayar olmak üzere, boyunlarını ipten kurtarmış olan «müebbetler» de faydalanacak!.

Saatli bomba

Önümüzdeki günler içinde dananın kuyruğu kopacak ve kelin perçemi önüne düşecek. Birinci Koalisyonun başını yiyen, ikincisini ise ne yapacağı belli olmayan siyasi af kanunu tasarısı bu haftanın başında Türkiye Büyük Millet Meclisine bizzat CHP Genel Başkanı ve Başbakan İsmet İnönü imzası ile sevk edildi.

Kısacık cümlelerle kaleme alınmış beş maddelik tasarı, aslında, parlamento içine salıverilmiş bir saatli bombaya benzemektedir ve sonucunun nereye varacağını kestirmek aslâ mümkün değildir.

Millî Birlik İdaresi devrinden sonra girdiğimiz şeklî demokrasi içinde, inanılmaz bir yüzsüzlükle, «suçları sadece parmak kaldırmak olanlar» şekline getirilen Anayasayı ihlâlden suçluların 279 ilâ 283 tanesinin salıverilmesini sağlayacak olan tasarıyı dahi yeterli görmeyen Başbakan yardımcılarından biri bir gazeteciye yanayakıla, «Ne yapalım ki bu nazik durumda tasarıyı daha çok tevsi etmek imkânını bulamadık» dedi. İsmet İnönü ise Cumartesi ve Pazar günleri yapılan Bakanlar Kurulu toplantılarıda ayni temayı işleyerek, koalisyon ortaklarına, «şartlar zordur. Koalisyon protokollerinde ve Yuvarlak Masa toplantısında verdiğimiz sözü olsun yerine getirmez isek, sözünü tutmamış insanlar durumuna düşeriz» dedi. Ağzının içine bakan bakanlarına Çankayada yapılan komutanların ve parti liderlerinin katıldıkları toplantının safahatını anlattı. Silâhlı Kuvvetler çevrelerinin af konusundaki allerjilerine dikkati çekti ve komutanların o temaslar sonunda verdikleri sözle bağlı olduklarını, Hükûmetin bu söze dayanarak hiç olmaz ise dört yıllık ceza indirimini sağlamasının da iyi bir başlangıç olduğunu belirtti. YTP li ve CKMP li bakanlarına, kendisinin de daha geniş bir affa taraftar bulunduğunu, ancak buna imkân olmadığını kapalı bir şekilde anlattı.

Bakanlar Kurulu toplantıları sırasında İnönü bir başka endişesini de açıkça ortaya koydu ve YTP ile CKMP liderlerinden tasarının Meclisteki müzakeresi sırasında grupları üzerinde tam bir parti disiplini sağlamalarını istedi. Kendi grubuna mensup milletvekillerini ve senatörleri çantada keklik sayan İnönüyü daha ziyade YTP Grubuna mensup milletvekilleri ve senatörler endişelendiriyordu.

Edebiyatı bol gerekçe

Bu haftanın başında Türkiye Büyük Millet Meclisine sevkedilen özel af kanunu tasarısının gerekçesinde, bir takım allerjileri nisbeten yatıştırmak için flaşa çıkarın cümle, «çıkarılacak affın bir atıfet olduğudur».

Düşük Bayarın, tedbirsiz bir eda ile söylediği, ve fanatik DP kalabalıklarının dillerine pelesenk ettikleri, «Af değil tashihi karar istiyorum» sözlerie karşı bir emniyet sübabı olarak konan, «Af büyük meclisinizin bir atıfetidir» nazariyesinin ne kadar etkili olduğu ise önümüzdeki günlerde görülecektir. Her halde, Ankaranın 28 Nisan 1960 dan sonra Hürriyet Meydanı adını alan Kızılay meydanını dolduran binlerce ve binlerce üniversiteliye, bu hukukî inceliği anlatmak pek kolay olmıyacaktır. Hele ve hele, «suçları sadece parmak kaldırmak» şeklinde gösterilmeye çalışılan Anayasa çiğneyicilerinin aradan ikibuçuk yıl geçmeden birer kahraman olarak ortaya çıkmalarını zinde kuvvetlere kabul ettirmek herhalde çok daha güç bir meseledir.

Millet Meclisine sevk edilen tasarının gerekçesinde, affın «özel» olduğu, memlekette huzurun, «nisbeten» sağlandığı, demokratik nizam içinde böyle bir affa gitmenin zaruret haline geldiği belirtilmektedir. Daha ziyade yaldızlı ve ortalığı yumuşatıcı cümlelerden meydana gelen gerekçenin gerisinde yatan beş maddelik tasarının ise ana hatları şöyledir.

Bir kere tahminlerin hilafına, özel af tasarısı, aftan kimlerin istifade edebilecekleri isim isim tasrih etmemiştir. Gazetelerde aftan istifade edeceklerin üçyüz olacağı yazılmışsa da, daha dikkatli hesaplar sonunda bunların sayısının 279 ilâ 283 arasında olacağı ortaya çıkmıştır. Yalnız bu özel afla tahliye edileceklerin sayısı 279 veya 283 olarak dondurulmuş değildir.

Bayar da affedilecek

Şimdilik efkârı umumiyenin ve bilhassa zinde kuvvetlerin gözünden dikkatle saklanılmak istenen asıl nokta, salıverilecek olan 279 veya 283 kişinin dışında,

Anayasayı çiğnemiş bir iktidarın bütün sorumlularının, bütün milletvekillerinin ve bakanların ve hattâ Cumhurbaşkanının da bu aftan istifade edeceğidir.

Bir takım kelime cabazlıklarının ve hünerbazlıklarının arkasında saklanılmak istenen gerçek şudur: Yüksek Adalet Divanında Demokratik nizama kasdetmek ve Anayasayı çiğnemek, kardeşi kardeşe vurdurmak, dolayısı ile vatan hiyaneti suçunu işlemekten mahkûm olan bütün DP milletvekilleri eşit ölçüler içinde, bu «atıfetten» istifade edeceklerdir. Yani, Celâl Bayar, Refik Koraltan, Emin Kalafat, Agâh Erozan, Hamdi Sancar, Bahadır Dülger, Baha Akşit, İbrahim Kirazoğlu, Nusret Kirişçioğlu, Zeki Erataman ve Osman Kavrakoğlu gibi boyunlarını ipten kurtarmışlarla Şemi Ergin, Esat Budakoğlu gibi dört yıl iki aya mahkûm edilmişler, bu atıfetten aynı ölçüde faydalanacaklardır. Zira, ikinci koalisyon protokolünde de, özel af tasarısında da atıfet adı altında, «suçları sadece parmak kaldırmak olanlar»ın yanı sıra, bütün Kayseri mahkûmlarının cezalarının dörder yılının indirilmesi hükmü getirilmektedir.

Umumi efkârın ve bilhassa zinde kuvvetlerin gözünden dikkatle kaçırılmak istenen bu ufacık nokta şu demektir: Türk Ceza Kanununun Cezalar bölümüne ayrılan «İkinci bab» ının 13. maddesinin son fıkrasına göre, «Müebbed ağır hapis cezası 36 sene üzerinden hesap edilir». Müebbed hapse mahkûm olanlar ikibuçuk yıldan beri hapistirler. Cezalarının dört yılı da atıfet adı altında affedilecektir. Böylece cezalarının altı buçuk yılı geçtiğine göre, meselâ Bayar, müebbed hapis cezası mahkûmu olmaktan çıkacak, otomatikman, otuz yıl ağır hapis cezası yemiş bir suçlu durumuna girecektir. Mahkûmlar bir kere müebbed hapisten kurtuldular mı, ondan sonra işler bir hayli kolaylaşmaktadır. Şimdilik hiç adı edilmeyerek uyutulmak istenen «kademeli af» sloganı o zaman ortaya çıkacak ve müebbed hapis mahkûmları diye bildiklerimizin kurtuluş yolları ortaya çıkacaktır. Milletin ve büyük Meclisin atıfeti adı altında oynanan oyunun gerçek yüzü budur.

Amme hakları

Yüksek Adalet Divanı, şimdi «suçları sadece parmak kaldırmak» olarak takdim edilen vatan hiyaneti suçlularını, hapis cezaları ile birlikte, amme haklarından da mahkûm etmiştir. İnönünün başkanlığındaki İkinci Koalisyon, suçluları bu mahrumiyetten de geniş ölçüde kurtaracaktır. Şöyle ki, bunlar «siyasî haklardan istifade edememek, yani bir daha milletvekili falan olamamak'la beraber, kaybetmiş oldukları meselâ avukatlık etmek, doktorluk etmek, mühendislik etmek, müşavirlik etmek, idare meclislerine girmek gibi hakları rahatça kullanabileceklerdir.

Bugüne kadar, gerçekten Büyük Meclisin ve Milletin atıfeti olarak pek çok özel af kanunu çıkmış, ama bunlarda meslekî faaliyetlere müsaade etme hükmü nedense hep unutulmuştur. Fakat şimdi sadece vatan hiyaneti suçluları için bu hüküm konmaktadır.

Reşat Özarda
Toptancı!..

Protokolün esasları

Adalet Komisyonunda, Hükümet Tasarısını beklemekte olan Reşat Özardanın genel siyasî af teklifine göre nisbeten yumuşak olan hükümet tasarının esasını, ilk koalisyonun başını yiyen af protokolü teşkil etmektedir. Protokol şudur:

A) Evvelki hükümet zamanında yapılan görüşmeler sırasında tezekkür edildiği üzere, 4, 5 ve 6 seneye mahkûm olanların mahkûmiyet ilâmında yazılı cezaları bir atıfet olarak özel af yolu ile kaldırılacak ve bundan yukarı müddetle mahkûm olanları cezalarından da 4 sene indirilecektir.

B) Bu özel aftan istifade edecek olanların amme hizmetlerinden mahkûmiyet cezaları devam edecek ve bunlar her ne suretle olursa olsun siyasî faaliyette bulunamayacaklardır.

C) Bu suretle aftan istifade edenlerden, hususî kanunları gereğince meslekî faaliyetten mahrum kalmış olanların mesleklerini icra etmeleri mümkün hale gelecektir.

D) Bu özel af kanunu 1962 yılı Ekim ayı içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sevkedilecek ve bu ay içinde yürürlüğe girmesi gerçekleştirilecektir.

E) Karma Hükümete dahil partiler tarafından afın istismar konusu yapılmaması için partilerimiz gerekli gayreti sarfedeceklerdir.»

CHP Genel Başkanı İnönünün, karşı partilere vermek imkânında olduğu en büyük tâvizleri ihtiva eden bu protokol esaslarına göre hazırlanan tasarıya gelinceye kadar verdiği diğer tâvizleri de kısaca bir gözden geçirmek faydalıdır.

İnönü aylarca süren af konusundaki Mahmutpaşa pazarlıklarına, önce, «af konusunda tarih veremem» diye başlamıştır. Sonra Birinci Koalisyonun gerçekleşmesi için, tarih değil ama, kaç yıllık cezaların affedileceği hususunda yeni bir tâviz vermiştir. Derken Birinci Koalisyon sarsılınca, tâvizin hudutlarını genişletmiş, «suçu sadece parmak kaldırmak olanlar» denen hiyaneti vataniye suçlularının dışındaki suçluların da aftan bir ölçüde faydalanmaları esasını kabul etmiş, ama gene de ilk koalisyonu kurtaramamıştır.

İkinci Koalisyonun kuruluşunda ise İnönü, «atıfetin» hudutlarını biraz daha genişleterek, «tarih veremem, kademeli affın şimdilik sadece ilk plânını düşünürüm» demiş ve sadece Kayseridekilerin değil, Adanadakilerin de aftan faydalanması yolunda bir takım pazarlıklara boyun eğmiştir.

Şimdi, bütün gayretine rağmen, Adanadakilerin, yani 113 sayılı kanununun bazı fıkralarının değiştirilmesi ile affedilmeleri istenenlerin, ilk etapta affa dahil edilmesi imkânını bulamayan İnönü ve yardımcıları Alicanla Dinçer, üzüntü içinde, «hele şu Kayseridekilerin meselesi bir halledilsin de» demektedirler.

Ne olabilir?

Mevcut şartlar altında son derece hassas bir konu haline gelen af kanunu, İnönünün istediği şekilde çıkabilecek midir? İnönünün istediği şekilde çıksa da, af konusu yeni huzursuzluklara yol açmıyacak mıdır? AP son olaylardan sonra bir hayli uslanmış görünmektedir. Bu sebeple, dış tesirler olmazsa İnönü tasarısının Meclisten olduğu gibi geçme şansı kuvvetli gözükmektedir. Bugünkü hava değişmezse, koalisyon partilerinin disiplinli davranacakları ve AP nin de pek gürültü çıkart-

Celâl Bayar
27 Mayıstan ömürlü çıktı!.

ÇIKMAZLAR İÇİNDE BİR IŞIK

ORDU

Türkiye, yüzyıllardan beri bir mücadelenin içinde. Bir yanda Türkiyayi ileriye götürmek, Atatürkün diliyle, «Çağdaş uygarlık düzeyine» eriştirmek, öte yanda, Türkiyenin bugün içinde bulunduğu seviyeyi bile çok görüp geriye götürmek isteyenler bu mücadeleyi sürdürüyorlar. Bir de bunların arasına sıkışmış bir başka grup var: «Aşırı ortacılar», eyyamcılar, «aman aman ortalık dalgalanmasın» cılar. Aslında bu üçüncü grup gericilerin bel kemiği. Kendini açıkça «gerici» olarak ortaya koyanlardan, «maziperestlerden» daha tehlikeli, daha etkili. Üstelik yaptıkları, yapmak istedikleriyle de gericilerin yapmak istediklerini gerçekleştiriyorlar. Türkiyeyi olduğu yerden bir adım daha ileriye gitmesini, çağdaş uygarlık seviyesine» bir adım daha yaklaşmasını önlemekte daha da başarılı oluyorlar.

Şimdi tabloyu çizelim. Bir yanda ilerici kuvvetler var, son günlerin moda tâbiriyle, «Zinde kuvvetler» denilen bu kuvvetler, başta olmak üzere, basın, gençlik, sendikalar ve Üniversitelerdir. Bunların dışında kalan daha doğrusu bütün bu zinde kuvvetleri ortaya çıkaran bir de halk var ilericiler cephesinde. Yüzyıllardır ihmal edilmiş Türk halkı. Sağduyulu, iyi olan, ileri olan, memleket yararına olan her şeyi hemen benimseyen, gereğinde canı bahasına savunan fedakâr ve vefakâr Türk Halkı.

Gericilerin ve aşırı ortacıların safları belli. Irkçılar bunların içinde, Turancılar bunların içinde, ümmetçiler, cemaatçılar, sokak politikacıları hep bu saflarda. Ağalar, şeyhler, dedeler, yabancı parası ile göbeklerini şişirenler halkı sömürenler, hep bunlar. Memleket tamamen ellerinde kalsa, bunlar hilâfeti de, sultanları da getirebilirler. Bereket karşılarında ilerici bir Ordu vardır ve Ordu memleketin geri götürülmesine aslâ müsaade etmiyecektir.

Daha Osmanlılar devrinde, İkinci Mahmut zamanında yeniden düzenlenen Ordumuza «Nizam—ı Cedit» adı verilmiştir. Yani, yeni nizam...

Ordu daha o günden bu memleket içinde bir yeni nizamın öncüsü olmuştur. Her yeninin, her ilerinin savunucusu ve koruyucusu olmuştur.

Türkiyemizde Batı anlamında ilk gerçek mühendisler, ilk gerçek doktorlar, ilk gerçek ilim adamları ordu içinden yetişmiştir. Türkiyemizde başından sarığı atan ilk insanlar ordu mensuplarıdır. Enver Paşa devrinde fesi de ilk çıkarıp kalpak giyenler gene ordu mensuplarıdır. Türkiyede tekniğe sinesinde ilk yer veren kurum Ordudur. Türkiyede modern dünyayı en yakından izleyen de gene ordudur.

Türkiyede bir anlamda Ordu Halk, Halk bir anlamda ordudur. Fakir halk çocuklarına okuma ve yükselme yolunu açan en büyük ocak ordudur. Kurtuluş Savaşı, bu milletin yediden yetmişe, kadını ve erkeği ile ordu haline geldiği gündür. Hiç ama hiç unutulmamalıdır ki, Mustafa Kemal, Ordunun içinden, Harbiyeden çıkmıştır. Ordu Mustafa Kemali başına tac etmiştir. Mustafa Kemali sadece Mustafa Kemal olduğu için değil, Türkiyeyi ileriye yönelttiği için başına tac etmiştir. Kemalizm en keskin hatlariyle Ordu saflarında yer etmiştir. Atatürk Devrimlerinde bugüne kadar en ufak tavizi vermeyen tek kuvvet de, gene Ordu olmuştur.

Umutların kaynağı

Ordu bugüne kadar verilmiş ilericilik ve Atatürkçülük sınavlarında tek açık vermemiş kuvvettir dedik. Tek eğilip bükülmemiş kuvvettir dedik. Batı memleketleri ordularından bazılarına bakıp, Türkiyede de Ordunun muhafazakâr, statik bir kuvvet olmayışına şaşanlar bulunabilir. Ama Türk Ordusunun ilerici olmasının sebebi o kadar açık, o kadar gözle görülür ve elle tutulur bir gerçektir ki, bunun nedenlerini anlatmaya lüzum bile yoktur. Türk Orudusu kumanda kademeleri, asteğmeninden mareşaline kadar, ast kademeleri, tek erinden kıdemli başçavuş assubayına kadar, dirayetleri, kabiliyetleri ve imkânları çerçevesinde bütün Türk çocuklarına açıktır. Türk Ordusu ne Batıdaki bazı örnekleri gibi kiralanmış askerlerle ne de gene bazı batı ülkelerinde olduğu gibi kumanda kademelerinde sadece [illegible] asalet sınıflarından [illegible] alınmış ve yetiştirilmiş insanlardan teşekkül etmiştir. Türk Ordusuna, halkın her sınıf ve kademesinden her Türk girebilir. Kabiliyet ve dirayetine göre Ordunun her kademesine yükselebilir. Kısacası Türk Ordusu, halkın ordusudur, Halk Ordusudur İlericiliği, Atatürkçülüğü buradan gelir

Sultan Azizin hal'i Kurtuluş Savaşı, ondan önceki yüzlerce ve binlerce savaş ve ilerici hamle, nihayet 27 Mayıs, Türk Ordusunun hangi yönde olduğunu göstermiştir. Şayet 27 Mayıs olmasaydı, acaba daha Türk Halkı Toprak reformu, vergi adaleti, sosyal adalet, hekimliğin sosyalizasyonu gibi lâfları duyabilmek için kaç yıl ve kaç yıl beklerdi. Hiç şüphe edilmesin ki yıllar ve yıllar...

Plânlı Kalkınma çabaları kimin eseridir? Ordunun...

Bu memlekete son Anayasayı, şekli de olsa demokrasiyi kim kazandırmış, hürriyet nizamını kim kurmuştur? Ordu... Basın hürriyetini kim sağlamıştır? Ordu... Siyasi partilerin türlü şekillerde çelmelemeye çalıştıkları Türk İşçisinin en tabii hakkı olan Grev, Toplu sözleşme ve lokavt haklarının bir an önce verilmesi gerçeğini kim ortaya erkekçe atmış ve partileri bu yola zorlamıştır? Ordu...

Ve nihayet, bu memlekette kardeş kavgasını kim önlemiştir? Ordu... Atatürk devrimlerinin savunucusu kim olmuştur? Ordu...

Sonuç

Bütün bu gerçekleri bir bir böyle eksiği olan fazlası bulunmayan yönleriyle ortaya koyduktan sonra ortaya çıkan gerçek şudur:

Türk halkının, Türk milletinin ordusu dim dik ayakta durdukça, bünyesinde ve varlığında ilericilik ve Atatürkçülük olduğuna göre Türkiyede gericiler, eyyamcılar, orta yolcular başarı sağlayamaz. Bu yolda yapılacak her teşebbüs hüsrana uğramaya, beyinlerine demir bir yumruk yemeye mahkûmdur. Bunu unutanlara 27 Mayıs derslerin en iyisini vermiştir. Bundan sonra da verecektir. Bu gerçek böylece bilindikten sonra, Türkiyenin bütün ilericilerine, bütün zinde kuvvetlerine düşen iş, memleketimizin en kudretli, en organize ve en güvenilir [illegible] olan Ordunun etrafında [illegible]tir. İçten veya [illegible] veya sömürücü [illegible] cek, [illegible]

İlhami Soysal

maktan kaçınacağı beklenebilir. Affı çıkartamazsa veya af, İnönünün vermek istediğinden daha cömert bir şekilde kanunlaşırsa, Hükümetin istifası muhakkaktır. İstifa, giderilmesi imkânsız bir rejim buhranına yol açabilir. Buhran tehlikesi de, Parlamentoda İnönünün tasarısını olduğu gibi kabul etme temayülünü kuvvetlendirmektedir.

Daha önemli bir mesele, parlamento dışındaki kuvvetlerin İnönü affını nasıl karşılıyacaklarıdır. «Katillere, hırsızlara, soygunculara af yok» diyerek sokaklara dökülen zinde kuvvetler, kolayca yatıştırılabilecek midir? Bunu kestirmeye imkân yoktur. Tabii Senatör Köksalın tâbiriyle, «Ekim olaylara gebedir.» Fakat af, âni bir tepki yaratmasa bile, İnönünün zinde kuvvetler nezdindeki prestijini biraz daha kaybetmesine yolaçacak, bunun uzun vâdede tesirleri mutlaka hissedilecektir. Bu bakımdan AP nin ve benzeri partilerin davranışlarını da hesaba katmak lâzım. Affın ilk kademesi çıktıktan sonra, politik başarılarını affa bağlıyanlar rahat duracaklar mıdır? Hemen ardından ikinci kademenin gerçekleştirilmesini ve Bayarın da hürriyete kavuşturulmasını istemiyecekler midir? Veya iktidarı erken seçimlere zorlamıyacaklar mıdır? Bu sorulara rahatça evet cevabı verilebilir. Böylece af, siyasî bakımdan hiç bir meseleyi halletmiyecek, aksine yeni yeni meseleler ortaya çıkararak gerginliği ve huzursuzluğu arttıracaktır. Ayrıca affın, 27 Mayısın kesin şekilde tasfiyesi demek olduğunu hatırlamak lâzım. Zinde kuvvetlerin böyle bir tasfiyeyi, gönül rahatlığıyla kabul etmeleri mümkün değil. Bir devrimin bu kadar kısa zamanda, hem de eski bir devrimcinin idaresi altında tamamen tasfiyesini, tarih belki de ilk defa yazacak. Tarih, bu yıldırım tasfiyenin yaratacağı şiddetli tepkileri de herhalde kaydedecek.

Yeni Türkiyenin hedefleri

Ziya Gökalp

Ziya Gökalp 1923'te yayınladığı Yeni Türkiye'nin Hedefleri adlı makale serisi ile fikir sistemi̇nde yeni bir aşamaya varmış görünmektedir. Osmanlı imparatorluğunun muhafazası kaygısına dayanan 1923ten evvelki düşüncelerindeki çelişmelerden, dağınıklıktan bu makalelerde iz kalmamıştır. Bu makalelerin ekonomik tekliflerindeki bu lanıklık bir tarafa bırakılırsa Halkçılık anlayışına sağlam bir temel teşkil ettiği görülmektedir. Onun için YÖN okuyucularına «Irklar Arasında müsavilik, Milletlerin müsaviliği, Kadınla Erkeğin müsaviliği, Kastların ve Sınıfların müsaviliği, Milletlerin Sevişmes, Sun'i Müsavatsızlıkların Kaldırılması ve Yerine Tabii Müsavatsızlıkların ikamesi insanlar Hürdürler» başlıkları ile yayınlanan bu makalelerden bazı seçmeler sunuyoruz:

«Halkçılığın birinci umdesi ırkların müsaviliği olduğu gibi, ikinci umdesi de milletlerin müsaviliğidir. Milletlerin kendine mahsus bir millî ruhu vardır. Fakat, bu (ırk bir ruh) değil, millî bir harstan ibarettir. Bu harsın yeni nesillere intikali uzvî verasetle değil, terbiye tarikiledir. Bir memleketin ahalisi başka başka kavimlere mensup olsalar bile uzun bir müddet sonra müşterek bir harsa malik olarak tek bir millet haline girerler... Görülüyor ki milletlerin ırklarla, uzvî verasetle ve uzvi dejeneresansla hiçbir alâkası yoktur. O halde milletler arasındaki medeniyet farklarını, içtimaî müsavatsızlıkları, ırkî ruhta ve uzvî verasette değil, başka cihetlerde aramak lâzımdır. Irklar arasındaki farklar gibi milletler arasındaki farklar da içtimaî sebeplerin neticeleridir. Bu farkları eski içtimaî sebepler doğurduğu gibi, yeni içtimaî sebepler de bu farkları kaldırabilir.

Bazı müellifler bioloji ilmine istinaden kadının uzviyetçe erkekten aşağı olduğunu, bundan dolayı içtimaî kabiliyetlerce, erkeğe müsavi olamıyacağını iddia ettiler. Bunlara göre kadın boyca erkekten daha kısa vezince daha hafif, kandaki kırmızı küreyvelerce daha fakirdir. Gerçi bu ifadeler doğrudur. Fakat bu gibi uzvî haletlerin içtimaî kabiliyetlerle ne münasebeti var? Erkekler arasında da kısa boylular yok mudur? Erkekler arasında da vezince hafif yahut kırmızı küreyvelerce fakir olanlar vardır... Erkekle kadını cemiyet hayatında birbirinden ayıran ve kadını hukukça aşağı bir mevkie düşüren nedir? Bu sebep sırf içtimaîdir. İçtimaî sebepleri vadeden cemiyet olduğu için, onları kaldırabilmek iktidarı da o cemiyette vardır. Kadınla erkek arasındaki müsavatsızlıklar içtimaî inkilâpla değişebilir. İçtimaî tekâmülün eski merhalelerindeki kadın erkek ayrılığı ne kadar tabiî idiyse, bugünkü yaklaşmalar ve müsavileşmeler de o kadar normaldir. O halde halkçılığın birinci umdesi ırkların müsaviliği, ikinci umdesi milletlerin müsaviliği olduğu gibi, üçüncü umdesi de kadınla erkeğin müsaviliğidir.

Bazı emperyalist muharrirler Darwin'in yaşamak için mücadele faraziyesini içtimaî hayata da tatbik ederek, milletler arasında da böyle bir kanunun hüküm sürdüğünü söylemişlerdir. Eğer bu gibi müelliflerin zannettiği gibi milletler arasında daimi bir husumet ve harp hâleti tabiî bir kanun halinde mevcut ise, halkçılık anlayışının bir gerçek olmasına imkân yok demektir. Çünkü halkçılık mefkûresinin bir umdesi de, emperyalizmin ve bundan doğan harbin yer yüzünden kalkması ve milletlerin kardeş gibi biribirile sevişmesi ve yardımlaşmasıdır. Halkçılık esareti, reayalığı, feodalizmi, emperyalizmi, istibdadı, şovenizmi, taassubu, hülâsa hürriyet ve müsavata mugayir ne kadar müesseseler varsa hepsini ortadan kaldırmaya çalışan bir mefkûredir. Bu mefkûrenin meydana gelebilmesi için milletlerin birbirine dost ve faideli olması şarttır.

İnsanların arasındaki müsavatsızlıkları tetkik ediniz. Göreceksiniz ki bunların çoğu sun'i müsavatsızlıklardır. Tabiî müsavatsızlıklar değildir. Bir esirin efendisine bir yarıcının ağasına bir amelenin, patronuna, tahsil görmemiş bir ümminin malûmatlı bir zata müsavi olması tabiî müsavatsızlık mıdır? Yoksa insanların sun'i olarak vücude getirdikleri esaret, serflik, mülkiyet, miras gibi içtimaî müesseselerin neticeleri midir? Şüphesiz bunlar tabiî müsavatsızlıklar değildir. Halkçılığın en büyük vazifesi bu sun'i müsavatsızlıkları ortadan kaldırmaktır. İnsanlar dünyaya gelir gelmez müsavi haklara malik olmalıdır. Hiçbir çocuk dünyaya esir olarak, yahut serf olarak gelmemelidir. Hiçbir çocuk hayatının ilk çağlarında sütsüz ve bakımsız, ikinci devresinde mektepsiz ve tahsilsiz kalmamalıdır. Kimbilir fakir çocuklar arasında ilerde birer dahi olmak kabiliyetinde nice istidatlı fertler vardır. İyi beslenmemek, iyi tahsil ve terbiye görmemek yüzünden cemiyet bunların feyizli dehalarından mahrum kalıyor. Halbuki zenginlerin çocukları arasında da kabiliyetsiz, gabi ve tenbel olanlar çoktur. Bunlar kuvvetli gıdalarla beslenerek, muntazam mekteplerde tahsil ve terbiye görerek cemiyetin müdir sınıfları arasında mühim mevkiler işgal ediyorlar. Zeki fertleri rençberlik eden ve gabi fertbir cemiyet hiç medeniyette ve intizamda yükselir mi? Hakikî müsavatçılık her hizmete müsavi bedelini vermektir. Yoksa tabiaten gabi olarak yaratılmış olan fertlere ancak en zeki ve en malûmatlı ve çalışkan insanların lâyık oldukları mevkiyi vermek değildir. Şu kadar var ki her fert çalışabilmek için içtimaî feyizlerden müsavi derecede hissesini almış olmalıdır. Bir insan yavrusu dünyaya geldiği zaman cemiyetin üç türlü nimetine nail olur:

Bunlardan biri siyasî haklardır. İkincisi terbiyevi feyizlerdir. Üçüncüsü iktisadî âletler ve tekniklerdir. Bu âletlere ve tekniklere mâlik olanlar, büyük servetleri kazanabilirler. İşte dünyaya gelen bütün insan yavruları cemiyet tarafından bu üç kısım içtimaî kuvvetle teçhiz edilmelidir. Bir sınıfa bunların bazısını verip de, diğerlerini vermemek içtimaî ahengi ihlâl eder. Meselâ, bütün köylüler gibi bir karış tarlası bile olmıyan rençberlere de millî meclise intisap etmek ve intihap olunmak gibi siyasî hakları vermişiz. Halbuki tarlaları olmayan bu zavallılar bir köy ağasının esiridir. Bazı yerlerde bunlar evlerini bulundukları köyden başka köye nakletmek hakkından bile mahrumdurlar. Çünkü köy ağası onları bitmez tükenmez bir borç ile ebedî surette kendi köyüne bağlamıştır. İktisaden, adî bir ferdin esiri olan bu yüzbinlerce köylülerin, siyaseten hükümranlık haklarına malik olmasından ne çıkar. Müsavat mefkûresinin hükümran olduğu bu halkçılık devrinde artık içtimaî müsavatsızlıkların devamı caiz görülemez. Halkçılık devri cemiyetlerin siyasî tekâmülde vasıl oldukları en son en yüksek merhaledir. Bu merhalede içtimaî müsavatsızlıkların izalesi en esaslı şarttır»

Başkentin sabırsızlanan çevrelerinde bildiriler elden ele dolaşıyor Ankara'yı heyecana verenlerden başka tip bir bildiri:

D O K T O R İ N :
K E M A L İ Z M'dir

KEMALİZM :
Ferdin ve Toplumun Düşünme ve Yaşama seviyesini, kendi bünyesinde uygun olarak içinde bulunduğu ve geleceğin şartlarına göre; müstakar, Demokratik, Devrimci ve Cumhuriyetçi bir Devlet nizamı içinde yükseltmek ve korumak.

TÜRKİYE İÇİN
KEMALİZ'MİN ÖZETİ
İFADESİ :

Türk Devletinin Temel Yasası ve Siyasî İnancı:

Türk Devletini bugünün ve geleceğin medeni milletleri seviyesine çıkarmak, devlet kudretini, ülkede huzur ve emniyeti, halkın refah ve saadetini arttırmak maksadiyle;

Türkiye milliyetçiliğini şuurlandırmak lâik devlet anlayışını millî birliğe ve medeni gelişmeye uyar tarzda dine saygılı olarak uygulamak,

Hayata uymayan hayalcit, katı ve statik düşünceden ziyade gerçek devrimci bir anlayışa sahip olmak,

Ferdin ve toplumun hak etme esasına göre varlık ve geçim kaynaklarını düzenlemek,

Serbest teşebbüsle toplumun menfaatlarını başdaştırmak, halkın yapacağını halka ve devletin yapacağını devlete yaptırmak suretiyle, istikrarlı, muvazenell, ve gelişen bir istikâmette demokratik bir Cumhuriyet idaresiyle barış, huzur ve emniyet içinde yaşamaktır.

A N A F İ K İ R L E R :

KEMALİZM davranış kuralının temel fikirleri :

1. Maksat :

a) Türk milletini bugünün ve geleceğin medeni milletleri seviyesine çıkarmak;

b) Halkın refah ve saadetini arttırmak, varlık ve geçim kaynaklarını düzenlemek,

c) Cumhuriyetçi, demokratik devlet kudretini artırmak, devlet makanizmasını sür'atle ve verimli bir şekilde işletmek, huzur ve emniyeti, millî birliği sağlamak, millî menfaatları hassasiyetle koruyan ve sağlayan barışçı ve aktif bir dış politika gütmektir.

2. Sosyal görüş:

a) Lâik devlet anlayışına bağlı ve bünyeye uygun olarak, din inancı ile medeni hayat tarzını birbiriyle çatışmayacak şekilde ayrı müesseseler halinde tutmak ve teşkilâtlamak;

b) Medeni gelişmeyi sür'atlendirmek, millî birliği ve din anlayışını sağlamak için dini ve pozitif eğitim ve öğretim devlet gözetimi altında olmak üzere gençleri kabiliyetlerine ve ihtiyaca uygun olarak yetiştirmek,

c) Türk vatandaşını doğuştan ölümüne kadar öğretim ve eğitim, hastalık, kaza ve ihtiyarlık hallerinde korumak, mesleğe ve meskene sahip kılmak;

d) Düşüncede, harekette, metodda, teşkilât ve cihazanmada hayalden uzak, katı ve statik düşünceden ziyade devrimci bir anlayışla her sahada ilerlemek engelleri kaldırmak için yenilikleri takip etmek ve sarsıntısız olarak kolayıkla bünyeye almak;

e) Aile müessesesi devletin özel dikkat ve himayesi altında bulunacaktır.

3. Ekonomik görüş:

a) Kalkınmayı sağlamak için ferdi ve toplumu hak etme esasına uygun olarak, yukarı seviyeye çıkarmak üzere, varlık ve geçim kaynaklarını devletin gözetimi altında düzenlemek ve millî servet dağılışını adilâne bir surette yapmak;

b) Serbest teşebbüsü teşvik etmek suretiyle toplum menfaatlarını zedelemeden insan emeğini, zaman ve para israfını önliyerek millî serveti arttırmak;

c) Halkın yapacağını halka devletin yapacağını devlete yaptırmak;

d) Mülk edinme, miras hakları ve veraset müessesesi korunacaktır.

4. Politik görüş:

a) Mülki taksimatı, coğrafya, ekonomi ve sosyal yapı bakımından yeni baştan ele almak ve düzenlemek;

b) Devlet mekanizması zaman ve insan gücü kayıplarını önleyen, işlerin muntazam akımını sağlayan, sür'atlendiren, imkân, sorum ve yetki dengesine ve ehliyete dayanan bir şekilde tanzim etmek,

c) Halkın idareye iştirakini ve alâkasını, tabii haklarını eşitlik içinde kullanması, düşünce ve idaresini serbestçe göstermesi, istikrar, huzur ve emniyetin sağlanması demokratik bir Cumhuriyet nizamı içinde olmak;

d) Mânen ve maddeten yükselmiş, konuş, kuruluş, eğitim ve öğretim, vasıta, silâh, sevk ve idare itibariyle dinamik, vurucu ve güvenli bir silâhlı kuvvete sahip olmak;

e) Karşılıklı saygıya ve eşitliğe dayanan, meselelerin, barış ve uzlaş yollarıyla halline, komşu devletlerle iyi müanesebetlere, islâm âlemi ve Balkan devletleriyle tarih ve kültür bağlarına uyan, batı ile dayanışmaya önem veren, siyasi sınırlarımız dışında kalan Türklerin haklarını, millî hüviyetlerini insan hak ve hürriyetleri muvacehesinde devletler hukuku, uluslar arası andlaşma ve usullere uygun olarak dikkatle korumak ve devam üzere takip etmek;

Uluslararası ekonomik, sosyal, siyasî ve kültürel münasebetlerde millî menfaat ve şeref esasına uygun bir politika gütmektir.

Plânın hazırlanmasına katılan İktisat Fakültesi doçentlerinden Dr. İdris Küçükömer, Kalkınma Plânının nasıl mutlu azınlığın çıkarlarına âlet edildiğini anlatıyor.

I - Plânlama Trajedisi mi?
II - Uzmanların Plânı Sosyalist plân mı?

Doç. Dr. İdris KÜÇÜKÖMER

I Evet, ortada bir plânlama trajedisi mevcuttur. Trajedinin özelliği kaçınılmaz belli bir sonucu olmasındadır. Vakanın kahramanları önceden çizilmiş bir sonuca varacaklardır. Hattâ bazı yazarlar eski Yunan trajedisi ile, Orta Doğuda kullanılan «Kısmet» kelimesi arasında ilgi kurarlar. Benim, uzmanların hazırladığı plân ile trajedi arasında kurduğum ilgi, plânın akıbetinin önceden belli olmasındadır. Türkiye'de yürüyen sosyal sistemde onu yürüten muhafazacı grup veya sınıflar kısa dönemde çıkarlarına aykırı politik kararları aldırmayacak veya alırlarsa da uygulatmayacaklardır. Hattâ teklif edilen kararlar kısa dönemde kendilerinden biraz fedakârlık istemekle beraber, ileride lehlerine olacaksa dahi, bunu görmeyecek ve kararları reddedeceklerdir. Aşağıda göstereceğimiz gibi, hazırlanan plânın durumu da aynen böyledir.

Plânla ilgili trajik neticeye şu iki yoldan varılabilir:

a) Plân uzmanların gösterdiği prensiplerle kabul edilmez veya,

b) Prensipler sulandırılarak yuvarlak ifadelerle kabul edilse de, amacı gerçekleştirecek şekilde uygulanmaz. Bu neticeye varışın nedenlerini, bu dergide önceden yayınlanmış «Türkiyede Temel Kararları Kimler Alır» isimli yazında izah etmeğe çalışmıştım (1). Orada söylediklerimden biri, Türkiyeye hakim muhafazacı güçler kişisel çıkarlarından hiç bir fedakârlık yapmak istemezler, hatta bu fedakârlık yapsal ve politik dengeyi sağlamaya yardım etse dahi. Genç kuşağın seçkin temsilcisi plâncıların istifası, yukarki ifadenin gerçekte teyididir. Nitekim basının açıkladığı kadarı bile, plâncı uzmanların muhafazakâr parlâmento ve onun hükûmeti ile kavgasının prensip kavgası olduğunu göstermektedir. Kavganın özü M.B.K. Hükûmeti ve Koalisyon Hükûmetince kabul edilmiş «Plân Stratejisi» ndeki genel amacın gerçekleştirilmesinde kullanılacak araçların seçimindedir. Bunu biraz açıklayalım:

Plân stratejisinde, karma bir ekonomik düzende, az gelişmiş bir ülke olan Türkiyenin hayat standardını ileri milletlerinkine yaklaştırmak için plânlı bir gelişme ile sağlanacak ana amaçlar gösterilmiştir. Bunlar plânda şöyle ifade edilmiştir:

«Onbeş yılda ulaşılacak hedefler; yüzde 7 lik bir gelişme hızının sağlanması, istihdam meselesinin çözülmesi, dış ödeme dengesine ulaşılması ve bu hedeflerin sosyal adalet ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmesi, şeklinde özetlenebilir»

Daha genel olarak şöyle denilmektedir:

«Asıl amaç, sosyal meselelerin çözümü ve genel refah seviyesinin yükseltilmesidir».

Acaba amaçların, sosyal adalet ilkelerine uygun gerçekleştirilmesi zorunluluğu nereden ortaya çıkmış ve ana bir hedef olmuştur? Yirminci Asrın ikinci yarısında bir ülke gelişmemiş dahi olsa, orada sınıflar arasında gelir farkını, belli sınıflar lehine arttıran veya sürdüren enflâsyonlu gelişi güzel kalkınma, sosyal meseleler yaratır; bu meseleler sosyal ve dolayısile politik dengesizliğe sebeb olur. Türkiyede muhafazakârlar elile ve Demokrat Parti aracılığı ile yürütülen benzer politika dengesizlik yaratmış ve Menderesi toprağa sürüklemiştir. Muhtemelen Menderes bunu ölürken dahi anlamamıştı. Çok önceden anlasaydı da aksine harekete muktedir olamazdı (2). İşte bu gerçek, Sosyal adalet içinde kalkınma amacını Türk politikasına getirdi. Gerçeği yani gayri âdil gelir bölüşümünün bugüne kadar devam şeklini, plândan alarak ilerici gazeteler açıklamışlardır.

İşte böylece Hükümet sosyal adalet içinde kalkınmayı kabul etmişti ama, sosyal — politik denge için dahi olsa onu gerçekleştirecek Batı anlamında belli iktisat — maliye tekniği araçlarını kabul ederek mi idi? Edemezdi, ve etmemiştir. Plân stratejisi belli olunca (sosyal adaletli kalkınma) onun teknik araçları uzmanlarca belli idi. Mesele, bunların uygulanacağı anlamlı derecenin tâyini idi. Fakat kendilerinden bu araçları sadece önemsiz, sembolik hale getirmeleri istenirse, onların yapacağı iş, güç de olsa istifa etmekti. Bu bakımdan kendileri Türkiyenin büyük sorumlu ilk fikir şövalyeleridirler.

Peki amaç farkı nerededir? Bu plânın gerçekleştirilmesi için kullanılacak fonların sağlanma tarzındadır. Bunun için uzmanlar sosyal adalet amacile, kalkınma fonu sağlanmasında önemli araç olarak güce göre vergileme prensibini kabul etmiştir ve enflâsyona karşıt olmuşlardır. Onlar, ziraatten makul bir vergi almayı, veraset ve intikal vergisini yükseltmeyi, gayri menkûller üzerine kıymet artışı vergisi koymayı, ithalâtı vergilemeyi teklif etmişlerdir.

Hükûmet ise bu değişikliklerin kendilerinin temsil ettikleri muhafazacı sınıflar çıkarına, bazılarını ya reddetmiş veya senbolik önemsiz dereceye indirtmek istemiştir. Kısaca sosyal adalet ilkesi sözde kalsın istenmiştir. Plâncıların teklifleri, mevcut sosyal sistemin az çok dengeye getirilerek muhafazasını sağlayacak tedbirlerdi. Yoksa bu düzeni sosyalist bir düzene çevirici teklifler değildi. Ve teklifler sosyal ve politik dengeye hizmet edici olduğundan uzun dönemde muhafazacıların da lehine idi. Fakat bunu muhafazacıların anlaması için sosyal sistemimizin tarihî safhası henüz erkendir. Ve aslında plânlama trajedisi, muhafazacıların ve dolayısiyle Türkiyenin trajedisidir.

İşte olayların bu oluşu içinde Çirkin Amerikan—Ugly american» tarzında olmayan bir ses sorumlu bir Amerikalıdan yükseldi. Bu ses, plâncı uzmanlarla çatışmada ön safta olan ve Amerikadan Para Fonu ve Dünya Bankası güvernörlar toplantısından dönence dış yardım hakkında beyanat veren iki bakanın (Ekrem Alican ve Ferit Melen) yanıldıklarını ve uluslararası temaslarda tecrübesizliklerini ifade ile iç kaynaklar tamamen kullanılmadıkça ve enflasyona baş vurulacaksa dış yardım verilmeyeceğini adetâ ihtar eden Van Dyke'e aitti. (3) Kendisi Türkiye Uluslar Arası Kalkınma Teşkilât Başkanıdır.

Van Dyke'ın beyanatında, Amerikanın gelişmemiş memleketlere şimdiye kadar yaptığı yardımdaki tutumundaki değişimi gösterilmektedir; ve bu arada ekonomik ve politik istikrar arasındaki bağlantıya işaret edilmektedir. Plâncı uzmanlar amaçlar ile araçlar arasında denge kurmak isterken verilmiş plân stratejisine bağlı kalarak karma ekonomi düzeninde batılı anlamında «Refah Devleti» kavramına uygun bir plân yapmışlardı; yoksa sosyalist bir düzenin ekonomik temellerini kuran bir plân değil. Kısaca, mevcut düzenin mümkün bir sosyal denge ile muhafazası açık amaçtı.

II Plân Neden Sosyalist Hüviyette değildir?

Tam bir sosyalist ekonomide, toplumun materiat ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayan emek dışı üretim faktörleri (toprak sermaye) mülkiyeti toplumа aittir. Bununla beraber sosyalist bir ekonomide sosyalist sektör yanında değişik önemlerde kapitalist sektör ve küçük özel müteşebbis (kendi topraklarında çalışan köylüler ve kendi araçlarıyle çalışan sanatkârlar) bulunabilir; fakat ekonominin işleyiş tarzı ve sosyal sirküitir, ağırlığı veya önemi fazla sosyalist sektör tarafından tâyin edilir. Sosyalist sektör iki alt — sektöre ayrılır. (4). a) Üretim faktörlerinin mülkiyetinin devlete ait olduğu millileştirilmiş teşebbüsler, b) Üretim kooperatifi şeklinde teşebbüsler.

Esasında kapitalist bir ekonomide yapılan plânın sosyalist amaçlı olabilmesi için plân döneminde sosyalist sektörün nisbî öneminin, ağırlığının artması gerektir; yani sosyalit bir ekonominin temellerini atmak üzere bir geçiş safhası gözükmelidir. Türkiyede geleneksel Ziraî kesimde ve küçük sanatlarda teşvik ile üretim kooperatiflerine geçilmesi kolay olmadığının ilk basit kıstası, kamu ve özel yatırımların temayüllerini mukayese etmektedir.

Bu amaçla plânın Harcama hedeflerine ait tablodan çıkarılmış aşağıdaki tabloya bakalım. Bu tabloda özel ve kamu yatırımları miktar,

(1961 Fiyatlariyle — Milyar TL.)

Yıllar	Özel Yatırım	Kamu Yatırımı
1963	3,8	5,8
1964	4,2	6,8
1965	4,7	7,1
1966	5,3	7,8
1967	5,9	8,4
G.S.M.H.'nın Yüzdesi olarak		
1963	6,7	10,3
1964	7,0	10,9
1965	7,3	11,0
1966	7,7	11,3
1967	8,0	11,4
Yıllık Ortalama Artışlar (Yüzde olarak)		
1963—1967	11,0	10,6

gayri safi Millî Hasılanın yüzdesi olarak ve yıllık ortalama artışları yüzde olarak gösterilmiştir. Beş senelik bir tablodan çıkan ilk netice, yıllık artış ortalamasının özel sektörde (%11), kamu sektörüne (%10,6) nazaran yüksek oluşundadır; yani özel sektör yatırımları daha süratle büyümektedir. Burada kamu yatırımlarının önemli kısmının sosyal sermaye (yol, köprü, baraj gibi) yatırımları olduğu dikkate alınırsa, mukayesemiz açısından özel yatırımların nisbî büyümesi daha fazla kabul edilebilir. Buradan da sosyalist sektör lehine bir transferden bahsedilemeyeceği neticesine varabiliriz.

Öyle ise sosyal adalet ilkesini sözde bırakan ve böylece «Refah Devleti» kavramını da bir tarafa itenlerin elindeki plân (sosyalist bir plân da olmadığına göre) ne rol oynayacaktır, veya neyin âleti olacaktır? Bana göre, kendilerini politik kuvvete sahip zanneden muhafazacılar elinde tek tarafa yontan bir keser rolünü tarihî bir görev olarak yapacaktır. Sosyal ve politik dengeyi [illegible] olarak bu rol tarihi olduğu [illegible] çok tabiî gözükmektedir.

---

(1) YÖN sayı: 28

(2) 1955 de [illegible] tasarısının Hükûmet[illegible] dır.

(3) 28 Eylül 1962, [illegible] (Beyanat [illegible] mişti̇r).

(4) [illegible] Economic Planning [illegible] Institute 1961 [illegible]

Nâsır'ın Mısır'da uyguladığı sosyalist programın esaslarını açıklayan Millî Yasa'yı yayınlamaya devam ediyoruz

23 Temmuz hareketi, halka dayanmasaydı basit bir rejim değişikligine ya da faşistlerin denemelerine bir yenisini ekleyecek olan askerî diktatörlüğe dönebilirdi

MİLLÎ YASA

IV. SÖMÜRGEDEN İHTİLÂLE

Saray ve sömürgecilerin işbirliği

Böylelikle ihtilâl, hiç bir anlam taşımayan bir Bağımsızlık Bildirisi ve işgal kuvvetlerinin süngüleriyle çerçevelenen bir hürriyetle sonuçlandı. Emperyalizmin Mısır'a taşıdığı muhtariyet işleri büsbütün karıştırdı ve memleketi, bir anayasa perdesi altında, hiç bir zafere ulaşmaksızın boşuna tartışmalarla vakit geçirmeğe yöneltti. Bunun sonucu da şu oldu: Mısır'da, partiler arasındaki mücadele, ihtilâlin gizli gücünü için için tüketen ve halkı oyalayan bir eğlence haline geçti.

Bu devirde faaliyette bulunan bütün siyasi partileri birleştiren bir Milli Cephe Mısır ile İngiltere arasındaki 1936 Andlaşmasının imzalanmasına katılıyordu. Bu da, 1919 ihtilâlinin gölgelenmesine sebep olan büyük aldatmaca önünde bir çeşit mağlûbiyet belgesiydi. Bu andlaşmanın önsözü Mısıra bağımsızlık tanıdığı halde, andlaşmanın metni bu bağımsızlığı bütün değer ve anlamlardan yoksun kılıyordu.

Mısır halkının uzun mücadelesini tehdit eden asıl tehlikeli devre, 1919 daki gerilemeden başlayıp, halk kuvvetlerinin pazarlık ve boyun eğmelerin ortaya çıkardığı tehditleri anlamağa başladıkları ve Temmuz 1952 ihtilâlinin manevi hazırlıklarına giriştikleri ana kadar uzanan, entrikalarla dolu devreydi.

Bu devre, halkı bir ümitsizliğin içine atmağa, bütün değişiklik özlemlerini önlemeğe, bütün hareket kabiliyetini öldürmeğe elverişli bir devreydi. Neyse ki, halkın önüne geçilmez azmi ve karakterinin sağlamlığı buna meydan vermedi.

Günümüzde bu devreyi de, büyük buhranda olduğu gibi, 1919 ihtilâlinin saltanatındaki kalıntılarını gözlerden saklıyan yanıltıcı unsurlarla dolu olarak kabul etmek mümkündür. İhtilâlin ayakta kalan son unsurları olan liderler, daima önce durumundaydılar ama, bütün ihtilâlci yeteneklerini kaybetmişlerdi. Bunlar 1919 da halkın öne sürdüğü bütün parolaları, bu devrede bütün siyasi teşekküllerin temelini meydana getiren büyük toprak sahiplerine emanet ettiler. Hattâ, ihtilâl hareketinin gerilemesinden sonra, kalıntıların yağmalanması için ortaya çıkan fırsatçılarla birleştiler. Ortaya bir takım parazit unsurlar çıktı ve bu yön değiştiriş bazı aydın grupları, partilerin çürümüş atmosferi içine çekti. Bunlar, gerçek ihtilâlin emellerinin bekçisi olabilirlerdi, fakat kötüye eğilim onlardan daha baskın çıktı.

Bu yön değiştiriş, aynı zamanda, ortaya, 19. yüzyılda yabancı serüvenlerin oynadıkları rolü benimseyen bir kapitalistler grupuna da zemin hazırladı. Bu düşüncesizce tutum, milletin ilerleyişinden çok, zenginliklerin en kısa zamanda en büyük ölçüde sömürülmesi ve dışarıya çıkarılmasına önem veriyordu.

Bu partilerin hepsi, sırasıyla, kendilerini bazan sarayın bazan da sömürgeciliğin kolları arasına attılar. Gerçekte, çıkarları ortak olan saray ve sömürgecilik, ortak bir cephe kurmuşlardı. Bundan çıkan en büyük gerçek de şuydu: Bazı yüzeyde kalan çatışmalara rağmen, saray ve sömürgecilik, halkın çıkarına karşı olan safta yan yana yer alıyorlar ve her türlü ilerlemenin düşmanı bulunuyorlardı. Halkın *egemenliği, bunların meşru olmayan durumları* için bir tehdit meydana getiriyordu. İlerlemeğe doğru yürüyüşün bunları aynı âkıbete sürükleyeceği de ortadaydı.

Sarayla mücadele

Yine bu çağda, halkı varmak istediği hedeflerden döndürmek için, 1919 ihtilâlinin yenilmiş unsurlarından faydalanan yanıltıcı bir demokrasi göstermeliği vardı. *Demokrasi, o vakitler Mısırda uygulandığı* şekliyle, yüzkızartıcı bir oyundan ibaretti. Halk o vakitler, iktidarın kaynağında bulunmuyor, fakat daha çok iktidarın elinde bir âlet, daha doğrusu iktidarın bir kurbanı olarak yer alıyordu. Artık milletin gideceği yolu halk kütlelerinin oyu çizmiyordu. Bu oy, iktidardakilerin ve bunların dostlarının isteğine göre şu ya da bu yöne döndürülüyordu. Bu da, 1919 halk ihtilâli sırasında toplumsal yönü ihmal etmenin tabii sonucuydu.

Köylülerin ve işçilerin ekmeklerini tekellerine alanlar, aynı zamanda onların oylarını da tekellerine aldılar, köylü ve işçiye hükmettiler, kendi isteklerini dikte ettiler. Oysa, seçimlerin serbestliği için, ekmeğe sahip olma hürriyeti kaçınılmaz bir teminattır.

Bu büyük buhran, halk mücadelesinin uzun zamandır mahkûm etmeğe çalıştığı kapıyı, krallık ailesine açtı. Bununla birlikte, ihtilâlin gerilemesi, kırallık ailesine her türlü sınırı aşmak cesaretini verdi. Bu buhran havası içinde, meşrutiyet *dışına çıkanların bir bağış olarak verdik*leri ve ihtilâl idarecilerinin de kabul ettiği Anayasa artık hiç bir değer taşımıyordu. Böylece, halkın mücadelesini ellerine alan ihtilâl idarecileri, Sarayın gittikçe artan otoritesi karşısında gittikçe zayıf düştüler ve iktidara ulaşabilmek için, sarayın lûtfunu kazanmak için de, boyun eğmekte ve teslim olmakta gecikmediler. İhtilâl idarecileri bunu yaparken, halkı terkettiler, halk hareketinin değerlerini çiğnediler, bunu yaparken kendilerinin tek kuvvet kaynağından isteyerek uzaklaştıklarının farkına varmadılar.

Hattâ bununla da kalmıyarak, vicdanlarını satacak kadar bayağılaşan bu idareciler, şu veya bu kabineye girebilmek için *sarayla ve onun mutavassıtlarıyla* ödenecek bedelin pazarlığını yaparak büsbütün cirkefe bulandılar. İhtilâlin idarecileri, köklerini halkın toprağından söktükleri vakit, kendi kendilerini yürümeğe ve yokolmağa mahkûm ettiler.

Yurdumuz, sömürgeciliğin, insanın tahammül sınırlarını aşacak derecede kendi mücadelesini yürüttüğü bu devrede karşılaştığı haysiyet kırıcı durumların acısını daha uzun bir süre hatırlıyacaktır.

Sömürgeciliğe karşı ayaklanma, bütün sömürge halklarının tabiî haklarıdır. Fakat halkımızın sömürgecilere karşı beslediği ve hâlâ da beslemekte olduğu derin kin, meşruluğunu bu devreden almaktadır. Bu devirdeki sömürgecilik sadece bütün Arap milletini yıldırmakla yetinmiyor, onların mücadele ve hayat haklarını çiğniyordu. Sömürgecilik, İlk Dünya Savaşı sırasında Arap milletlerine verilen *bütün sözleri çiğniyordu.* Arap halkı o vakitler, bağımsızlık ve birlik günlerinin pek yakın olduğunu sanıyordu. Bağımsızlığa kavuşmak ümidi bir çok ağır darbeler yedi. Sömürgeci ülkeler, Arap ülkelerini kendi aralarında isteklerine, hattâ kaprislerine göre paylaştılar. Sömürgecilik siyasetçileri cinayetlerini gizlemek için hattâ «manda», himaye» gibi aşağılayıcı terimler türettiler.

Filistin'deki Arap toprağının bir parçası, hiç bir tabii ya da tarihi haklı sebebe dayanmaksızın, ırkçı ve mütecaviz bir harekete peşkeş çekildi. Bunun sebebi, sömürgecilerin, Arap mücadelesi bu küçültücü durumdan ve büyük buhrandan kurtulduğu vakit, bu mücadele karşısında bir *baskı âletini elde tutmak* istemelerinden ileri geliyordu.

Sömürgecilerle mücadele

Sömürgeciler, aynı zamanda, Arap topraklarının genişlemesini engellemek ve doğu ile batıyı ayırmak istiyordu. Sömürgeciler, Arap milletini *olumlu bir yapıcı* hareketten alıkoymak için, onun enerjisini tüketecek sürekli bir harekâta girişmek istiyordu. Bütün bunlar, Arap milletinin ne özelliğini ne de haysiyetini hesaba katmayan kışkırtıcı bir tutumla yerine getirildi. Hattâ kaderin cilvesine bakınız ki, Arapların hukukunu korumak için Filistin'e girmiş olan Arap orduları, sömürgeciliğin ateş pahasına satın aldıkları bir ajanın yüksek komutanlığı emrine verildi. Dahası var: Bu yüksek komutanlıkça yapılan askeri harekâtla ilgili emirler, *sömürgeciler tarafından bir İngiliz subayına* veriliyordu. O sömürgeciler ki, günün birinde, siyonist hareketin çıkarı için Balfour'u öne sürmüşler ve onun ağzından, *Filistin'de bir İsrail devletinin kuru*luşuna yarayan beyanatı ortaya atmışlardı.

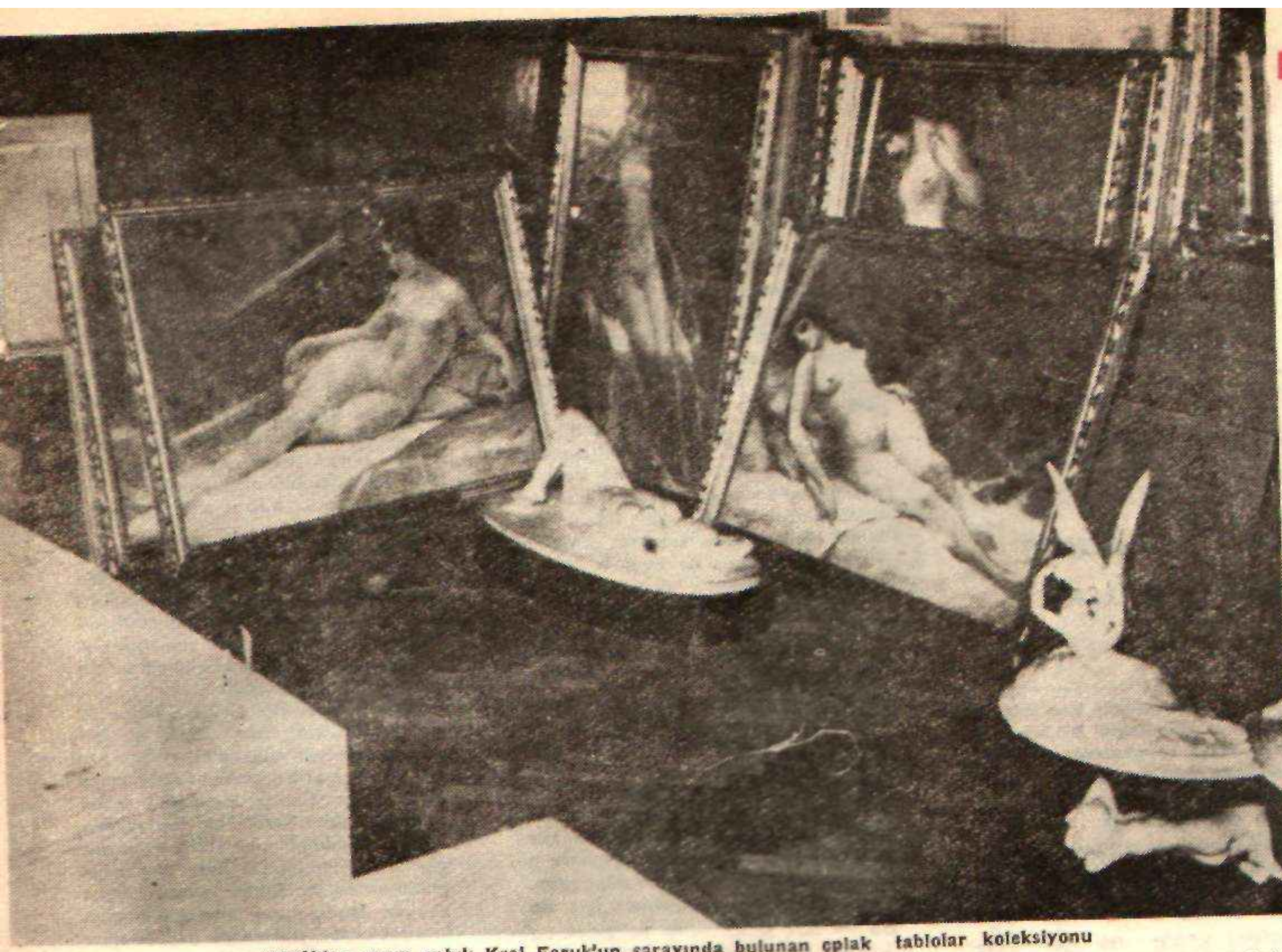
Arap milletinin, tedhiş ve bakaretler içinde geçirdiği bu sınavın acısını unutabilmesi için daha uzun yıllar geçmesi gerekecektir.

Arap milleti bu sınavdan, sömürgeciliğe kin beslemek ve sömürgeciliği yenmek konusunda azmi artmış olarak çıktı. Arap milleti bu sınavdan, gerçeği anlamasına yardım eden güzel bir ders çıkardı: Sömürgecilik halkın zenginliklerinin soyulmasından ibaret değildir; sömürgecilik daha çok, halkın haysiyet ve gururuna karşı yapılan bir tecavüzdür.

Yurdun ihtiyaçları, yıkıl
nın direklerle payandalar
yanması şeklinde yapıla
lecek çeşitten değildi. Y
lam, dayanıklı ve geniş
ni bir bina gerektirmek

Sğmürgeci ingilizler, Mısırda diledikleri zaman, resimde görüldüğü gibi zabıta teşkilâtı mensuplarını bile tevkif edebiliyorlardı

İhtilâlden sonra sabık Kral Faruk'un sarayında bulunan çıplak tablolar koleksiyonu

Mısır halkı, tarihteki rolünü yeniden oynamak işine, İkinci Dünya Savaşı henüz sona ermeden, sömürgecilerin, büyük şehirlerini işgal eden tanklarının hayali daha ortadan kaybolmadan önce başladı.

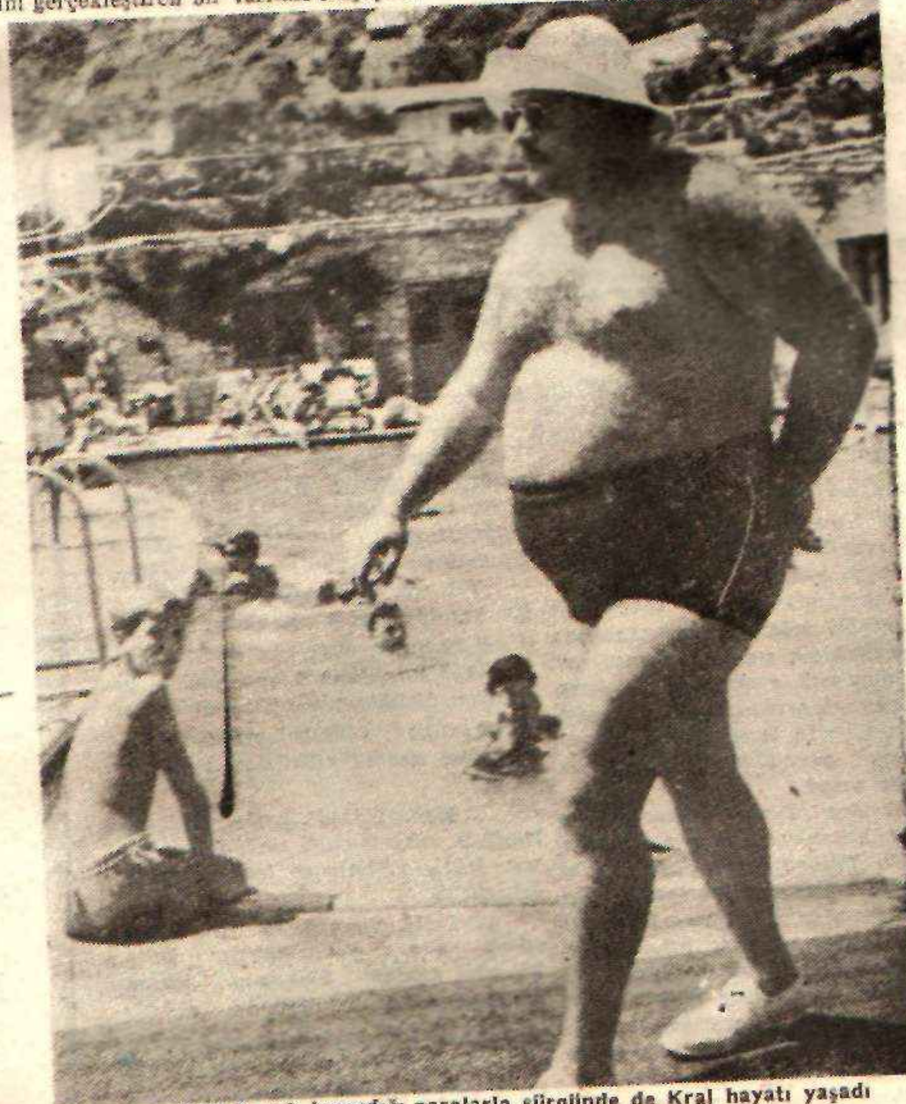
Mısır halkı, kendi gözünde, nazi ırkçılığı ile İngiliz — Fransız emperyalizmi arasında sömürge ve pazarlar için bir mücadeleden başka bir şey olmayan savaşa katılmağı inatla reddederek düşüncesini serbestçe bildirdi. Mısır halkı, savaşan tarafların, milletleri aldatmak için ortaya attıkları hiç bir parolaya kulak asmadı. Mısır halkı, sömürge makamlarıyla işbirliği yapan, savaşın getirdiği karaborsadan kazanç sağlamak isteyen herkesle ilgisini kesti. Mısır gençliği, işgale yardım eden ve sömürgecilerin anayurt toprakları üzerindeki mevcudiyetine göz yuman herkese infial ve öfkeyle karşı durdu. Bu devirde, silâh sesleri ve infilâklerin yankıları duyulmağa, çeşitli gizli tişkilâtlar kurulmağa başlandı. Bu henüz ihtilâl değil, ihtilâlin ilk merhalesiydi. İhtilâlin olanaklarını hazırlıyan öfke merhalesi buydu. Öfke, geçici bir merhaledir. İhtilâl ise, yepyeni bir durum meydana getirmeği gözeten olumlu bir davranıştır.

ılmakta olan eski bina-
anması yeni baştan bo-
lacak bir tamirle gideri-
. Yurdun ihtiyaçları, sağ-
ış temellere dayanan ye-
ekteydi.

Değişikiği hazılıyan Mısır halkının öfkesi, bireysel alandan çıkıp kollektif alana geçmeğe başladı. Köylülerin derebeylik istipdadına karşı isyanı, köylünün köleliğine karşı çıkanlar ile toprak ağaları arasındaki silâhlı bir mücadele noktasına erişti. Sebep olanlar kim olursa olsun, Kahire yangını sönebilirdi ama, halkın infialinin şiddeti bu yangını körükledi. Başkentte iktidarda bulunanlar, halkın ihtiyaçlarını anlamıyorlardı. Bunlar lüks içinde yüzüyorlar, halk kütlelerinin acılarını duymuyorlardı. Öfkenin kıvılcımları, Kahire'de, gizli suikastlerin yol açtığından daha büyük yangınlara sebep oldu. Mısır tarihinde bir dönüm noktası olan 1932 yılının ilk günlerinde, halk kütleleri şehirlerde ve köylerde gerçek isteklerini yeteri kadar açığa vurdular.

Ordunun ihtilâldeki rolü

23 Temmuz 1952 ihtilâlinin en önemli yönü, bu ihtilâle girişen ordunun, ihtilâlin yapısını değil, sadece halkın isteklerini gerçekleştiren bir vasıtası oluşuydu.

Kral Faruk kaçırdığı paralarla sürgünde de Kral hayatı yaşadı

Bu unutulmayacak gecede ordunun içinde harekete geçen ihtilâl öncülerinin en önemli davranışı, kendilerini ordunun sözcüsü kılmaları ve kendilerine tek uygun yer olan halkın yanını seçmeleriydi.

İhtilâlin öncüleri, bu şartlar arasında tehlikeli olabilecek önemli durumları vuzuha kavuşturdu, böylelikle de orduyu halkın, mücadelesinden ayırmağa çalışan bütün unsurların niyetini boşa çıkardı.

Bu unutulamıyacak gecede, ihtilâl, halkın koruyuculuğu altındaki ordunun tabiî yerini alması ve halkın özlemlerinin hizmetine geçişiyle gerçekleştirildi. O gece ordu, halkın mücadelesine bağlılığını açıkladı ve böylelikle değişiklik isteğine ulaşan yolda yürümeğe başladı.

Ordunun, halk mücadelesine katıldığı, daha ihtilâl gecesi iki başarıyı gerçekleştirdi. Birinci olarak, ordu, içteki sömürücü kuvvetleri, halk ihtilâlini tehditte kullandığı âletten yoksun kıldı. İkinci olarak, ordu, yabancı işgal ordusu karşısında, halk mücadelesini ihanetin darbelerini boşa çıkaracak çelik bir zırhla donattı.

İhtilâl, 23 Temmuz gecesi patlamadı. Fakat ihtilâle giden yol bu unutulmaz gecede, alabildiğine açıldı.

Mısır'da ihtilâlin bilincine erişme gücü, bu bilincin gelişmesinde büyük sorumlukları yüklenebilmek olanaklarını taşıdığını ispat etti.

ihtilâl yolunun açılışı

Mısır'da ihtilâlin bilincine erişme gücü, geleceğe ait açık görüşü, kendi su katılmamış yurtseverlik duygularından aldı. Böylelikle, Mısır'ın yaşadığı bu çetin günlerde ihtilâlci değişikliği önleyebilecek engelleri aşmağı başardı.

23 Temmuz gecesi meydana gelen büyük olay, basit bir hükümet ya da rejim değişikliğine dönebilirdi. Bu büyük olay, öte yandan, faşistlerin denemelerine bir yenisini ekleyecek olan askerî diktatörlüğe de dönebilirdi. Fakat akışına yön verdi, bütün millî unsurların, bu yurtsever mücadelenin yönünde oynayacakları rolü iyice belirledi.

İhtilâlin bilincine bu erişme gücüdür ki, 23 Temmuz gecesinin, yurtsever özlemleri, 1919 ihtilâlinin gerilemesi sebebiyle kaybettiği sağlam ihtilâlci akıma doğru bütün alanlarda yönelten köklü değişme yolunda bir merhale olmasını sağladı.

Aynı şekilde, yine ihtilâlin bilincine bu erişme gücüdür ki, her çeşit askerî diktatörlük ihtimallerini tamamiyle reddetti ve halk kuvvetlerini, özellikle köylü ve işçi kuvvetlerini ihtilâlin komutası başına geçirdi.

Yine, bu nazik devrede, ihtilâlin bilincine erenler, ıslahat taraftdarlarının mantığına isyan ettiler ve bütün alanları kaplayacak şekilde genel bir ihtilâl yolunu seçtiler. Yurdun ihtiyaçları, yıkılmakta olan eski binanın direklerle payandalanması, yeni baştan boyanması şeklinde yapılacak bir tamirle giderilecek çeşitten değildi. Yurdun ihtiyaçları, sağlam dayanıklı ve geniş temellere dayanan yeni bir bina gerektirmekteydi.

Islahat taraftlılarına karşı ileri sürülen düşüncelerin en önemlisi, eski binanın yeni denemeler karşısında çöküntüye uğradığıydı. İhtilâlden önce hüküm süren iktidarın düşüşü, bu tam ve âni düşüş, tamir teşebbüslerinin faydasızlığına en iyi delildi. Fakat, eski iktidarın düşüşü, aslâ ihtilâlin tek hedefi değildi. İhtilâl, bütün idealleri ve ümitleriyle, yıkılan binadan çok vapılacak binayla ilgileniyordu.

23 Temmuz gecesi ardına kadar açılan kapı, uzun zamandan beri beklenilen gerekli değişiklikten önce bir süre bu durumunu muhafaza etti. Eski rejimin çöküntüleri ve yıkıntıları yolu tıkıyor, kalıntıları henüz yerlerde yatıyordu.

Bundan başka, halkı idare eden siyasi teşekküller, 1919 ihtilâlinin sağlam hedeflerine karşı işledikleri hâtadan dolayı eski rejimin günâhlarına bulaştıklarından, hepsi bu rejimin yıkıntıları altında kalmışlardı. Bu siyasi teşekküllerin hepsi, buhran devrindeki pazarlık ve boyun eğme» siyasetine katılmışlardı.

Öte yandan, 23 Temmuz arifesindeki olayları hazırlıyan ihtilâl öncüleri, ilk safhalarını yürüttüğü ihtilâlci değişikliğin sorumluluğunu yüklenmeğe hazır değildi. İhtilâlin öncüleri, yukarıda sayılan on ilkeye dayanarak ihtilâl yolunu açmışlardı; fakat bu ilkeler, bir ihtilâl hareketinin sistemi veya köklü bir değişikliğin programı değil, sadece bir ihtilâlin parolalarıydı. İhtilâlci değişiklik meselesi ise, bütün dünyada geniş çaptaki değişiklik havası içinde oldukça güç bir konu olarak ortaya çıkıyordu.

Fakat, uygarlığı yaratan millet, ihtilâlin öncülerine dev ümitlerinin sırrını açıkladı ve ihtilâlin altı ilkesini aydınlığa çıkardı. Böylelikle ihtilâlin öncülerini, bu altı ilkeye dayanarak özlemini çektiği yeni toplumun kuruluşuna yöneltti. Halk yapının malzemesini topladı ve safları arasından bu yapının gerçekleştirilmesine yatkın bütün ihtilâlci kuvvetleri arayıp bularak seferber etti. Halk, ihtilâl öncülerinin, kütle hareketinin saflarında yer almalarını istedi. Halk, millî ordusunu, bu binanın kurulması işini korumakla görevlendirdi. Sonra da, ihtilâl öncülerinin yaratıcı gücünün, kooperatif ve demokratik sosyalizme doğru yönelmesini başarıyla yürüttü.

Gelecek sayıda:
GERÇEK DEMOKRASİ

Jandarma gözü ile Doğu dâvası

Doğuda jandarma pek sevilmez. Fakat bunun bütün kabahati jandarmanın mıdır? Doğuda uzun yıllar vazife görmüş olan, Toptaşı Cezaevi Jandarma Karakol Komutanı Kıdemli Başçavuş Hasan Damaç, jandarma açısından Doğu meselesini anlatıyor.

Hukuk Fakültesi öğrencisi Bay Engin Dikmen'in 3 Ekim 1962 tarihli YÖN'de yayınlanan mektubunu üzüntüyle okuduk. Bay Engin Dikmen, ağalık zihniyetine karşı bir yazısı çıkan Sayın Dr. Kızıltoprak'ı demogoji yapmakla suçlandırırken, Türk ve Cumhuriyet Jandarmasına isim vermeden, ayırt etmeden «zorbalar» demekten çekinmiyor.

Zorbalar olarak damgalanmasında mahzur görülmeyen jandarma ile doğulu vatandaşlar arasındaki bazı münasebetleri (bizzat Bay Engin Dikmen'in il çesi olan Varto ve civarında görmüş bir jandarma olarak) nakle ve sanıldığı gibi bütün suçun jandarmada olmadığını ispata çalışacağım.

Öyle sanıyorum ki, anlatacağım olayların doğruluğundan bizzat Bay Engin Dikmen dahi şüphe etmiyeceklerdir.

BİRİNCİ OLAY: Bir okul yapılacak. Bu okulun kum ve taşının köylü tarafından taşınması gerekmektedir. Muhtar efendi durumu öğrenir öğrenmez gelir, «biz okul istemiyoruz, her şeyi sizden dahi olsa yine de istemeyiz» der. (İsterseniz olayın geçtiği köylerden birinin ismini vereyim. Hınıs Kızılağaç Köyü). Doğulu vatandaşa okulun faydalarını anlatmak için boşuna çene yormayın. Anlatamazsınız çünkü. Bir Şeyh veya Seyit yüznumaraya gitmeyeceksin dese gitmez doğulu. Okulun faydasını anlatmak için Şeyh ve Seyit olmak lâzım. Fakat insan Şeyh veya Seyit *oldu mu, okulun faydasını değil* bilâkis zararlarını anlatması icap eder. Bu Şeyhliğin veya Seyitliğin idamesi için tek çıkar yoldur.

Evet, okul yapılacaktır. Vali ve Kaymakam emir vermiş. İşin teminini jandarmadan istemiştir. Emre itaat etmiyen jandarma açığa alınır. Emri yapmasa tehlike meydandadır. Öte yandan köylü okul istemez, hem de ısrarla istemez. Fakat yine de zayıf taraf, jandarma için tehlikesiz taraf, köylü tarafıdır. Gider köye. Köylü taşı kumu taşımaya yanaşmaz. Jandarmada idare etmesini bilmiyorsa işi zora döker. Bunda mahzur görmez. Çünkü kendisi de okulun faydalarına inanmaktadır. İş zora dökülünce jandarmanın adı zorbaya çıkar. Bu arada kendini bilmezin biri köylünün birine iki tokat atar. Fakat emir verenler kuvvetlidir. Kılıf hazırdır. Şikâyet edilse bile kanunlarımızın elâstikiyetinden istifade ile jandarma kurtarılır. Jandarma kurtulunca dövme olayları meşrulaşır ve devam edip gider.

Şimdi lütfen söylermisiniz Bay Engin Dikmen, jandarmanın bu hareketindeki suç sadece kendisinde midir? Eğer halen jandarmayı tek taraflı suçlandırıyorsanız, bu hal bütün jandarmayı damgalamanıza yetecek sebep midir?

İKİNCİ OLAY: Jandarma Karakol Komutanı görevi başındadır. Bir doğulu vatandaş gelir. Kafasından yaralıdır. Şikâyeti vardır. Eğer Türkçe biliyorsa «Başefendi» der, «beni dövdüler suçlu falancadır. Cezalandırılmasını isterim». Jandarma zaptını tutar. Yaralıyı muayene ve tedavisi için İlçe Merkezine göndermek ister. Doğulu vatandaş buna şiddetle itiraz eder. Kanunu anlatmağa çalışırsınız, Hasankale ile Hınıs arasındaki dağı kasdederek «*Ketvandan* bu tarafa kanun geçmez, sen suçluyu çağır birkaç tokat at, birkaç yüz lirasını al, bu kadar ceza ona yeter» der.

Doğu gibi rüşvetin hemen, hemen meşru sayılabileceği yerde az da olsa bazı bedbaht jandarma, vatandaşın dediği yolu seçer. Rüşvet alır. Ayıp sayılmadığı için olay kapanıp gider.

Görüldüğü gibi bunda da bütün suç jandarmanın değildir. Bu olayda da muayene olmak için İlçe Merkezine gitmek istemeyen doğulu zihniyetinin büyük rolü vardır. Ve yine arzedildiği gibi suç bütün jandarmanın değil sadece rüşvet alan bedbahtındır.

ÜÇÜNCÜ OLAY: Bu defa başka bir doğulu müracaat eder. Elinde C. Savcılığından havale edilmiş bir dilekçe vardır. Jandarma ifadesini almak için suçluyu çağırır. Ortada suçlunun tevkif olmasını icap ettirecek bir suç yoktur. İfadesi alındıktan sonra «hadi evine git, mahkeme çağırdığında İlçe Merkezine gidersin» denilir. Suçlu hayretle gözlerini açar. Jandarmanın daha fazla para koparabilmek için taktik yaptığını sanır. Ağaları bulur vasıta yapar «etmesin bana kıymasın» der. Suçlu çağırılır bu işin rüşvetsiz de yapılabileceği kendisine anlatılmağa çalışılır. İnanmaz, fakat mecburen evine gider. Karakol Komutanının kendisine oynuyacağını düşündüğü oyunu üzüntüyle bekler. Bu bekleyiş savcılıktan takipsizlik kararı gelinceye *kadar sürer.* Takipsizlik kararı gelince rahatlar. Fakat öte tarafta bir şikâyetçi vardır. Suçlunun nezarete atılmasını, dayak yemesini ve birkaç yüz lira vererek ancak nezaretten kurtulmasını hayal ederken, aniden bırakılması şikâyetçi *durumunda bulunanı hayal sükutuna* uğratmıştır. Nasıl olupta bırakılmıştır. Jandarma muhakkak rüşvet almıştır diye tahminler yürüterek tedarik ettiği yalancı şahitlerle Karakol Komutanını şikâyet eder. Doğu'da çok az bir ücretle yalancı şahit bulmak mümkündür. Jandarmaya istinat edilen rüşvet suçlarının asgari yüzde doksanını bu gibi iftiralar teşkil eder.

Soruyorum size Bay Engin Dikmen, bu olaydaki suçlu rüşvet almayan jandarma mıdır? Yoksa onu, şikâyetlerden kurtulabilmek için, nezarete adam atmağa, rüşvet almağa icbar eden zihniyet midir? Eğer hâlâ oradaki jandarmanın suçlu olduğuna inanıyorsanız, bütün jandarmaya zorba demeniz mânasız değil midir?

DÖRDÜNCÜ OLAY: Ahmet Ağa Karakol Komutanına safkan bir at hediye etmek ister. Karakol Komutanı, «bu da nesi» der. Ahmet Ağa cevap verir: «Sen bu atı alırsan başefendi Ahmet Ağanın adamıdır diyecekler.»

Doğulu zihniyetini anlatmak için misâlleri çoğaltmak mümkündür. Aslında okula gitmenin, radyo dinlemenin günah olduğuna, dünyanın hâlâ öküzün boynuzlarında durduğuna inandırılmış insanlar çoğunluktadır Doğuda. Hâl böyle olunca, doğunun kalkınması diye birşey düşünülemez. Zihniyetin değişmesi lâzım. Bunun için de Dr. Kızıltoprak ile öğrenci Dikmen'in birbirlerine çatmaları hele «zorba jandarma» deyip işin içinden sıyrılıvermeleri yeter çare değildir.

Şeyh ve Seyitlerin hakiki hüviyetlerini doğulu vatandaşa anlatmak icabeder. Bunu anlatmak için durumu müsait olanlar da doğulu okumuş aydın gençlerdir. Dâva Alevi Türk kitlesi veya Kürt kitlesi dâvası değil topyekûn doğu dâvasıdır. Dr. Kızıltoprak Kürttür, öğrenci Dikmen Alevidir diye ayırma yaptığımız gün, doğunun kalkınması yüz sene daha geriye doğru gidecektir.

Sonuç olarak, jandarmanın zorba olmadığını, eğer içinde birkaç zorba varsa bunları doğudaki şartların yarattığını ve doğuda bulunan jandarmaların, doğuyu terkettikleri gün zorbalığı da terkettiklerini söyliyeceğiz.

Çignenen ilkeler ve "Türkçüler Derneği

16 Eylûl 1962 pazar günü, Kartal Maltepesi, Feyzullah Caddesi 9 Numaralı ve 1905 istanbul doğumlu Mehmetten olma, Zehradan doğma aşırı ırkçılığı ile tanınmış Nihal Atsız'a ait evde, Anayasayı, Anayasa ve Atatürk Devrimlerinin vazgeçilmez prensibi Lâikliği, Medenî, Ceza ve Cemiyetler Kanunlarını çiğneyen aşırı ırkçı bir dernek kuruldu. Bu derneğin adı «Türkçüler Derneği» dir. Dernek kurucuları, kendilerini islâmcı Türk milliyetçiliğinin önderi ve kapatılan Milliyetçiler Derneğinin bir devamı görmektedirler.

Anayasamız, devletin temel hukuk nizamını kurarken, bu nizamın dayanacağı Milliyetçilik ilkesini de unutmamış ve bu ilkeyi, Madde: 156/1 gereğince Anayasa metnine dahil *başlangıç kısmı ile asıl* metin içinde müstakil maddeler halinde tanımış ve tanımlamıştır. Gerçekten: başlangıç kısmının 3. paragrafında «Bütün fertlerini, kederde, kıvançta ve tasada ortak ve bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk Milliyetçiliği...» hükümleri yer almaktadır ki; buna göre Türk Milliyetçiliği, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak kabul edilmekte ve dolayısiyle ırkçılık kesinlikle reddolunmaktadır.

Ayrıca Anayasanın 54. maddesinde de «Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür» ifadeleri yer almaktadır. Oysa ki Türkçüler Derneğinin anladığı milliyetçilik kan esasına, kafatasına bağlı bir milliyetçiliktir. Böyle bir milliyetçiliktir, çünkü: derneğe üye olabilmek için tüzüğün 4. maddesinde belirtildiği gibi Türk soylu olmak gerektir. Buna göre, Türk uyruklu ve fakat Ermeni asıllı bir vatandaşımız, Türkçüler Derneğine giremez. Askerlik yapan, vergi veren ve Türk asıllı kişilerle aynı duyguları duyan, aynı kanunlara uyan Türk uyruklu vatandaşlarımıza ve milliyetçiliği onlar gibi anlamayanlara, Anayasanın çizdiği kesin sınırlara rağmen, milliyetçi olmamak damgasını yapıştıran ve yapıştırmak sevdasında olan bu kişiler, bu ülkenin temel hukuk nizamı Anayasayı çiğnediklerinin farkındalar mıdır acep?

Türkçüler Derneği Anayasanın ve diğer kanunların anlayıp benimsediği Türk Milliyetçiliği ve lâiklik ilkelerini çiğnemekle de kalmıyarak, kişinin varlığına bağlı temel haklarını gaspetmekle ve şahsiyet hakarına tecavüz etmektedir. Nitekim; Dernek tüzüğünün 13. maddesince «Dernek üyeleri bağlı oldukları yönetme kurulunun iznini almadan başka hiç bir derneğe giremez.»

*Halbuki; Anayasanın Temel Hak*lar ve Ödevleri düzenleyen ikinci kısmında yer alan 29. madde gereğince herkes dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hükmü genişletici bir yoruma tâbi tutarak, herkes hiç kimsenin iznine bağlı olmaksızın dilediği cemiyete kirmek ve çıkmak haklarına sahiptir. Bu hak vatandaşların temel haklarındandır ve Anayasa Madde: 10/1 de belirtildiği gibi «Kişiliğe bağlı, dokunulmaz, vazgeçilmez, devredilmez temel hak ve hürriyetlerindendir.»

Ayrıca Medeni Kanunun kişiliğin korunmasını düzenleyen 23. maddesi «Kimse medenî haklardan (hak ehliyetinden) ve onları kullanma (fiil ehliyetinden) kısmen olsun feragat edemez. Kimse hürriyetini ferağ edemediği gibi kanuna veya adab'ı umumiyeye mugayir surette takyit dahi edemez.» hükümlerini *ifade etmektedir.*

Fakat Türkçüler Derneği Anayasanın ve Medeni Kanununun bu sarih hükümlerini de hiçe sayarak kişiye özgü temel bir hak olan dilediği cemiyete girebilme hakkını milliyetçilik adına *gaspetmekte* ve inhisarı altına almaktadır.

Yukarıdan beri açıklamağa çalıştığımız nedenlerden ötürü, Anayasaya ve diğer yasalara aykırı, aşırı ırkçı, sıkı merkeziyetçi Türkçüler Derneğinin yetkili mahkemelerce kapatılacağını umuyoruz.

Diğer taraftan Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 16. maddesi gereğince Yüksek Danıştaya tanınan tüzük tasdik hakkının olumlu yönde kullanılarak, bu infisahi hakla, Derneğin fesh olunacağına inancımız tamdır.

Yazımızı bitirmeden önce, Derneğin kurulduğunu geniş bir şekilde bildiren 21 Eylül 1962 gün ve 24 sayılı Milli Yol Dergisinin 9. sayfasındaki şu satırları birlikte okuyalım. «Derneğin kuruluşunun millî bakımdan mânalı bir güne tesadüf ettirilmesi isteği de vardı.

... 16/Eylül/1962, pazar günü toplanıldığı vakit Dernek tüzüğü hazırlanmış, teksir edilmiş ve kuruculara dağıtılmıştı.»

16 Eylül, Yassıada'da Türk Ulusu adına y a r g ı hakkını kullanan Yüksek Adalet Divanının idama mahkûm ettiği üç düşüğün asıldığı gün. Böyle bir günü millî gün olarak ilân etmek cür'et ve küstahlığını gösteren ve bu konuda Tedbirler Kanununu dahi çiğneyen zihniyet yok edilmeye mahkûmdur ve yok edilecektir.

Fırsat buldukça hortlayan, ulusal birliğimizi bozucu, kendi düşünce sistemlerine girmeyen, kendi düşünceleri ile *bağdaşamayan* her düşünceyi ve kişiyi millî olmamakla damgalayan ve böyle bir töhmet altında bırakan bu kişiler, herkesten önce ulusal birliğimizi yıkıcı çaba ve amacta olduklarını bilmeyen zavallılardır.

öhhööö

(Şu günlerde dünyanın en ıırıstık başkenti, bence Ankara'dır. Şairin dediği gibi, «Ne ararsan bulunur, derde devadan gayrı»... Plân Ankara'da kardeşim, Plân'ın anasını ağlatanlar Ankara'da. Sosyal Adalet Ankara'da, Ulusal Atalet Ankara'da. En büyük Meclis Ankara'da, en küçük işler Ankarada. Af Ankara'da, «Af Yok» Ankara'da. Sanatçıya pasaport vermeyen hükümet Ankara'da; Iparlora veren, Ak şemsettinoğulları arkından bakakalan hükümet Ankara'da. Koçeroları yaratan hükümet Ankara'da. Koçeroları yakalıyamıyan hükümet Ankara'da. Cadillac Ankara'da, yalınayak Ankarada. Gümüşpala Ankara'da, İsmet Paşa Ankara'da. Hürriyetin lâfı Ankara'da, Hürriyet Meydanı Ankara'da. Şam'ın şekeri Ankara'da, arabın yüzü Ankara'da. Velhasıl, demokrasi Ankara'da, demokrasinin gerekleri Ankara'da. Ve bir de yürüyüşler, nümayişler, indirmeler, bindirmeler, tahrikler, tertipler, bildiriler... Azıcık aklı olan, şu sırada Ankara'ya gelir.)

Aferin!

Fıkrayı değiştirerek verelim.

Öğretmen, çocuğa sorar:

— Kartaca savaşını kim yaptı?

— Vallahi ben yapmadım öğretmenim.

— Peki, kim yaptı?

— Belki de Hasan yapmıştır...

AP can derdine düştü. Nümayişleri kimin üstüne atsın? CHP dese, olmaz. Ordu dese, olmaz. Gençlik dese, olmaz. *En iyisi, «Komünistler yaptı» deyip çıkmak...* Donkişotluk parayla mı!...

Birleşme

CHP, YTP, CKMP ve AP birleşmeye doğru gidiyorlar. Kime karşı?

Dördü bir aradayken sorarsanız:

— Komünistlere karşı! diyeceklerdir.

Tek tek sorarsanız, Düşman CHP*dir, AP'dir, YTP'dir, CKMP'dir.*

Maskeli balonuz şen olsun, beyler!

Odunum?

Türkiye'de lâftan çok bir şey olmadığından, insan ne anlatacağını bilemiyor. Irkçılar, gericiler, afçılar zorlarken, zorlarken gençleri yürüttüler. Af da af! 27 Mayıs'tan beri bu zırıltı... Bu halk iş istemiyormuş, ekmek istemiyormuş, *af istiyormuş! İsteyenler bir yana,* onlara düdüklük eden bu düdüklere de ne oluyor? Hükûmetin zaten aftan başka yapacağı bir iş yoktu, bıraksalardı da şunu usulü, gönül hoşluğuyla yapsaydı, ne olurdu sanki?

Saf bir köylü, odundan geliyormuş. Yorgun bir yolcu:

— Baba, demiş, çok yoruldum, şu odunları indir de eşeğine ben bineyim. Odunların parasını vereceğim.

Oduncu şöyle bir düşünmüş, sonra:

— Peki ama, odunum ne olacak? demiş.

Adam:

— Bre babam, odununun parasını veriyorum, yık şuraya!

Oduncu yine aval aval bakmış adamın yüzüne:

— Odunum?

— Yahu, odununun parası işte! Yık şu mereti şuraya!

— Odunum?

Adam boynunu bükmüş, gülmüş. Ne yapsın? «Beni odun yerine koy» da diyememiş. Başlamış yeniden anlatmağa:

— Bah hemşerim... Sen bu odunu köye götürüp satmıyacak mısın?

— He, satacağım...

— Peki, burada bana sat...

— Satayım. Ver parasını...

— Al paranı! *Eşeğine ben bineceğim...*

Oduncu yine şaşırmış:

— İyi ama, ya odunum?

Bu hikâye böylece uzayıp gider...

Böyle insanlarla koalisyona gidilirse, sonuç bu olur işte:

— Odunum?

«Bir dokun»

Osmanlı sadrazamlarından İskender Paşa'nın torunu, Ziya Gökalp'ın yeğeni, Ankara Hukuk Fakültesi mezunu, YTP *Diyarbakır milletvekili avukat Recai* İskenderoğlu Meclis'te yaptığı bir konuşmada ırkçılığı taşladı, ırkçıları haşladı ve dedi ki:

— Milliyetçilik, bu toprak üstünde *oturan insanların birbirlerini sevmesidir.*

AP'liler hoooop kalktılar ayağa:

— Ağzını topla, Barzanici! Bu memlekette ırkçı yoktur!

İşte kıyamet bundan koptu... Gericiler, ırkçılar, dönbabacılar, nâzik noktalarına dokunulmuş gibi sıçrayıverdiler. Hani, bir söz vardır, «Bir dokun bin ah işit kâse—i fağfurdan»... Meğer bizimkiler tüm tenekeymişler. İskenderoğlu bir dokunduydu, ortalık teneke gürültüsüne gitti. «Bir dokun bin zırıltı dinle paslı tenekelerden»...

Sosyal adalet için çırpınan İskenderoğlu, şu sırada Toprak Reformu ve Antidemokratik Kanunlar üzerinde çalışmaktadır. Eğer bir de bu konulara dokunacak olursa, o zaman paslı teneke gürültüsünü dinleyin Mecliste!...

Doğramacılar

Geçen hafta salı günü Ankara'da başlıyan yürüyüşü kışkırttıkları için tevkif edilen onbir kişiden altısı «doğramacı», biri «taşaron», biri «marangoz», biri «inşaat işçisi» v.s...

Pek komik!

Ya bu adamlar devşirme, ya bu kimlikler uydurma, ya da... Ya da bir iş var bu işin içinde.

Altı kişiyle doğramacılık yapılır mı be kardeşim? Adamı doğrar dökerler de, mapusaneye tabure yaparlar iki göz*üm. Sizde hiç mi akıl yok?*

Diyeceksiniz ki:

— Ne yapalım, işsizlik, iş yoktu, kış *yakındı, kışı mapusanede rahatça geçiririz dedikti.*

Eh haklısınız galiba... O zaman altı doğramacı yeter de artar bile!..

Perşembenin gelişi

Başbakan İnönü demiş ki:

— Bundan böyle yürüyüşler olacaktır...

İnönü son yıllarda «vecize» döktürmeğe merak saldı. Her sözü vecize, her sözü kehanet, her sözü muamma...

Ammaaa, bu merak insanı bazan şudan vecizeler döktürmeğe de götürür. Şöyle ki:

— Bundan böyle yürüyüşler olacaktır...

Lâf mı bu yani? Elbet olacak... Perşembenin gelişi, çarşambadan bellidir. Geceden sonra gündüz gelir. Yağmurdan sonra hava güzel olur. Gülmenin sonu ağlamadır. Ağlamanın sonu gülmedir. Ne var bu lâflarda?

27 Mayıs'tan bu yana bütün yaptığımız, yürüyüş piyasasını açmak oldu. Açık rejim, açık rejim... «Açın kapıları, Osman geliyor!»

İnönü'nün bir sözünü burada tekrarlıyalım:

— Gideceksiniz, hem de fena gideceksiniz!

De bakalım!..

Adamın na burasına gelmiş!

— Karı ister edik (yani ayakkabı), çocuk ister düdük, evlendik de .... yedik, demiş.

Onun dediği gibi, işçi ister hak, köylü ister toprak, öğrenci ister okumak... (Gerisini siz getirin).

Ekim 1962... Nerden kalktık, nereye geldik! Önümüz kış, ardımız yaş... *De bakalım hacı leylek, getir şu senin baharını!*

Bakma

(Ankara'daki yürüyüşlere Yeni İstanbul gazetesi de tabelâsıyla katıldı. Aşağıda okuyacağınız fıkra, tabelâsı kaz adımlarıyla yürüyüşe katılan Yeni İstanbul'un «çekirdek» çi yazarınındır. İtirafın günahını, vebali, «çekirdek» çi mistik hocanın boynuna, biz aynen aktarıyoruz.)

— Bir yürüyüş yapılmış...

— Yapana bakma...

— Kaldırımlardan taşları sökmüşler...

— Sökene bakma...

— Neler söylemişler sizin için!

— Söyleyene bakma...

— Üstelik sövmüşler de...

— Sövene bakma...

— Taşlamışlar sizi...

— Taşlayana bakma...

Şair ne demiş:

«Herkese gelmez belâ, erbab—ı istihkak arar.»

Açıkgözler

«Kurnazlık, zekânın piçidir» derler. Kurnazlığın bir adı da açıkgözlüktür. Şu faşistler gerçekten açıkgöz kimseler. Sen hemen sosyal adalet de, sosyalizim de, devletçilik de, özgürlük de... Herifcoğlular komünizmden dünyalıklarını sağlamağa başladılar bile... Bir bakıyor*sunuz bir ifşaat: «İnkâr Fırtınası»... Bir* bakıyorsunuz: «Türkiyede komünistler»... Bir bakıyorsunuz: «Türkiye'de komünist ihtilâli olacakmış!»

Tefrikalar, manşetler, makaleler, fıkralar...

Faşizmi sağıp sıktıkları yetmiyormuş gibi, herifcoğlular komünizmden bile kazanç sağlamasını beceriyorlar be birader. Can kurban böylesi demokrasiye!... Faşizmin süt anası, şambabası, kapitalist lokması!..

Noktası, virgülü

İhtiyarın biri, yanındaki gencin kolunu dürttü:

— Bunlar niye, «Ordu, ordu çok yaşa», «Hırsızlara af yok», «Gericiler kahrolsun» diye bağırırken, arada bir de «İsmet Paşa çok yaşa» diyorlar?

Genç, başını salladı:

— Sen bakma babacığım... İsmet Paşa bu işin noktası virgülü. Arada sırada bir nokta, virgül atmadın mı, cümle birbirine karışır.

İhtiyar güldü:

— Velâkin, noktayı virgülü yanlış yerlere koyuyorlar a oğlum.

İşsizlik var!

Bitti!..

— Hele şu Plân bitsin...

Açlık var!

— Hele şu Plân bitsin...

Sosyal adaletsizlik var!

— Canım, hele şu Plân bitsin...

Koçerolar...

— Eee, hele şu Pân bitsin...

Irza tecavüzler...

— Uff, Plân bitsin dedik ya...

★

Ve Plân bitti!

— Yaşasın gericiler!

— Kahrolsun gericiler!

Kurtlu azınlık

Biz «*mutlu azınlık*» dedikçe, herifler bunu «haşmetpenah», «efendimiz», «hazretleri», «Sir», «Leydi», «Dük», «Kont» «zade» gibi anladılar şiştiler de şiştiler... Mutlu azınlıktan olmayı şeref saydılar. Hani, hükümet de kendilerinden yana ya...

Ama bir de Anayasa'ya uygun sol gazeteler, dergiler çıkmağa, sosyal adalet sözleri edilmeğe başlayınca nâzeninler kurtlanıverdiler. Yayınları susturmağa, ağızları tıkamağa çalışıyorlar.

Mutlu azınlıkken kurtlu azınlık olan azınlığın sonu yakın galiba!

Hüseyin Korkmazgil

"Gomonist Parmağı"

Ne mene parmaktır şu «komünist parmağı» dedikleri?

Ne mene parmaktır ki, hep dara gelinince, acze düşülünce yaratılır? Yaratılır da; bütün sorumlu*luklar, bütün nedenler onda aranır?*

CHP grubu adına Suphi Baykamın Meclis kürsüsünden söylediği gibi, bu memlekette bir çok olaylar olmuş, bir çok yürüyüşler yapılmış*tır. Wagon—Li mitinginden tutun da* 27 Mayıs öncesi gösterilerine kadar... Ve her seferinde yaratılan şu komünist parmağı masallarının, birer uydurma çocuk masalından öteye gitmediği de açıkça görülmüştür.

Son örnekler, o kadar gerilerde, o kadar eskilerde aranmamalıdır. 27 Mayıs öncesinde Ankaranın Atatürk Bulvarına dökülen gençliğin —hani şu polis copları, gaz bombaları ve eli sopalı çeteler tarafından susturulmak istenilen gençliğin— dünün ünlü politikacıları, ünlü kalemleri tarafından «çapulcular», «ne idüğü belirsiz topluluklar», «komünist uşakları» diye adlandırıldığı unutulmamalıdır. Ve gene unutulmamalıdır ki yıllardan beri yayın yapan komünist radyoları, o zamanlarda da bu hare*ketleri tasvip etmiş, gençliği ve nü*mayişçileri destekleyici yayınlar yapmış, devrin hükümet edenlerine karşı ağır sözler serfetmiştir... Ankarada, Atatürk Bulvarında devam eden bu olaylara birer kulp bulmak isteyen eski devrin elebaşıları ve yardakçılarının, aynı komünist radyolarını örnek göstererek, karşılaştırmalar yaparak, «komünist parmağı, komünist parmağı», nakaratını eksik etmedikleri henüz hatırlardadır. Ne

BİR ATLARSIN ÇEKİHGE

olmuştur sonunda?

Asıl nedenlerden uzaklaşıp komünist parmağı yaratma çabasında olanlar, bir 27 Mayıs sabahı uyanmışlar, karşılarında ordusuyla gençliğiyle bir zinde kuvvetler topluluğunun parmağını buluvermişlerdir. Bu mudur komünist parmağı?

Şimdi bakıyoruz da 27 Mayıs öncecesi havasını hortlatmaya çalışan aynı kalemler, aynı gafletin içerisinde, aynı kovanı boşalmış mermilerin peşindedirler. Aylardan beri gençliği tahrik edecekler; sonra, çıkan olaylardan hiç bir sorumluluk duymayacaklar, gerçek nedenlere eğilmeyecekler ve ortalığı iyice bulandırmak için başlayacaklar feryad—ü figâna:

«— Amaaan kızıl tehlike!»

Artık bu budalalaca metodlarla, tavşan yakalamak için tarlaya yatıp *lâhana sesi çıkarmayı tasarlamak ara*sında pek fark olmasa gerektir!

Eğitim Bakanlığı uyanmalıdır...

Vatan gazetesinde «Köy Enstitüleri düşmanlarına açık mektup» adlı bir yazısı yayınlanan Şişli – Feriköy İlkokulu öğretmeni Mustafa Karakuş hakkında, Millî Eğitim Bakanlığının emriyle bir soruşturma açıldı. Bakanlığa hâkim bir zihniyeti göstermesi bakımından öğretmen Karakuşun savunmasını ve bir yazısını yayınlıyoruz.

Müfettişin yazısı

1) Adınız, soyadınız, doğum yeri ve yılı işiniz, evli veya bekâr olduğunuz.

2) Vatan Gazetesinin 29/6/1962 tarihli sayfa 2. sütun 15 teki (Vatana mektup) başlıklı yazınız dolayısıyla aşağıdaki hususların açıklanmasını rica ederim.

23/7/1962
İlköğretim Müfettişi
Sadri Akdik

Bu yazı tarafınızdan mı yazılmıştır? Böyle bir yazıyı gazeteye göndermek öğretmenlik ve memurluk sıfatlarınıza uygun düşer mi? Yazmak ve gazete ile yayınlatmak hususunda sizi tahrik eden sebep ve amiller nelerdir? Yazıda adı geçen ve kapalı olarak temas edilen şahıslar kimlerdir? Bu şahıs ve gazeteleri ele almanızın sebepleri nelerdir? Bu sorularımızdan başka diyecekleriniz varsa açıkça yazınız.

Karakuş'un cevabı

İlköğretim Müfettişliğine

23/7/1962 tarihli buyrukları karşılığıdır

Adım Mustafa Karakuş. 1926 yılında Akçadağda doğdum. Halen Taşlıtarla Mithatpaşa İlkokulu öğretmeniyim. Evli ve bir çocuk sahibiyim.

1) 29/6/1962 günlü Vatan Gazetesinde ve (Vatan'a mektup) 2. sayfa 15. sütunda «Köy Enstitüleri Düşmanlarına» başlıklı yazıyı ben yazdım. Bu yazıda öğretmenlik ve memurluk sıfatlarıma aykırı bir yön bulunmadığı inancındayım. Anayasamızın tanıdığı yazma ve yayınlatma hakkını kullanmaktan öte bir amaç gütmedim. Bu husus yazımın münderical ında da açık ve seçik olarak bellidir. Yazmak ve gazete ile yayınlatmak hususunda beni zorlayan sebepler 1950 yılından bu yana geçen süre içinde sayılamayacak kadar çoktur. Yetiştiğim ve bununla her zaman övünç duyduğum Köy Enstitüleri ve mezunlarına karşı girişilen iftira ve tecavüz kampanyasının son günlerde yoğunluk kazanmış olmasıdır. Bu yazıda hücum edilen ve kimliği saptanan, şahıs veya şahıslar değil, devrim düşmanlığını kendilerine meslek edinmiş olan bir zihniyettir. Bu zihniyet, yakın tarihimizde ve çeşitli kılık ve karakterde bütün Atatürk devrimlerinin karşısına çıkmış ve el'an çıkmakta bir sakınca görmeyen, mukaddesat istismarcılığıyla tanınmıştır. Şahıslara sataşmak veya siyaset yapmak gibi inanışlarıma aykırı bir gaye taşımış değilim. Üstü kapalı olarak anılan gazete hususunda cevap vermeye kendimi şimdilik zorunlu saymıyorum. Adı geçen Talip Apaydın ise halen Amasya Kız Öğretmen Okulu öğretmenidir.

Bu zihniyet ve gazeteleri ele almaktan amacım, açıktır. Bununla beraber daha geniş bir açıklama yapmamın da faydadan uzak olmadığına inanıyorum. Şöyle ki,

Atatürk devrimleri ile her türlü istismar imkânları ellerinden alınmış olan bir yobazlar soyu, II. Dünya Savaşının getirdiği sarsıntılar arasında, kendi çıkarlarına uygun bir ortam yaratma denemesine başladılar.

Tamamiyle memleket aleyhtarı olduğu, mahkeme ilâmıyla da kesinleşen Irkçı — Turancı bir görüşle ortaya çıkan bu zihniyet, sonraları Köy Enstitüleri hareketini, birinci derecede hedef olarak seçti. Çok partili hayata girişten sonra, arkasını gittikçe güçlenen bir siyasal partiye dayıyarak isnat ve tecavüzü son sınırına ulaştırdı. Olayları ve gerçekleri gereği gibi değerlendirme yeteneğinden yoksun büyük halk topluluklları karşısında, demagojinin bütün imkânları zorlanarak bize ve yetişmiş olduğumuz Köy Enstitülerine hayasızca ve insafsızca saldırılara devam edildi. Dede ve babalarımızın kanlarıyla sulanmış kutsal vatan toprakları üstünde, düşmanla kol kola gezen vatansızlar tarafından suçlanarak, başımız önümüzde dolaştırıldık. Aynı imkânlara sahip olamadığımız için kendimizi savunamadık. Büyük ölçüde, sabır ve vekârla yurt hizmetimize devam ettik. 1950 döneminden sonra Köy Enstitüleri, gözyaşlarımız arasında kapatıldı. Aslında bölünmez bir bütün olan öğretmenlik mesleği, aleyhimize girişilen bu iftira kampanyası yüzünden parçalanmak tehlikesine maruz bırakıldı. Öyle günler geldi ki, çalıştığımız köy ve kasaba çevrelerinde, topluluk içine çıkamaz olduk. Suçumuz sadece, ulusal duyguyu havada bir kavram olmaktan kurtarıp, elle tutulur bir nesne olarak halkın yararına kullanılır hale getirmekti. Uyanmış toplulukların, parazit beslemeye müsait olmadığını çok iyi bilen iftiracılardan, başka türlü bir davranışı da beklemiyorduk. Köy Enstitülerini kuranlar ve oralardan yetişmiş olan bizler, bu alın yazısını ilk baştan görüyor ve seziyorduk. Ama insan sabrının da bir sınırı vardı. Uzun yıllar boyunca tecavüz ve iftiraların en ağırına hedef olmuş kimse veya kimselerin, günün birinde kendilerini savunma ve iftiracıların gerçek yüzünü halk oyuna *açıklama hakkını kullanacaklarını* kabul etmek kadar olağan birşey düşünülemezdi.

Siyasal faaliyetlerin yeniden başladığı son birkaç aylık süre içinde, tekrar boy atan bu iftira ve tecavüz kampanyası karşısında, vekârla susmanın, zararlarını üzülerek yaşadık. Üstelik, mütecavize cür'et kazandırmak gibi bir sakıncası olduğunu da esefle gözlemledik.

Basında yankılanan son tecavüz ve parçalama amacı güden beyanatın ışığında dahi (İzmir Senatörü Ömer Bozcalı'nın) incelendiği taktirde, yazımda soruşturmaya konu yapılan hususların nedenlerini bulmak kolaylaşacaktır.

İçinde suç unsuru bulunmadığına yürekten inandığım, bu yazımın bir kere daha gözden geçirilerek, hakkımda kovuşturmaya mahal olmadığı hususunda karar verilmesini saygılarımla arzederim. 23/7/1962

Mustafa KARAKUŞ
(Taşlıtarla — Mithatpaşa
İlkokulu Öğretmeni)

Tevfik Yılmaz ve K. Eke'ye mektup

Değerli ülkü arkadaşlarım,

YÖN dergisinin 26. Eylül 1962 tarihli sayısında yayınlanan serüveninizi, ilgi ile okudum. Aynı koşullar içinde, birkaç defa karşı karşıya geldiğim hiddetli Genel Müdür Yardımcısı Bay Gürel'in, bence de anlatılacak bazı nitelikleri var.

Bilirsiniz kursu birlikte bitirmiştik. Kur'ada herkes şansına razı olup, tayin yerlerimize gitmeye karar vermiştik. Ama bazı arkadaşlarımız oyun bozanlık edip, devrin sözü geçer kişilerinin arkasına *takılarak*, ya da birer tavsiye mektubunun gölgesinde Milli Eğitim Bakanlığı merdivenlerini tırmanmışlardı. Yapılan kayırmaları siz kısaca anlatmışsınız. Ama bunların arkasında öylesine çirkin gerçekler yatıyor ki, bunları yazmak, hem malûm «Tedbirler Kanununa» göre suç sayılıyor; hem de bütün işi gücü bırakıp, sadece bu işin hesabını mahkemelerde görmek zorunluğu var. Öyle bir ülkede yaşıyoruz ki, «taşları bağlamış, köpekleri salıvermişler.» Şu dar olanaklarımız içinde yapabileceğimiz pek az şey var. Yazmak bunlardan biri. Yani teşhir etmek. Ama teşhirin, utanacak yüzü olanlar için bir önemi vardır. Bununla birlikte yine de bu hokkabazlık düzeninin içyüzünü gözler önüne koymak, bizlere düşüyor.

Dipten doruğa, tersine çalışan bir dişli çarklar sisteminde, laçkalaşmış, aşınmış bir çarkı, doğru yönde döndürmeye uğraşmak, aslında olumsuz bir çaba. Ve de faydasız.

Bugünkü Milli Eğitimimiz, ilkinden — yükseğine kadar, kişiliksiz bir kapıkulu sınıfı yetiştirme düzenidir. Bu düzen, gerçekçi ,bilimsel çalışma yeteneğinde kimseleri içine almaz. Her düzen, kendi elemanını arar - bulur. Yahut yaratır.

Resmi toplantılarında bile müstehcen fıkra anlatmaktan öteye bir ahlâk düzeyine ulaşamamış, bir karış ötesine olsun, ışık yayma gücünü bulamamış kimseleri, Milli Eğitim Merkez örgütünde, kilit noktalara çıkaran karanlık düzenin utancı, gene de bizlerin yüzlerimizi kızartıyor. *Bildiklerimizi yazmak, söylemek* hem bir ödev, hem de sorumluluk payımızı azaltan bir davranış şekli.

Benim bildiğim kadarı, bugünkü İlköğretim Genel Müdür Yardımcısı Recep Gürel'in, H. Ali Yücel zamanındanberi Milli Eğitim örgütü içinde, önemli işlerin başına getirilmiş olduğudur. Hattâ her değişen bakanla birlikte bu zatın mevkiinin de yukarı doğru daima değiştiğidir. Doğrusu Yücel'e Başman'a, Yardımcı'ya, İleri'ye, Benderlioğlu'na, Tahtakılıç'a giderek Özgüneş'e aynı sadakatla hizmet etmek, her babayiğitin harcı değildir. Bu ustalığı, Sultan Hamid'in dalkavukları bile, böylesine sızıltısız becerememişlerdir.

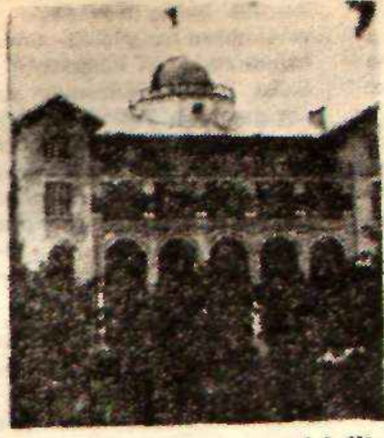
Çoktanberi, «Milli oyunlar» ımız arasına giren bu çirkin oyunun sonu gelmek üzeredir. Recep Gürel, Ahmet Atılgan, Mustafa Cura triosu, yörelerindeki bir avuç figüranın şaklabanlıkları *arasında*, cüretlerini biraz daha da artırabilirler. Ama bu, sadece mukadder sonucu çabuklaştırmaktan başka bir işe yaramaz. Kavuklar devrilince kel başlar iyice seçilebilecektir. Cura'nın imzasıyla hazırlanan *«ortak bildiri» lâyık olduğu* karşılığı, sanırım şimdiye kadar almış olmalıdır.

Sizi Urfa'dan kımıldatmak istemiyen, beni Sivastan başka yere tayin etmemeyi şahsi meselesi yapan, Köy Enstitülerini savunup, kötüleyenlere hücum eden yayınlanmış bir yazımdan ötürü hakkımda soruşturma açtıran bu zihniyet, gericilerle elbirliği etmeye, nüfuzlu yönlerden gelen ufacık bir işaretle en olmaz görünen tayin ve nakilleri utanıp sıkılmadan yapmaya daha bir süre devam edecektir. Ve Ahmet Atılgan, boyunun ölçüsünü almadıysa gelecek seçimlerde bir kere daha Malatya C.H.P. listesinde şansını denemeye girişecektir.

Sağlıcakla kalın arkadaşlarım.

Mustafa KARAKUŞ

Gazi Eğitim Enstitüsünde Neler oluyor?

İşkilli Memişler

O gün öğrenciler arasında çok sinirli bir hava esmekteydi. Resim Şubesi öğrencileri, okulun adına yakışmıyan bir olayı protesto için derslere girmemişlerdi. Olay gerçekten yüzkızartıcıydı. Okulun öğretmenlerinden tanınmış ressam Adnan Turani'nin «Çini üzerine Variyasyonlar» adlı non—figüratif tablosu, Okul Müdürüyle Resim Şubesi Şefi tarafından duvardan indirilmiş ve, gericiliğin zaferi ilân edilircesine, karanlığa atılmıştı.

Bu basit gibi görünen olayın arkasında büyük bir gerçek yatmaktadır: İlerici—gerici kavgası... 27 Mayıs'la ortamlarını yitiren gericiler, bir süre sonra buna kavuşmanın sevinci içinde gemi azıya aldılar. İlk hedef, Adnan Turani'nin birbuçuk yıldır duvarda asılı duran tablosu oldu. Kafasızlıklarını, sanattan nasipsizliklerini, tembelliklerini milliyetçilik paravanı arkasına saklamasını bilen, her ilerici davranışın karşısına dikilmeyi marifet sayan bir kaç öğretmenle, onların oyuncağı durumunda bir grup öğrenciyi memnun etmek gerekti. Müdür Reşat Postacıoğlu hemen kolları sıvadı ve resmi, büyük bir rahatlıkla indiriverdi. Olayı protesto eden öğrencileri yatıştırmak için de:

— Öğretmeniniz pırıl pırıldır. Kendisiyle teşrik—i mesai etmekten şeref duyuyorum. Ben bu câmiayı önce yetiştireceğim, sonra tabloyu yerine asacağım. demekten kendini alamadı.

Postcıoğlu'nun «câmia» dediği, aslında, üç—dört kıskanç ve aşağılık duygusu içinde çırpınan öğretmenle, onların çömezi olmaktan bir türlü kurtulamıyan bir avuç çarpık kafalı öğrenciden ibaretti. Postacıoğlu bunları yetiştirecekti, Adnan Turani'nin non—figüratif tablosunu anlar duruma getirecekti, ondan sonra tabloyu duvara asacaktı!... Çünkü tabloda bir takım hayaller — kimbilir ne hayalleri!—, gâvurluk ilham eden çizgiler, biçimler, kötü ideolojiler görmüşlerdi. Bu «İşkilli Memiş» leri yatıştırabilmek için yapılacak tek iş, tabloyu gözlerden uzaklaştırmaktı. Ondan sonra, Reşat Postacıoğlu kendilerine modern resim öğretecekti ve günü gelince de tabloyu yerine asacaktı... Bir Gazi Eğitim Enstitüsü Müdüründen de bundan başka bir davranış beklenilemezdi.

Yaşasın demokrasi!

*Dünyanın en tuhaf Milli Eğitim Ba*kanlığı, muhakkak ki bizimkidir. Halkın eğitiminden, sağduyusundan, kültüründen sorumlu olması gereken bu bakanlık, ne yazık ki, kırk yıldır bocalama içindedir. Bunun nedeni açıktır: Sistemsizlik! ...Bizde Milli Eğitim, Milli Eğitim Bakanının tutumuna, eğilmine, kişiliğine, kaprislerine göre yön alır. Cumhuriyetin ilânından bu yana gelip geçmiş bakanlar şöyle bir düşünülsün, görülecektir ki, bizde Milli Eğitim durmadan zigzak çizmiştir. Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim anlayışı başkadır, Tevfik İleri'ninki başka. Celâl Yardımcı'nınki başkadır, Tahtakılıç'ınki başka. Bu başkalıklar bizi bambaşka bir ulus yapıp çıkmıştır.

Gazi Eğitim Enstitüsü de elbette ki bu havadan kendini kurtaramamıştır. O da, Atatürk'ün emeği geçmiş bütün öteki kurumlar gibi, zamanla yozlaşmıştır. Yılardır çakaralmaz silâhlarını denemekten bıkıp usanmıyan gericiler için DP iktidarı en uygun ortamdı. İnsanları, toplulukları memnun etmenin en kestirme yolu, onları alışkanlıkları için de uyutmaktır. DP nin demagojik demokrasisinin anlamı budur. Demokrasi *adına saplanılan demagoji batağı, her* kurumda olduğu gibi, Gazi Eğitim Enstitüsünde de etkisini çabucak gösterdi. *Daha 1950 lerde, az önce deney yapacağım diye* kimya lâboratuvarında tüp patlatan bir öğrencinin, az sonra okulun vestiyerinde —ki o zamanlar mescit haline getirilmişti—, başında mendil, gözlerini kapayıp, iki dizi üstünde arapça dualar okuduğu, o günlerden kalanların belleğindedir. 1950—1962 yılları arasını üç döneme ayırmak mümkündür: 1) 1950—27 Mayıs 1960 arası, 2) 27 Mayıs 1960 — 15 Ekim 1961 arası ve 3) 15 Ekim 1961'den sonrası... 27 Mayıs 1960 a kadar iyice semirmiş olan gericilik, 27 Mayıs'la sinmiş, sonra, 15 Ekim 1961 seçimleriyle yeniden başını kaldırmıştır. Bugün Adnan Turani'nin tablosunu duvardan indiren eller, 1949—50 yıllarında Orhan Veli'nin şiirlerine tahammül edemiyen, onun «Yaprak» adlı edebiyat gazetesini yırtanların ellerdir! *Bunda şaşılacak hiç bir şey yoktur.* O tabloyu okulun duvarına asan el ilericinin, indiren de *gericinin elidir.*

Gelelim tarla meselesine

Yıl 1950... Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlük koltuğunda Süleyman Ölçen adlı bir zat bulunmaktadır. Öğrenciler, *o günün havası içinde,* Menderes demokrasisine baş kaldırmışlar. Müdür Süleyman Ölçen, sömestr tatilinde bulunan öğrencileri yıldırım telgraflarla okula çağırıyor ve Menderes yönetimine baş kaldırdılar diye haklarında «tahkikat» *açıyor. 27 Mayıs'ta* Menderes demokrasisi yıkılmamış olsaydı, belki de bu öğrenciler bugün hapishanelerde bulunacaklar, ya da *okuldan atılmış olacaklar*dı.

Bu gayretli müdür, 27 Mayıs devriminden sonraki ilk *Enstitü Öğretmenler* Kurulu toplantısında öğretmenler tarafından istifa ettirildi. Okulda bir devrim havası esmeğe başlamıştır. Gericiler de liklerine çekilmiş, suspus olmuşlardır. Süleyman Ölçen'den boşalan yere, gerek öğretmenlerin ve gerekse öğrencilerin çoğunluğunun sevgi ve saygısını kazanmış olan örnek eğitimci, iyi insan, pedagoji öğretmeni Hüsnü Cırıtlı getirildi. Öğretmenlerin seçimiyle müdür atanması, okulda olumlu bir geleneğin temeli olmuştur. Bu yeni hava içinde yeni çalışmalar başladı. Bilimsel araştırmalar bülteni çıkarıldı, okul Şeref Galerisi hazırlandı. Bu arada, bütün bu yeni çalışmalara canla başla katılan ve özellikle Şeref Galerisinin düzenlenmesinde çok büyük emeği geçen Adnan Turani'nin «Çini Üzerine Variyasyonlar» adlı soyut tablosu da okulca satın alınarak, önce Başmuavinlik odasına, sonra da girişte, duvara asıldı. Tablo, her iki yerde de, birbuçuk yıla yakın bir süre kaldı. Bu sırada Milli Eğitim Bakanı Bedrettin Tuncel'dir.

Tuncel'den sonra bakanlık koltuğuna Ahmet Tahtakılıç getirilince işin rengi değişti. Cırıtlı'nın müdürlüğü sırasında soluk alamıyan gerici grup, Tahtakılıç ortamını elverişli bulmuştu. Hüsnü Cırıtlı'nın Enstitü Müdürlüğünden uzaklaştırılması gerekti. Türkiye'de bu işin kulisinin nasıl yapıldığı herkesin malûmudur. Ciritli, Talim ve Terbiye'ye başkan yapılma numarasıyla, kendisi istemediği halde, okul müdürlüğünden alınıp, Talim ve Terbiye üyeliği gibi pasif bir göreve verildi. Bu, çok güzel monte edilmiş bir oyundu. Tahtakılıç'ın tahta kılıcını ellerine alan gericiler, atlarını rahatlıkla koşturmağa başladılar. Bunun üzerine ilerici öğretmenler, Tuncel za*manında kurulan geleneğin, yani seçim*le müdür atanması geleneğinin sürdürülmesi için teşebbüse geçtiler. Tatil olma*sına karşın,* Ankara'da bulunanlardan kırk kişilik imza toplayıp, altı kişilik bir heyetle Milli Eğitim Bakanı Tahtakılıç'a *gittiler. Önergeleri şuydu:* Cırıtlı'nın atanma işi, okul açılıncaya kadar geciktirilsin. Bu olmazsa, müdür, Öğretmenler Kurulunda tespit edilecek üç aday arasından seçilsin. Eğer bu da kabul edilmezse, dilekçeye imza koyan kırk kişinin gösterdiği adaylardan biri müdür atansın...

Atlatma ve hasıraltı politikası

Bakan Tahtakılıç, bu altı kişiye, «seçme hakkı kendisinde kalmak şartiyle, dileklerini gözönünde bulunduracağını, müdürlüğe başka birini tâyin ederse, okula gelip öğretmenlere açıklamada *bulunacağını» söyledi.* Bakanın bu sözüne güvenen altı kişilik heyet, bakanlıktan sevinerek ayrıldı. Ancak, aradan *onbeş gün* geçmeden, Reşat Postacıoğlu adında bir vatandaşın, Gazi Eğitim Enstitüsü gibi modern, kadrosunda ülke ça*pında* kimselerin bulunduğu bir kuruma müdür atandığı görüldü. Öğretmenler, Bakan'ın gelip kendilerine açıkla*mada bulunacağını umdular,* beklediler. Fakat Bakan gelmedi. Demek ki Tahtakılıç, verdiği sözle bakanlık koltuğu ara*sında hiç bir ilişki bulamamıştı!* Öğretmenler, aşırıcı politikacı bir Bakanla karşı karşıya oldukları yargısına vardılar.

Gelelim Reşat Postacıoğlu'na... Postacıoğlu, ancak orta okul müdürlüğü ya*pabilecek kapasitede bir kimsedir. Bilim*sel hiçbir çalışması yoktur. Hiçbir alanda Gazi Eğitim Enstitüsüne müdür olabilecek bir üstünlük bir başarı sağlamış değildir. Üstelik, «kendi âleminde» bir adamdır. Müdür olarak geldiğinde öğretmenlerle tanışmamış, onlarla görüşmeme, konuşmama, selâmlaşmama yolunu tutmuştur. Okula gelip giderken öğretmenlerle karşılaşmamak için olanca dikkatini sarfettiği de gözden kaçmamaktadır. Cırıtlı gibi bir müdürün yarattığı samimi *havaya alışmış olan öğretmenlerin,* Tahtakılıç'la Postacıoğlu'nun havasını yadırgıyacakları açıktır.

Postacıoğlu, yönetmeliğe göre yılda en az iki defa yapılması gereken Öğretmenler Kurulu toplantısının hiç birini *yapmamıştır. Otuz dokuz öğretmenin* bu konuda yaptığı yazılı müracaati ise, «toplantıda zor durumda kalacağı» kay*gısıyla hasıraltı etmiştir. Gerçekten de* okulda, kendisini zor durumda bırakacak olaylar geçmişti. Bunların tipik Örneği, Adnan Turani'nin *tablosunun du*vardan indirilişi olayıdır. M.B.K. yönetimi boyunca kabuklarına çekilen gericiler, Tahtakılıç'ın bakanlığıyla Postacıoğlu'nun müdürlüğünü pek sempatik bulmuş olacaklar ki teberleri çekip Turani'nin tablosuna saldırdılar. Eğer bakanlıktan cesaret almmış olsalardı, yakaları bozkurt rozetli bir avuç ırkçı taslağı öğrenciyle bir kaç rozetsiz öğretmenin soyut bir resmi ve dolayısıyla onu yapanı *suçlamağa kalkmalarına* imkân olamazdı. Postacıoğlu'nun, bu «İşkilli Memiş» ler alaybaşılığı etmesiyle, Gazi Eğitim Enstitüsünün ne hale getirilmek istendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Adnan Turani'nin tahkikat isteği üzerine Reşat Postacıoğlu durumu bakanlığa bildirmek zorunda kaldı ve tahkikat açıldı.

Telgrafın te'siri

Ancak, tahkikatın açılmasında Adnan Turani'nin şikâyeti kadar, başka bir öğretmenin şikâyetinin de rolü olduğunu belirtmek gerekir. Ne derler, çivi çiviyi söker. Eğer bir başka öğretmen de bakanlığa şikâyet telgrafı çekmemiş olsaydı, belki de bütün dosyalar, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğünce uyanmaz uykulara yatırılmış olacaktı. Genel Müdürlük, bir buçuk yıldır uyuyan bir dosyayı gün ışığına çıkarmak zorunda kaldı. Bu dosya, okulun üç öğretmeniyle ilgilidir. Bunlardan biri, 27 Mayıs'tan *önceki öğrenci hareketlerini 31 Mart* olayına benzetmiş ve bunu önüne gelen yerde rahatlıkla söylemiştir. Ayrıca, Menderes, Gazi Eğitim Enstitüsüne geldiğinde, yüzünü görmemek için Öğretmenler Odasını terkeden öğretmenlere de, «Nasıl, kaçarsınız değil mi! Adamda altı okka t... var» demiştir. Her hareketiyle cins bir Menderes kuzusu olduğunu belli eden bu öğretmenin, Menderes'i kötüleyen öğretmenleri tehdit ettiği de bilinmektedir. Ve yine, kız Öğrencilerle öğretmenliğe yakışmıyacak durumları da, bir olay üzerine, öğrencilerce şikâyet konusu yapılmıştır. Bu dosyada, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğünce hasıraltı edilmiştir. İşte Turani'yle bir başka öğretmenin tahkikat istekleri üzerine ortaya çıkarılan dosyalar bunlardır. Ama ne yazık ki, gerekli *tahkikat* yapıldığı halde, bu dosyalardan bugüne kadar hiç bir sonuç alınamamıştır. Adnan Turani *ise, bir okulun içyüzünün* anlaşılmasına sebep olan tablosunun bedelini —Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğünün «verile» emrine karşın— hâlâ alamamıştır.

Önemli olan, bir kaç şikâyet dosyasının hasıraltı edilmesi değil, Gazi Eğitim Enstitüsü gibi modern bir kurumun kimlerin elinde, ne hallere getirildiğidir. Bir avuç gericinin baskısıyla karakterini yitiren bir okuldan ne beklenebilir?

Dahası var

AİD, enstitüye bağlı bir yabancı diller okulu yapımı için 10 milyon liralık bir fon ayırmıştır. Okulun yapımına başlamadan önce, birinci yıl, 1 milyon 950 bin lira sarfedilerek barakalar yaptırılıyor. Barakaların döşenmesi için de bir miktar para ayrılıyor. Anlaşmaya göre bu para, tespit edilen maddelere *ve sırasınca sarfedilecektir. Bunun için* bir komisyon kuruluyor. Gerekli bazı maddeler satın alınıyor. Ancak, Postacıoğlu'nun, protokol dışına çıkarak, İstanbul'daki bir firmadan —ki bu firmanın sahibi akrabasıdır— telefonla 40 bin liralık bir bulaşık yıkama makinası satın alması üzerine, bakanlıkça Satın Alma Komisyonunda eksper üye olarak görevlendirilmiş bulunan ingilizce öğretmeni, sorumluluğa katılmıyacağını Postacıoğlu'na bildiriyor. Tahtakılıç'ın müdürü ise, eksper üyeyi, bu hareketinden ötürü komisyon dışı bırakıyor ve hattâ, kontrolluk görevini yapamaması için de, okul Muhasebesine alınmaması için ilgililere emir veriyor.

Gazi Eğitim Enstitüsünde ingilizce öğretmeni olan eksper üye, durumu Bakanlığa ve Maliyeye bildiriyor. Amerikalılar Postacıoğlu'nun protokol dışı sarfettiği 200 bin liranın bankadaki hesaplarına yatırılmasını, aksi takdirde büyük binayı yaptırmıyacaklarını belirtiyorlar. Oysa ki, sarfedilmiş bulunan bu paranın geri verilmesine imkân yoktur.

Postacıoğlu, protokol dışı hareketle bir okulu, bir yardımdan yoksun etmekle kalmamış, kanuni satın alma koşullarını çiğneyerek akrabalarından eşya satın almak suretiyle başbayağı suç işlemiştir. Bu durumdaki bir müdürün hâlâ görev başında tutulması, aklına almıyacağı bir husustur. Bugün Gazi Eğitim Enstitüsünde, DP günlerini andırır bir hava esmektedir. Kafatası ölçüleri işi iyice azıtmışlardır. Çalışan öğretmenlerle öğrencilerin arasına karakedi sokmak istenmektedir. Okula sistematik olarak gerici öğretmen getirilmektedir. Bu gidişle pek yakında okulda büyük olayların geçeceğini söylemek kehanet sayılmamalıdır. Kısaca anlatılan durum bunu göstermektedir. Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğünü devrim havası içinde göreve çağırıyoruz.

FRANSA

Bütün Demokratik kuvvetler, de Gaulle'ün diktatörlük kurma gayretlerine karşı birleşiyorlar.

Beşinci Cumhuriyet tarihinde ilk olarak bir hükümet parlamentonun güvenini kaybederek düşmüş bulunuyor. Cezayir meselesini çözmek üzere olağanüstü yetkilerle iktidara getirilen General de Gaulle'ün gittikçe daha belirli bir *hal alan parlamento aleyhtarı* tutumuna karşı siyasi kuvvetler ve özellikle siyasi partiler ve basın güçbirliği kurma yoluna gitti. Bu güçbirliği ilk kuvvet denemesini Milli Meclis'te gerekli çoğunluktan 39 oy fazlasını sağlıyarak yaptı ve «Büyük Fransa» ya ve herşeye rağmen General de Gaulle'e açıkça cephe alındı.

Fransa'da son haftalarda demokrasi cephesinde görülen hareket dördüncü cumhuriyet'in güçlü teşekkülleri siyasal partilerin yeni bir atılım isteği ile olduğu kadar aydınların faşist bir diktatörlük tehlikesine karşı birleşme eğilimi ile de açıklanabilir. Referandumla kabul ettirilmek istenen anayasa değişikliğinden güdülen amaç, otoriter temayüllerini arttıran *De Gaulle'cülüğü Fransız* yaşayışına sindirmektir. General de Gaulle'den sonra ne olacağı meselesi, bugünün de Gaulle'cülerini endişe içinde kıvrandırmakta, bu endişeyi Petit — Clamart suikast teşebbüsünden sonra bizzat de Gaulle de açıkça paylaşmakta.

Gerçekten şimdiki cumhurbaşkanının 1958 Anayasasının sağladığı imkân ve yetkileri *yeterli bulmıyarak halefi* için daha üstün ve serbest hareket zemini hazırlama istemesi şahıs hakimiyetine giden bir yol olarak görülmüş, demokratik kuvvetler başta siyasal partiler ve basın olmak üzere birleşmeye doğru itilmiştir. De Gaulle'ün 1958'de iktidara gelirken en kuvvetli taraftarlarından olan Paul Reynaud ve Guy Mollet gibi liderler Meclisteki *gensoru müzakerelerinde* O'nun en amansız tenkitçisi olarak kürsüye çıkmışlardı.

General de Gaulle'ün getirmek istediği sisteme karşı açılan mücadele gayet çetin geçeceğe benzemektedir. Bazı Fransız gazetelerine göre «Beşinci Cumhuriyet'in cenaze töreni» ne hazırlanmak için geç kalınmaktadır.

De Gaulle'ün istediği

Fransa devlet başkanı kendisinden sonra cumhurbaşkanının doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesini ve bunun gerektireceği anayasa değişikliğinin parlamento'ya değil referandum'la halka kabul ettirilmesini istiyor. *Kendi şahsî* prestijinin sağladığı bir takım yetki ve imtiyazları halefinin sürdüremiyeceğini düşünen de Gaulle, açığı bu yolla kapatmak arzusunda.

De Gaulle'cüler dışındaki siyasal partiler, basın ve aydınlar başlıca iki noktaya *itiraz ediyor* :

1 — Anayasaya değişiklik getiren bir tasarının doğrudan *halkın oyuna sunulması*, anayasaya aykırıdır.

2 — Devlet başkanının genel oy'la seçimi, Fransa'nın yapısına ve iktidarın sınırlandırılması ve murakabesi hakkındaki demokratik ilkeye uygun değildir. Bu müessesenin karşı ağırlığı öngörülmemiştir. *Fransada, Amerika* başkanlık sistemi mukayese konusu olamaz.

De Gaulle'cülerin bu iki noktada *toplanabilen*, itirazlara verdikleri karşılıkları şöyle özetlemek mümkün:

1 — Organik kanunların referandum yolu ile halkın oyuna sunulması anayasaya uygundur. (madde 11)

2 — Doğrudan *doğruya* halkın oyuna *dayanan yetki* kadar demokratik olanı yoktur.

Bu delilleri çürütmek demokrasi cephesi için, hiç de güç değil 1958 Anayasasının 89 ncu maddesi anayasa değişikliğinin parlamento tarafından kararlaştırılmasını gerektiriyor. Pompidou hükümetini düşüren gensoruda bu nokta şöyle belirtilmiş:

De Gaulle ve 58 Anayasası

— Anneciğim!..

«İktidar, anayasanın parlamento tarafından değil de, millet tarafından gözden geçirilmesi yolunu seçerek anayasayı ihlâl ediyor.»

Referandum de Gaulle'ün yıpranmış bir silâhı artık. Bu usulün ne dereceye kadar demokratik olduğu bir hayli münakaşalı. Referandumların sık sık yapılması, parlamentonun ve parlamenter fonksiyonların unutulmasına ve bir kenara atılmasına yolaçıyor. Bu yöntemin varacağı sonuç pek muhtemelen kişisel hakimiyet böyle bir rejimin adı en azından parlamenter demokrasi değil. Başkanlık sistemindeki karşı ağırlıklar da bulunmadığına göre, bir çok ülkücü, yapılmak istenen değişiklikle, hürriyetlerin teminatsız kalacağı ve de Gaulle'cü otoritarizme boyun eğileceği endişesini haklı olarak ileri sürüyor. O kadar ki Senato'nun en yaşlı *temsilcisi sosyalist Moutet* şu sözleri söylemekten kendini alamıyor:

«Bu memleket parlamento'cularının en eskisi olarak, General de Gaulle'e harekete geçmeden önce düşünmesini tavsiye etme cüretini gösteriyorum.»

Demokrasiye karşı

De Gaulle'ü bugün demokrasi ile karşı karşıya getiren olaylar dizisini kısaca özetlemek ve tahlile çalışmakta *fayda var. De Gaulle'cülüğün 1958'den* bu yana gelişmesini üç merhalede göstermek mümkün:

1. 1958 — 1959 devresindeki yerleşme
2. 1959 — 1962 Nisan: Cezayir meselesinin çözülmesi.
3. 1962 Nisanından bu yana demokratik kuvvetleri sindirme

Cumhurbaşkanı ilk iki merhaleyi başarı ile atlatmak için demokratların desteğine muhtaçtı. Oysa, de Gaulle sadece *kendine güvenen, iktidarı başkası ile* paylaşmak istemeyen bir mizaca sahip. Hedefi Fransa ile başbaşa karşı karşıya kalmak, aradaki aracıların özellikle siyasal partileri ve neticede parlamentoyu sindirmek. Bu hedef bugünlerde daha açık bir şekilde belli olmaya başladı.

Bu düşünce tarzının pek yerinde olmadığı söylenebilir. Fakat şurası hatırdan *çıkarılmamalıdır ki olayların seyrine* bir noktaya kadar hâkim olunabilir. Cezayir meselesini çözen Evian anlaşmalarından sonra Fransa'da demokratik yönetimi yeniden kurmak istemeyen de Gaulle, en büyük fırsatı tepmiş oldu. Cezayir hastalığına yakalanmış olan Fransız demokrasisini iyileştirecek, ayağa kaldıracak barış havası mevcuttur, *fakat de Gaulle olağanüstü yönetim* ve meşruluk dışı imtiyazlar sistemini sürdürmekte fayda gördü ve Cumhuriyet bekliyen Fransa karşısında Pompidou'yu buldu.

«Büyük Fransa» gibi milletlerarası çapta emeller peşinde koşan General de Gaulle «Fransız Cezayir» ine karşı kazandığı zaferi parlamenter demokrasi *rejimine karşı da kazanabileceğini sanıyor.* Cezayir dâvasında ilerici demokratların — çoğu zaman de Gaulle'e rağmen — de Gaulle'ü desteklemeleri aslında bir uyarma olmalıydı. Referandum yolu ile parlamentoyu aşarak istediğini yaptırsa bile, de Gaulle veya halefi Fransa'nın temel meselelerine çözüm bulamıyacaklar. Anayasa'daki değişikliğe «evet» dediği farzedilse bile, gerici cephenin çıkarına işliyen iktisadi ve sosyal politikanın doğuracağı hoşnutsuzlar önlenemiyecek, ye*ni mukavemetleri etkisiz hale* getirmek ve sert tenkitlere tahammül etmek gerekecektir. Böylece aslında bir «blöf» olan referandum sistemi şiddet ve darbe yoluna saparak koyu bir dikta yönetimini davet edecektir.

De Gaulle Cezayir meselesinde sırtını ilerici demokratlara dayamıştı. *Demokrasiye karşı mücadelesinde ise muhafazacı ve gerici cepheye güvenme* durumuna düşen de Gaulle, bir çıkmaza doğru ilerlemeye başlamış bulunuyor. sa gibi demokratik müessese ve kurallerın yerleşmiş olduğu bir ülkede, demokrasi'den yana görünüp, gerçek demokrasiye karşı nihai bir zafer kazanılamaz.

Zafer demokrasinindir

De Gaulle'cü Yeni Cumhuriyet Birliği mensupları dışında sağdan sola uzanan çeşitli eğilimlere mensup milletvekilleri gensoru lehinde oy vererek Pompidou hükümetini düşürmüş bulunuyor. Gerekli çoğunluk (241) tan 39 oy fazlası *elde edilmiş, de Gaulle'ün televizyon* konuşmasını öne almasının milletvekilleri üzerinde hiç bir etkisi olmamıştır. Hattâ Yeni Cumhuriyet Birliği'nden dört milletvekili de gensoru lehinde oy kullanmış ve bu «ihanetleri» yüzünden partiden ihraç edilmişlerdir.

Pompidou hükümetinin istifasını kabul eden General de Gaulle Meclisi feshederek, *yeni seçimlere gitmeye* karar vermiş bulunuyor. Anayasanın 50'nci *maddesine* göre hareket eden de Gaulle'ün siyasal partilere ve parlamentoya karşı soğuk davranışını daha belirli hale getirmesi beklenebilir. Ancak bunun için 28 Ekim referandumundan galip çıkması gerekli. Yaşlı generalin kullana kullana yıprattığı silâhın, bu sefer geri tepme *tehlikesi mevcut. Fakat* «halk yığınlarına seslenmesini» bilen generalin bu seferki denemeden de az farkla da olsa başarılı çıkacağını söylemek pek yanlış olmıyacak. Ancak bu, hiç bir zaman nihai bir zafer olmıyacaktır, nihai zafer gerçek demokrasinindir.

YEMEN

Yemenli genç subaylar, memleketlerini ortaçağdan çıkartmak için çetin bir mücadeleye girmiş bulunuyorlar. İlk hedef: İhtilâlin yerleştirilmesi.

Sıra Suudî Arabistanda

Yemen imamı Emir Seyfülislâm El—Bedr (Mansur Billâh)'ın öldürülmesi, krallığın tasfiyesi ve Yemen Arap Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla sonuçlanan geçen haftaki ihtilâlin, bu küçük *ortaçağ ülkesindeki gериliğe*, istibdada, baskıya, sosyal ve siyasi adaletsizliğe son vermek isteyen genç subaylar tarafından yapıldığı yolundaki tahmin doğru çıktı. İhtilâlin başı Albay Abdullah Es—Sallal, hafta sonunda verdiği bir demeçte ihtilâlin gerçekleştirmek istediği amaçları şöylece sıraladı: 1) Mutlakiyet ve baskı idaresinin tasfiyesi, 2) Sosyal ve siyasi adaletsizliğin kaldırılması, 3) Yemen Arap Cumhuriyetinin kurulması, 4) *Halkın* egemenliğinde çağdaş bir devletin inşası, 5) Millî bir ordu teşkili.

Albay Es—Sallal, ihtilâlin, 1956 yılında Sovyetler Birliği ile diplomatik münasebetler kurulduktan sonra, Yemen'e modern silâhların alınmasıyla birlikte genç subaylar tarafından hazırlandığını, tank ve diğer ağır teçhizatın, hazırlanan ihtilâlde kullanılmak üzere mağaralarda saklandığını ve gönüllü askerlerce muhafaza edildiğini bildirmiştir. Albay Es—*Sallal, ihtilâl hükümetinin dış siyaseti*nin dayandığı ilkeleri de şöyle açıklamıştır: Müspet *tarafsızlık. Arap Birliği'nin* ve Birleşmiş Milletler'in yasasına, Bandung konferansının ilkelerine bağlılık. Böylelikle Yemen'in genç subaylarının, Başkan Nâsır'ın sosyalist programından ilham alan bir rejim kurmak istedikleri anlaşılmaktadır.

Bu rejimi kurmak isteyenlerin şimdi başlıca düşünceleri ihtilâli sağlamca yerleştirmek çabasıdır. Çünkü, Yemen'deki bu hareket, ortadoğunun gericilik üssü olan Suudi Arabistan ile Ürdün'ün ve eski İngiliz sömürgesi olan Aden'de kurulan «Güney Arabistan Emirlikleri Federasyonu» nun rahatını kaçırmıştır. Öte *yandan, Yemen'i yüzyıllar boyunca* inletmiş olan imamlar sülâlesi de krallığı *yeniden kurmak amacıyla birtakım* teşebbüslere geçmiştir. Bu amaçla, Yemen'in *Birleşmiş Milletler temsilcisi* olarak bulunduğu New York'tan Cidde'ye *gelen ve öldürülen İmam Mansur* Billâh'ın amcası olan Hasan Suudi Arabistan ve Ürdün tarafından açıkça desteklenmektedir. Karargâhını Cidde'de (Suudi Arabistan'da) kuran Emir Seyfülislâm El—Hasan'ın Suudi Arabistan sınırını geçerek Kuzey Yemen'e girdiği ve buradaki bazı kabilelerin başına geçtiği söylentiler arasındadır. Geçen haftanın sonunda Yemen'in eski Londra büyükelçisi Ahmet *El—Sami* başkanlığında bir de hükümet kurduğu söylenen El—Ha*san'ın bu teşebbüslerinde ne kadar ba*şarı kazanacağını şimdiden kestirmek mümkün değildir. Suudi Arabistan'ın kuzey Yemen'e gizlice silâh gönderdiği bu işte kullanılan üç uçağın Suudi Arabistanlı pilotları tarafından Kahire'ye kaçırılmasıyla ortaya çıkmıştı. Bu durum karşısında Albay Es—Sallal başkanlığındaki ihtilâl idaresi, çeşitli tedbirlere başvurmuş bu arada Yemen'in üç ayrı silâhlı kuvvetini tek bir ordu halinde birleştirmiştir. 1956 Nisanında Mısır — Yemen — Suudi Arabistan arasında imzalanan üçlü askeri *savunma paktının* Mısır ve Yemen tarafından paktın üçüncü üyesi Suudi Arabistan'a karşı işler hale girdiğinin Kahire ve San'a'dan açıklanması da bu cümledendir. Ayrıca Yemen ihtilâlinin tehlikeye düşmesi halinde harekete geçirilmek üzere Mısır'ın Yemen'e kuvvet gönderdiği de belirtilmektedir. Bu durum karşısında, zaten sallantıda olan Suudi Arabistan'ın ve Ürdün'ün, Yemen'e karşı açık bir tecavüz hareketine cesaret edebilecekleri şüphelidir.

Abdullah El Sallal
Yemenli reformcu

Yemen Dışişleri Bakanı da Kuzey Yemen sınırından içeri silâh sokarken suçüstü yakalanan Suudi Arabistan'ı şikâyet etmek üzere, Birleşmiş Milletler'e gitmiştir. Bu durumda, Yemen'deki ihtilâl hareketi, ancak imam sülâlesini tutan bazı kabilelerin tehdidiyle karşı karşıyadır ki, elinde modern silâhlar bulunan *ve Albay Es—Sallal'ın çevresinde kümelendiği* anlaşılan Yemen ordusunun bunu önleyebileceği sanılır. Mısır ve Sovyet bloğu ülkelerinden başka bir çok Arap ülkelerinin Yemen ihtilâl hükümetini tanımış olması da Albay Es—Sallal'ın durumunu kuvvetlendirmektedir.

KÜBA

Amerika Kübada müşterek bir silâhlı müdahele tasarlıyor.

Başarısız teşebbüsler

Yanlış siyasî tutumları yüzünden Küba'nın adım adım Sovyet — Çin bloğuna yakıasmasına yol açan Birleşik Amerika idarecileri, kendilerinin sebeboldukları bu durumun verdiği şaşkınlıktan kurtulamamış olmalılar ki, aynı yanlış tutumda ayak diriyorlar. Bunun en son örnekleri, geçen haftaki başarısız teşebbüslerle ortaya çıktı.

Küba'ya doğrudan doğruya tek başına bir askerî müdahalenin nasıl bir sonuç doğuracağını kestiremediği için, böyle bir müdahaleyi şimdilik bir yana bırakan Birleşik Amerika'nın Küba konusunda ikinci olarak en etkili gördüğü çözüm yolu, bu askerî müdahaleyi «Amerika Devletleri Teşkilâtı» nın üyesi bulunan Lâtin Amerikası ülkelerinin ortaklığıyla yapmaktır. Nitekim geçen haftanın başında, Birleşik Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk, bu amaçla Lâtin Amerika ülkeleri dışişleri bakanlarıyla iki gün süren bir toplantı yaptı. Fakat, bu ülkelerden çoğunun ya gerçekten, ya da halkoyunun baskısıyla böyle bir müdahaleyi desteklemiyeceğini bilen, bu yüzden açık bir müdahale teklifi reddedilirse, bunun dünya halkoyunda psikolojik bir yenilgi olarak sayılacağını kestiren Rusk, oldukça ihtiyatlı davrandı. Herşeyden önce, Lâtin Amerikası dışişleri bakanları toplantısına resmî değil özel bir nitelik verildi. Sonra da, Rusk, Küba'ya karşı açık bir müdahale teklifinde bulunmaktan kaçınarak, kendi görüşüne göre Lâtin Amerikası ülkelerinin bu konuda alması gereken tedbirleri sıraladı. Rusk'ın, bu toplantıda elde edebileceğini umduğu en elverişli sonuç, Lâtin Amerikası dışişleri bakanlarının, bazı şartlar altında gerekirse Rio andlaşmasına uygun olarak askerî tedbirlere baş vurulacağı yolunda verecekleri sözdü. Fakat, çoğu zaten iç huzursuzluklarla çalkanan bu ülkeler buna yanaşmadılar, sadece bu konudaki istişarelere devam edilmesi, Küba'nın Lâtin Amerika ülkelerine komünist sızması için bir üs olarak kullanılmasını önleyecek tedbirlerin alınması temennisi gibi yuvarlak sözlerle yetendiler.

Birleşik Amerika'nın Küba konusunda Lâtin Amerika dışişleri bakanlarına sunduğu tedbirler tasarısında şunlar yer alıyordu: 1) Küba'ya silâh taşıyan ülkelerin gemilerine Amerikan limanlarını kapamak, 2) Küba'ya malzeme taşıyan şirketleri, Amerikan dış yardım malzemesi taşıma hakkından mahrum etmek, 3) Birleşik Amerika gemilerinin Küba'ya ya da Küba'dan başka ülkelere her türlü malzeme taşımalarını yasak etmek.

Fakat böyle bir karar tasarısının doğrudan doğruya Lâtin Amerika ülkelerini ilgilendiren bir yönü yoktur. Dean Rusk, görünüşü kurtarmak için, tamamiyle Amerika'nın alabileceği bu tedbirler tasarısını, Lâtin Amerika dışişleri bakanlarının onaylamasından geçirmek istemiştir.

Tesirsiz Abluka

Küba'yı iktisadî bir abluka altına almak, Birleşik Amerika'nın silâhlı bir müdahaleden sonra düşündüğü ikinci tedbirdir. Nitekim Amerikan hükümeti bunu sağlamak üzere, Küba'ya malzeme taşıyan ve komünist olmayan ülkelere, özellikle Nato ülkelerine müracaatta bulunmuştur. Fakat, bu alanda da, Türkiye, Batı Almanya ve Yunanistan dışında, Amerikan müracaatını olumlu karşılayan çıkmamıştır. Küba'ya malzeme taşıyan gemilerin çoğunluğunun komünist olmayan ülkelere mensup olduğu göz önüne alınınca, Birleşik Amerika'nın iktisadî abluka teşebbüsünde de başarısızlığa uğradığı ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de, komünist olmayan ülkeler, Küba'ya komünist ülkelerin gemilerinden iki misli fazla malzeme taşımaktadırlar. Bu ülkelerin, kimseyle savaş durumunda olmayan, can kaygısına düşmüş küçük bir ülkenin iktisadi bakımdan ezilmesi için tasarlanan bir ablukaya katılıp, önemli bir döviz kaynağından kendilerini mahrum etmeleri beklenemez. Bu konuda, Birleşik Amerika'nın müracaatını en kesin şekilde reddeden, üstelik böyle bir tutumun faydadan çok zararı dokunacağını belirten İngiltere olmuştur. İngiltere Dışişleri Bakanlığı, Amerikan hükümetinin bu konuda tasarladığı tedbirlerin istenilen sonucu vermiyeceği gibi, Birleşik Amerika ile müttefikleri arasında huzursuzluk da yaratabileceği görüşünü ileri sürmektedir. Bundan başka, İngiliz hükûmeti, hiçbir ülkey'e savaş halinde bulunmayan Küba ile normal diplomatik münasebetleri olduğunu, parlâmentodan yeni bir kanun çıkmadıkça, İngiltere hükûmetinin İngiliz gemilerini başka ülkeler hesabına Küba'ya malzeme taşımaktan alıkoyamıyacağını da ileri sürmektedir. İngiliz parlâmentosunun ise, bu yolda bir kanunu kabul etmesi beklenemez.

Haftanın sonunda, Küba Cumhurbaşkanı Osvaldo Dorticos'un New York'a gelişi ise, Küba meselesinin önümüzdeki günlerde daha da dallanıp budaklanacağını göstermektedir. Küba Cumhurbaşkanı, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kürsüsünden, memleketine karşı hazırlanan tertipleri dünya halkoyuna açıklayacak ve tarafsız ülkeleri kazanmağa çalışacaktır.

Değişen toplumlarda ilerici kuvvet: Ordu

Dünyanın en tanınmış bilim kurumlarından biri olan Massachusetts Teknoloji Enstitüsü, geçen yıl çok ilgiçekici bir kitap yayınladı: «Uyanan Milletler» Daniel Lerner, Ithiel de Sola Pool ve Walt W. Rostow gibi meşhur Profesörlerin yazdıkları bu kitap, Yirminci Yüzyılda toplumların nasıl değiştiğini, uyanan milletlerin hangi inançlar etrafında toplandığını incelemekte ve bunlar karşısında Amerikan tutumunun ne olması gerektiğini araştırmaktadır. Aşağıdaki kısım, toplumun değişmesine öncülük eden unsurlardan başlıcası olarak ORDU'yu ele almaktadır.

Halktan gelen ordular

Afrika'nın büyük bir kısmı bir yana bırakılırsa, azgelişmiş ülkelerin çoğunda, muazzam siyasî ve sosyal nüfuz sahibi geniş asker zümrelerinin modernleştirme bakımından önemli bir rol oynadıkları görülür. Geçiş devresinde bulunan bir toplumda, askerlerin sosyal menşeleri, gördükleri işin mahiyeti ve içinde bulundukları ortam gözönünde tutulursa, bu zümrenin neden önderliğe namzet olduğu daha kolay anlaşılır.

Eskiden yüksek rütbeli subay grubunun toprak sahibi sınıflardan gelmesi, eski imtiyazların ve sosyal ilişkilerin muhafazasından yana olması sık sık görülen geleneklerdendi. Ama, küçük rütbeli subaylar arasında bazan öbür sınıflardan gelmiş olanlara da rastlamak mümkün; bunların sosyal statüleri pek yüksek olmadığı için, eski sosyal düzeni korumak lehinde açıkça cephe aldıkları da görülmezdi. Son zamanlarda, bir çok memlekette orduları genişletmek icabettiği için, subaylar yavaş yavaş daha az seçkin sınıflardan gelmeğe başladılar; hattâ esnaf ve köylü zümrelerden de subay çıktığı oldu. Bu subaylar arasında, bazan, eski düzenden hiç memnun olmayanlara rastlandı.

Şunu da ilâve etmek gerekir ki, bugünün orduları, mahiyetleri icabı, geleneksel değil, modern kuruluşlardır.

Modernleşen ordular

Batılı toplumlardan yeni değişen toplumlara gelen yabancı görevliler, askerlerin yetiştirilmesi için çoğu zaman çok dikkat sarfederler ve bu konuda geniş imkân sağlarlar; askerliğin eskiden beri taşıdığı geleneksel gurur da buna eklenince, toplum içindeki huzursuz kimselerin askerlik mesleğinde kendi kendilerini tatmin edebilmeleri daha kolaylaşır. Değişen toplumlarda, sivil memur teşkilâtlarının, siyasetin ve iktisadî hayatın modernleştirilmesinden çok önce, ehliyetli ve seçkin askerî birliklerin kurulabilmiş olması bir tesadüf sayılmalıdır; misâl olarak, Hindistan ordusunu, Malaya Alaylarını, Filipin Gerillâlarını, Arap Lejyonunu, Gurka Alaylarını, Afrikalılardan kurulmuş İngiliz Alaylarını göstermek mümkün. Bu kuvvetler yabancı devletlerin kontrolunda kaldıkları müddetçe gayet tabiî, muhafazakârlar veya, hiç olmazsa sömürgeci davranışlara karşı duydukları isyan duygusunu ifade edebilmelerine imkân yoktu. Ama, bağımsızlığa kavuşulduktan sonra, askerlerin muhtaç oldukları teçhizatı ve meslekî itibarı ancak baştaki millî hükûmet yoluyla elde etmeleri mümkündü. Milliyetçiliği, modernleştirme yolunda bir şeyler yapma şeklinde anlamak bugünkü askerlik mesleğinin mahiyetinden ileri gelmektedir.

Nihayet, geçiş devresinde, subay zümresi içinde bulunanların karşılaştıkları meseeor, sivil hayatta ortaya çıkan yeni liderlerin karşılaştıkları meselelere nisbetle daha kolaydır. Askerlerin de sömürgeci devlete veya geleneksel unsurların kalıntılarına karşı harekâta girişmeleri gerekebilir ama, bu çeşit uğraşmalar, başarıya eriştikleri takdirde, ordunun kendine olan güvenini arttırır. Savaş dışında askerlere düşen iş, yeni teçhizat elde etmekten, emirleri altındaki insanları yetiştirmekten ve barış zamanındaki kışla hayatını az çok verimli bir şekilde sürdürmekten ibarettir. Bütün bunlar da, sivillere düşen toplum için siyasi, sosyal ve iktisadî kalkınma programları hazırlamak gibi işler yanında oldukça kolay sayılabilir. Bunun içindir ki, orduların bünyesinde, kendilerine güvenen, modern usulleri ve davranışları benimseyen bir subay zümresinin yetişmesi mümkündür; bunların elinde bulunan ordu da, nisbeten modern esaslara göre yönetilen oldukça düzenli modern bir kuruluştur.

Subay zümresi üzerindeki bu geniş etkileri tamamlayan bir başka şey de, orduya girenlerin modern hayata uygun asgarî bir teknik eğitimden geçirilmeleridir.

Türk ordusu

Ama, tarih, Samuray'lardan ve ondokuzuncu yüzyıldaki Prusya ordusundan Atatürk'e ve Magsaysay'a kadar, modernleştirmede tamamiyle yapıcı rol oynamış bir çok asker misâli veriyor.

En çok dikkati çeken misâlllerden biri, Türkiye Cumhuriyetinin gelişmesinde göze çarpıyor. Askerler Cumhuriyetin kuruluşunda önemli bir rol oynadıkları hâlde, Atatürk, sivil ve askerî liderliği birbirinden ayırmağa muvaffak olmuştu. Bu ayırma, sivil hayatın bir çok kesiminde eski askerlerin önemli rol oynamalarına rağmen, 35 yıl müddetle başarılı bir şekilde devam ettirildi. Atatürk'le birlikte ihtilâli yapan ve cumhuriyetin temellerini atan subaylar, siyasî makamlara geçtikleri zaman, tıpkı Atatürk'ün yaptığı gibi, askerlikten ayrılmak zorunda bırakılmışlardır; bunun tabiî bir sonucu olarak da, üniformasını muhafaza eden subayların siyasî hayatta faal olmalarına müsaade edilmemişti. Bu gelenek 1960'a kadar sürdü; o yıl, sivil liderlerin büyük başarısızlıklar ve istibdat idaresine dönme yolundaki kuvvetli eğilimler göstermeleri üzerine, ordu idareyi ele almak zorunda kaldı. Bununla birlikte, şimdiye kadar (Not: Kitap, 1961 yılı başlarında piyasaya çıkmıştır) ordunun davranışları gayet ölçülü olmuştur; bu da Atatürk geleneğini kuvvetini gösterir. Müdahalenin geçici olacağını ve sonunda demokratik usullerin ve bu arada sivil otorite ilkesinin kuvvetleneceğini sanmak için ortada yeter sebep var.

Türk ordusunun bünyesine her yıl, eğitim için, 200.000 genç sivil girer. Bu gençlerin çoğu okuma yazma bilmeyen köy çocuklarıdır ve ordu, onlar için, memleketin öbür taraflarından gelmiş insanlarla ilk temas noktasıdır. Kendilerine okuma yazma, âlet ve techizat kullanma öğretilir; kişisel sağlığı koruyacak bilgiler verilir; genel sağlıkla ilgili esaslar gösterilir; modern bir cumhuriyetteki siyasî hayatın sembolleri ve kurumları belletilir. Bu gençler, askerliklerini bitirip köylerine döndükleri zaman, artık Türkiye'nin modernleştirilmesi bakımından kazanılmış birer kuvvettir. Terhis olanlar, orduda öğrendiklerini kullanmağa başlarlar; bunları öbür köylülere öğretirler; Türk toplumunun modernleşmiş kesiminden gelen bilgiler ve düşünceler için birer «bağlantı noktası» görevini görürler. Böylece, bu gençler, modernleştirme işini hızlandırmış ve bunun istikrar kazanmasına yardım etmiş olurlar.

Demek ki, kısaca söylemek gerekirse, sosyal değişmeler ortasında ayakta kalması muhtemel tek geleneksel kuruluş olan ordu, bir yandan seyyaliyeti arttırırken öte yandan istikrarı sağlayabilir, değiştirmeyi kolaylaştırırken kargaşalığı önleyebilir. O hâlde bir çok toplumlarda değişmenin başarılı olmasını, askerlerin böyle bir rolü oynamakta gösterecekleri başarı derecesine bağlı saymak hiç de yanlış olmaz.

SİNEMA

Yeni mevsimin Yerli filmleri

Nijat Özön

Hızlı yaşıyanlar

BU mevsim için tasarlanıp da sonradan çevrilmesinden cayılan filmlerden biri «Hızlı Yaşıyanlar» adını taşıyordu. Sinemacılarımızın durumunu bu kadar kestirme yoldan anlatan bir başka film adı kolay kolay bulunmaz. Gerçekten de bugün ülkemizin en hızlı yaşıyan yurttaşları, sinemacılar. Bu mevsim için çevrilen filmler daha şimdiden 150 ye varıyor. Mevsim sonuna kadar bu sayının 200 e yükselmesi beklenebilir. Yılda yüzün üstünde film çeviren ülkelerin sayısı yarım düzineyi aşmadığına göre, Türkiye en çok film çeviren üç dört ülke arasında yer alıyor.

Fakat bu hızlı yaşıyan yurttaşlarımız, aynı zamanda en dertli yurttaşlarımızdır da. Nasıl olmasın ki, 200 filmi meydana getiren endüstri, yapısı ve işleyişi bakımından, genel olarak, bundan onbeş yıl önce 20 film meydana getiren endüstriden pek farklı değildir. Bu endüstri o zamanki gibi kendi haline bırakılmıştır; eskiden olduğu gibi, şimdi de sakat bir koruma düzenine bağlıdır; sansür tüzüğünün tek kelimesi değişmemiştir. Böylece dört sinemasına bir yerli film düşen yurdumuzda, sinema endüstrisi, çocukluk elbiselerini gençliğinde de taşıyan bir insanın sıkıntısı, tuhaflığı ve gülünçlüğü içindedir. Değişiklik, küçükten başlıyan «Yıldız sistemi» nin, gittikçe yerleşmesinde, değişmiyen yapımcı zihniyeti yanında, şimdi ondan daha geri zihniyetli bir işletmeciler saltanatının belirmesindedir.

Yapımcılar, bir yandan bir avuç yıldızın ardına düşmekte, senaryoları bunlara göre biçmekte, çalışma programlarını bu yıldızların vapur tarifesini andıran çalışma programlarına uydurmağa çabalamakta, bir yandan da işletmecilerin belli yıldızların, belli konularda oynıyacakları film tasarılarına yatırımda bulunması için göbek çatlatmaktadırlar.

Melodramdan sonra komedi

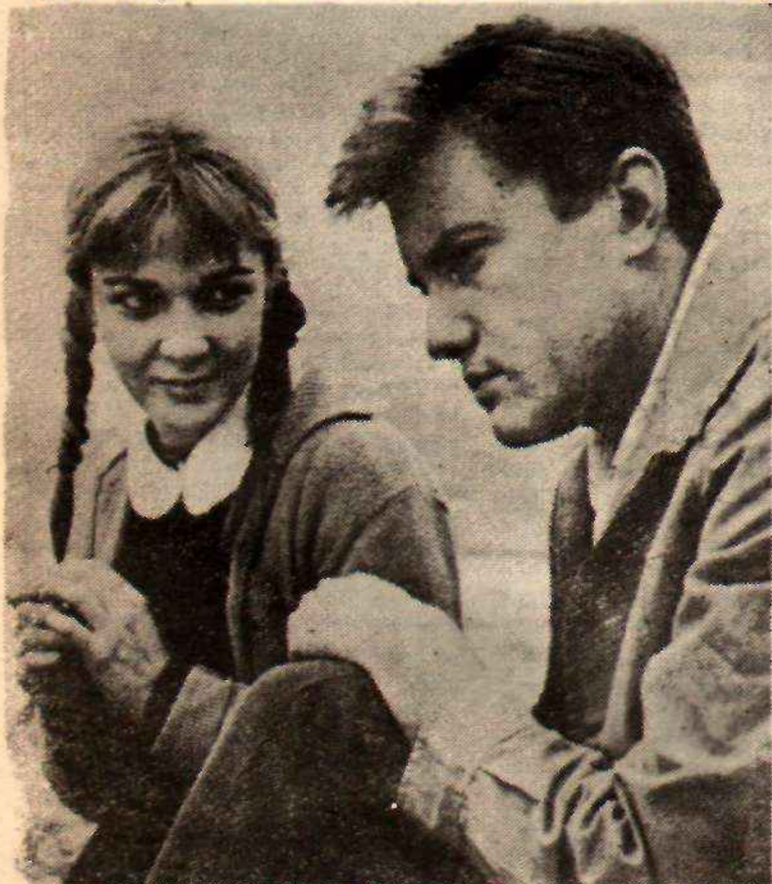
İşletmeciler, ancak bir mevsim öncesinin para getiren türüne yatırımda bulunduklarından, uzun yıllar film yapımının en büyük bölümünü meydana getiren melodram, bu mevsim, yerini çoğunlukla komediye bırakıyor.

Gerçi bu mevsim de melodramlar hatırı sayılır çokluktadır. Gerçi son yılların belirli tip ve türelerinden örneklere bu mevsim de rastlanıyor. Örneğin «Cilâlı İbo» lar («Cilâlı İbo Rüyalar Âleminde»), «Fosforlu» lar, («Fosforlu Oyuna Gelmez»), «Ayşecik» ler («Ayşecik Ateş Parçası»), «Şarkıcılar» (Zeki Müren'li «Hayat Bazan Tatlıdır», Malıa'lı «Şarkıcı Kız»), «Din Ticareti» («Süleyman Çelebi ve Mevlût»), bu yıl da unutulmamıştır. Fakat ağırlık noktası, göze çarpar şekilde komediye kaymakta, geçen mevsimin «Küçük Hanım» ı, bu mevsimin «Prototype» i olmaktadır.

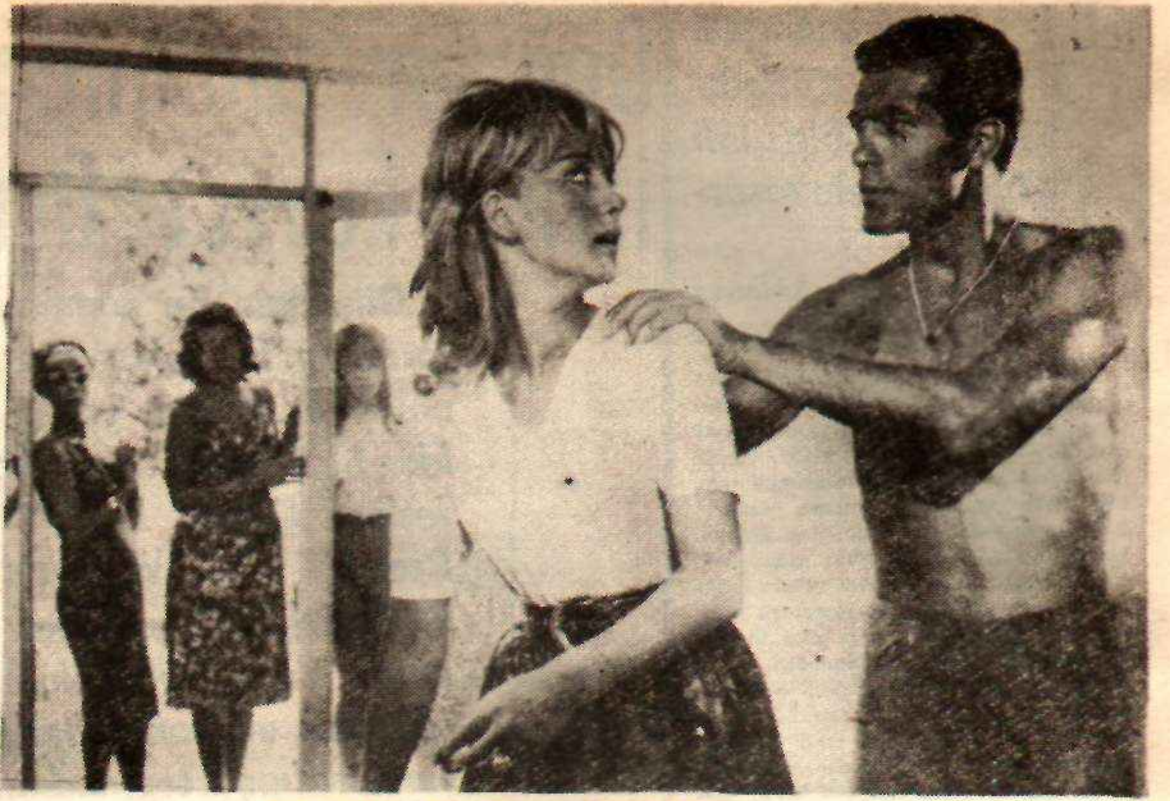
Geçen mevsim, Nejat Saydam'ın «Küçük Hanım» ve «Küçük Hanım'ın Şoförü» filmlerinin iş yapması, yapımcıları kaçınılmaz şekilde «salon komedisi», «duygusal komedi» türüne doğru itmiştir. Bunun sonucu olarak, yalnız ısmarlama film çeviren rejisörler değil, fakat sinemamızın kalburüstü bir avuç rejisörü de bu türe sarılmıştır. Gözyaşı ticaretinden sonra, gülücük ticareti.. Birincisinde yaya kalanların ikincisinde ne yapabildiklerini mevsim ilerledikçe anlıyacağız.

Beklenenler

Komedi furyası o kadar âni olmuştur ki, bu yüzden konuların çatışmasına, bazan aynı konunun başka başka rejisörlerce işlendiğine sık sık rastlanmaktadır. Örneğin Metin Erksan'ın «Çocuk hırsızları», Hulki Saner'in «Cafer Çocuk Hırsızı» ile (gerçekte her iki filmin konusu da O. Henry'nin bir hikâyesinden alınmıştır), Memduh Ün'ün «Belâlı Torun» u Nejat Saydam'ın «Küçük Hanım'ın Kısmeti» ile

«Şehirdeki Yabancı»da Nilüfer Aydan ve Göksel Arsoy
Sansürden yakasını kurtarırsa

«Battı Balık»ta Filiz Akın ve Fikret Hakan
Milyoner hayatı

aynı hikâyeyi işlemektedir. Bundan dolayı, «Hızlı yaşıyanlar» kadar, Atıf Yılmaz'ın «Battı Balık» filminin adı da bu füryada sembolik bir anlam kazanıyor. Bununla birlikte, komedi türüne en yatkın rejisörün Atıf Yılmaz olduğunu da belirtmek gerek, çünkü sinemamızda melodramdan geçilmediği uzun yıllar boyunca komedi türünde en başarılı denemeler, onun eliyle yapılmıştı.

Atıf Yılmaz'ın bu mevsim, üç komedisi var: «Battı Balık», «Cengiz Han'ın Hazineleri», «Bir Gecelik Gelin». Bunlardan birincisi, aynı zamanda en usta romancımız Kemal Tahir'in ilk senaryo denemesi olarak da ilgiyle beklenen bir eser. Atıf Yılmaz ile Kemal Tahir «Battı Balık» ta, okuyucusuna «milyoner hayatı» sürdüren gazetelerden ilham alarak bir «yanlışlıklar komedisi» ni işliyorlar. İkinci film, «Cengiz Han'ın Hazineleri», Suat Yalaz'ın resimli romanının kahramanı «Kaan» ın serüvenlerini ele alarak, tarihsel filmlerin bir «parodie» sini yapmağa çalışıyor. «Bir Gecelik Gelin» le de salon komedisine el atıyor.

Asıl çalıştıkları türün dışına çıkan iki rejisörün, Metin Erksan ile Osman F. Seden'in, bu yeni türde ne yapacakları da merak konusu. Erksan, yeni mevsime iki komediyle katılıyor: Bunlardan biri, yukarıda belirttiğimiz gibi, O. Henry'nin bir hikâyesinin yerlileştirilmişi olan «Çocuk Hırsızları» dır. Hani şu, «kurtarmalık» almak için bir çocuğu kaçıran, fakat müthiş bir yaramaz olan çocuktan kurtulmak için üste para vermek zorunda kalan iki beceriksiz çocuk hırsızının serüvenini anlatan hikâye. Erksan'ın ikinci filmi «Sahte Nikâh», bir polis hikâyesi çevresinde dönen «duygusal komedi». «Gecelerin Ötesi» ve «Yılanların Öcü» rejisörünün el attığı bu yeni türü yadırgayıp yadırgamadığını, ya da seyircilerinin bu el atışı yadırgayıp yadırgamıyacaklarını yakında anlıyacağız.

Seden'in «Cilâlı İbo» lar dışında, komedi türünde pek fazla çalışması olmadığından, Amerikan gangster filmlerini bolca şiddet ve sadizm unsurlariyle dolduran rejisörün, bu yıl hemen hepsi komedi alanında olan çalışmalarından ne sonuç alabileceği insanı düşündürüyor.

Bu mevsim, yarım düzine film çıkarması beklenen Seden, şimdilik bunlardan üçünü tamamlamış durumda. Bunlardan «Cilâlı İbo Rüyalar Âleminde», aynı serinin öbür filmlerinden pek farklı olmasa gerek. «Ne Şeker Şey» ile «Sokak Kızı» ise «duygusal komedi» türünde iki örnek.

Memduh Ün de, bu yılın modasından kendisini uzak tutabilmiş değil. Tamamlanmış olan üç filminden «Akasyalar Açarken» duygusal komedi, «Belâlı Torun» salon komedisi, «Kısmetin En Güzeli» de düpedüz komedi türünde.

Akıntının dışındakiler

Bu komedi filmleri seline kendilerini kaptırmayan rejisörlerin sayısı pek az. Halit Refiğ, iki filmiyle bunların başında geliyor. Refiğ'in François Coppé'nin bir hikâyesinden uyarlanan «Gençlik Hülyaları», ilk iki filminin ticari başarısızlığından ağzı yanan rejisörün, bir «iş filmi» olarak meydana getirdiği bir eser. Hani şu, milyonerin kızıyla evlenip, üst sınıfa geçen fakir delikanlı hikâyelerini işliyen Amerikan filmleri çeşidinden. «Şehirdeki Yabancı», bunun tam karşıtı. Genç, ülkücü bir delikanlının geri, dar düşünceli, kendi çıkarından başka bir şey düşünmiyen bir çevredeki mücadelelerini yansıtıyor. Âma, konusu Zonguldak kömür madenleri çevresinde geçen bu film, şimdilik sansürde takılmış durumda.

Lütfü Ö. Akad'ın son yıllarda birbirini izleyen başarısızlıklardan sonra, «itibarını iade etmesini» sağlıyabilecek «Üç Tekerlekli Bisiklet» i (senaryosu Orhan Kemal'in bir hikâyesine dayanmaktadır) ve geçen mevsimdeki filmleriyle dikkati çeken Ertem Göreç'in «Kardeşler» i de bu kategoriye giriyor.

Stahanovistler ve yenileri

Bir avuç yıldız, yılda 200 film çeviren bir endüstriyi ayakta tutmağa çalışırsa, ne olur? Sinemada bir verimlilik yarışı, bir Stahanov çabası ortaya çıkar. Bu çaba da yetmeyince, yeni takviyeler alınır. Sinemamızın bu mevsimki özelliklerinden biri de bu zaten. Nitekim, «yerleşmiş» yıldızlar, bu mevsim en azından yarım düzine film çevirirken (Göksel Arsoy: «Şehirdeki Yabancı», «Gençlik Hülyaları», «Akasyalar Açarken», «Aşka Karşı Gelinmez» «Ne Şeker Şey», «Gönül Avcısı», «Billûr Köşk», «Kiralık Koca», «Gümüş Gerdanlık» .. Orhan Günşiray: «Bir Gecelik Gelin», «Cengiz Han'ın Hazineleri», «Fosforlu Oyuna Gelmez», «Sahte Nikâh», «Aşk, Kadın ve Tabanca», «Çam Sakızı» ... Ayhan Işık: «Küçük Hanım'ın Kısmeti», «Küçük Hanım Avrupa'da», «Çifte Nikâh», «Belâlı Torun», «Üç Tekerlekli Bisiklet», «Allah Seviniz Dedi», Belgin Doruk: «Hayat Bazan Tatlıdır», «Küçük Hanım'ın Kısmeti», «Küçük Hanım Avrupa'da», «Aşka Karşı Gelinmez», «Gönül Avcısı», «Dağ Çiçekleri»; Fatma Girik: «Sokak Kızı», «Kısmetin En Güzeli», «Cengiz Han'ın Hazineleri», «Fosforlu Oyuna Gelmez», «Çöpçatan», «Belâlı Torun» «Kiralık Koca» ..; Muhterem Nur: «Meteliksiz Âşıklar», «Gurbet Yolcuları», «Aşk Bekliyor», «Belki Bir Sabah Geleceksin», «Gönlüm Yaralı», «Köyün Güzeli», «Acı ve Tatlı»; Leylâ Sayar: «Aşk, Kadın ve Tabanca», «Gümüş Gerdanlık», «Geçti Buranın Pazarı», «Öldüren Bahar», «Ver Elini İstanbul», «İki Çalgıcının Seyahati»; Türkân Şoray: «Allah Seviniz Dedi», «Dikmen Yıldızı», «Ne Şeker Şey», «Billûr Köşk», «Kırmızı Kafahiller», «Yıllardan Sonra» ...)

Oyuncu darlığını gidermek için bir yandan da beyaz perdeye Filiz Akın, Özen Çelik, Tanju Gürsu, Semra Sar, Tekin Aral, Önder Somer, Meral Sayın, Diler Saraç .. gibi yeni yüzler sürülüyor.

TİYATRO

"Tütün yolu„nda bizim insanlar

Ülkü TAMER

YALNIZ bizde değil, Amerika'da da Ulunay'lar var. «Tütün Yolu» 4 Aralık 1933'de New York'da oynandığı zaman birçok eleştirmeci ateş püskürmüş, böyle «rezil» bir oyunu elinden geldiği kadar batırmıştı. Halk da neredeyse o Ulunay'lara uyacaktı; ama oyun dayandı. Altı ay sonra, «kapalı gişe temsiller» başladı ve «Tütün Yolu» tam yedi buçuk yıl oynandı.

Yirmidokuz yıl sonra, Küçük Sahne topluluğu, bu oyunu Türk seyircilerine tanıtıyor. Pek tanıtıyor da denemez ya... Perde açılınca bir bakıyoruz, bütün kişiler tanıdık, kırık çitler tanıdık, açlık, hırsızlık, duvarları tenekelerle yamanmış kulübe, hepsi tanıdık... Kuyu bile. Güçlü bir oyun yazarı çıkıp da Anadolu köyünü, Anadolu köylüsünü yazsa değişik adlarla aynı şeyleri seyrederdik belki. Ama o zaman senatoda gürültüler kopar, bir A.P.'li çıkıp «malûm» gazetelere malzeme hazırlardı. Neyse, o ayrı mesele...

Amerika'nın güney eyaletlerinden Georgia'nın Augusta şehrinden otuz mil kadar uzakta kısır topraklar... Bir zamanların verimli toprakları... Eskiden pamuk ekilirmiş. Ama öyle kesif, öyle aptalca ekilmiş ki, sonunda toprağın gücü yitirilmiş. Köylüler açlık içinde. Ancak birbirlerinden çaldıklarıyla doyurabiliyorlar karınlarını. Buna rağmen, o topraklardan ayrılmak, kasabaya gidip dokuma tezgâhlarında çalışmak istemiyorlar. Yeni şeyler yapacak cesaretleri yok belki. Yerlerine alışmışlar; eskiden yaptıkları şeyleri yapmak istiyorlar yine. Yine kredi almak, pamuk ekmek, karınlarını öyle doyurmak istiyorlar.

Bütün bu olaylar, hepsinin çevreleriyle, hattâ Tanrılarıyla bağlarını koparmış. Aile diye bir kavram sözde var. Babayla ana oğullarına yalvarıyorlar: «Ölünce

sırtımıza temiz bu elbise giydir, n'olur ve bizi toprağa göm. Bir çukur kaz da göm. Ambara bırakma. Fareler yemesin ölülerimizi.» Baba devam ediyor: «Fareler bana düşman. Yıllardır yiyecek bir şey veremedim onlara. Ambar bomboş. Hepsi kaçıp gitti. Ama ben ölünce, cesedim ambara atılınca hepsi gelir yine.»

«Gelir,» diyor oğul. «Hepsi gelir ve sizin suratlarınızı yer hepsi..»

Ana ölüyor. Oğul da, kız da umursamıyor bile. «Öldü galiba,» diyor oğul. «Arabayla ters ters gidiyordum. Altında kaldı.» Aldırmıyor. Ölümü düşünmesine çok var daha. Baba, belki de yaklaşan ölümünü düşündüğünden, onu derin bir çukur kazması için tarlaya gönderiyor.

Bu ortamda ilerliyen bir yaşama, insanda ne bırakır ki? Ailenin kişileri arasındaki bağı mı? Ellie May, kızkardeşinin kocasını «ayartmaya» çalışıyor. Kasabadaki oğul, babasının bankaya vermek için istediği 100 doları gözden çıkarmıyor. Üstelik ağzına geleni söylüyor. Cinsel düzen mi? Zaten bütün ev tek oda. Pearl, büyüyüp de evlenince kocasının yanına yaklaşmaz tabii, onunla yatmaz, elini bile sürdürtmez kendine, kaçar. Tanrı sevgisi mi? Bessie Rice, Tanrı'yı kendi çıkarı için kullanır, onyedi yaşındaki Dude Lester'i canı çekince «Tanrı senin iyi vaiz olacağını, seninle evlenmemi söyledi,» der. Durmadan, hırsızlık etmenin günâh olduğunu ileri sürer Bessie, ama çalınmış şalgamı da mideye indirir.

Bunları yazarken, bana hiç de yabancı gelmiyen bazı kişileri görür gibiyim: Kredi umarken, bankaya para vermek zorunda kalan küçük çiftçiler, beş kuruş yüzünden babasına bıçak çeken güneydoğulu oğullar, üvey kızlarına saldıran ihtiyar babalar, «Tanrı uğruna» kadınların göbeklerine yazı yazmak, onlara «vaaz vermek» fedakârlığına katlanan imamlar... Yalnız imamlar mı? Küçük Sahne'de her akşam nice politikacılarımızın kulakları çınlatılmaktadır...

Erskine Caldwell şöyle yazıyor:

«Tütün Yolu Amerika dışında en uzun süre Fransa'da bir, İngiltere'de iki yıl oynanmıştır. Amerika dışında, en çok hatırda kalan oyunlar, Fransa ve İngiltere'dekiler olmuştur.

«Fransa'daki oyunda kadın oyuncular son Paris modasına uygun elbiseler giymişlerdi. Oyun, sadece elbiselerin boş bir biçimde eskitilip yırtılmasından dolayı bile olsa, ilgi çekiciydi.

«İngiltere'de oynanışı ise İngiliz ağzıyla konuşmalar ve bakır rengi talaş içinde dizlerine kadar gömülüp çabalıyan oyuncuların dayanıklılığı yüzünden hatırlamaya değer.

«Oyunu çeşitli ülkelerde gördükten sonra Tütün Yolu'nun her zaman gerektiği gibi oynandığını söylemek biraz güç olur. Bu oyunun kaderinde ciddi, hafif, acı, hattâ vodvil havasında oynanmak olduğu anlaşıldı.

Bana kalırsa, Erskine Caldwell Küçük Sahne'deki temsili görseydi, yazısına yeni bir paragraf ekler ve Türkiye'deki başarıyı överdi. Oyunun sahneye konuşu da, oynanışı da ülkemizde az gördüğümüz bir ustalık içinde olmuştur. Gerçi eserin kendisindeki sıcaklık, tiyatrova uygulanışındaki başarı ve oyunun bizim sevircimize olan yakınlığı, Tütün Yolu'nun sahneye konuşunda Engin Cezzar'a yardımcı olmuştur; ama bütün bunların yanısıra beliren güçlükleri yenebilmek de kolay değildir. Böyle bir oyunda «alaturka» oluvermek tehlikesi çok büyüktür. İnce bir mizahtan katı bir trajediye geçiş, sonra yeniden havanın yumuşaması oyunu kolayca bozabilir, etkinin yaratılmamasına ve temsilin ansızın bir sahteliğe, bir yapmacıklığa bürünmesine yol açabilir.

Engin Cezzar, bu tehlikeleri geçiştirerek, Tütün Yolu'nu başarıyla sahneye koymuştur. Oyun bize sürekli olarak Anadolu köylüsünü hatırlatıyordu, ama hiçbir zaman «Amerikan»lığın dışına çıkmadı. Perdenin açılışından kapanışına kadar tıkır tıkır işliyen tempo, mizahtan trajediye, trajediden mizaha geçişler ve ayrıntılar verilmek istenen etkiyi sağladı.

Oyuncuların başarısını da ayrıca belirtmek gerekiyor. Başta Pekcan Koşar, Engin Cezzar ve Ayten Ürkmez olmak üzere, hepsi esere ve sahneye koyucuya yardım ediyorlar. Yeni Küçük Sahne topluluğu, ilk oyunlarıyla İstanbul'un belki de en başarılı tiyatrosu olduğunu gösteriyor. Bundan sonraki oyunlarıyla bu başarılarını sürdüreceklerini sanıyorum.

Yazımı bitirmeden Gülriz Sururi ve Engin Cezzar'ın batılı bir davranışını anmalıyım. Tiyatrolarında oynanan ilk oyunun baş rollerini başkalarına vermekl hattâ kendilerinden bu imkânı esirgiyecek bir oyun seçmekle bir «örnek hareket» yapmışlardır. Böyle hareketlerin kendilerine ve Türk Tiyatrosu'na yararlı olacağına inanıyorum. Pekcan Koşar'ın oyun gücü, bu oyundaki rolü olmasaydı, kolay kolay gün ışığına çıkamazdı. Kendileri için oyun seçen, oyun ısmarlıyan bazı özel tiyatro sahiplerinin kulakları çınlasın.

Yunan işçilerinin Şiirleri

Ali Dilber

Size tanıtmak istediğim bu bir kaç şiirin milyonlarca benzerinden tek farkı unutulmamış olmaları. Halkın güç durumlarda günlük acılarını, sevinçlerini anlatmıya çalışan bu şiirler, ne sanat dergilerinde boy gösterirler, ne de dolar—Nobel borsalarında açılış kapanış ve fiyatları işlem görür. Bazıları Yunanistan'da Nazi çizmeleri altında insanların sinek gibi öldürüldüğü devrede başlıyan direnme hareketini dile getiriyor. Yazarının adını bile bilmek istemeyen, onlarla ölüm yolunda çoktan evlenmiş halkın savaşçı gücü bu şiirleri kilometrelere dizip söyler. Her kelime her satır durumlarını anlatmak içindir, bir çeşit Belge—Şiirdir. İşte bir tanesi insanın ve şiirin yolunu çiziyor:

Bu kadar haç dizilmiş, daha bu kadar dizilecekler var
Biz ancak çapraz tahtalarla sayılırız
Haçlar ve her yerde haçlar
Biz o hiç gülmiyenler, hiç ağlamıyanlarız
Evlerimizin yangın dumanı tütüğünde
Çocuklarımız aç beklerken, o hiç sarsılmayanlarız
İşte acımızın sınırını çizmeye geldik
Geçtiğimiz her yere bir işaret koyup gidiyoruz
Haçlar ve her yerde haçlar

Ölülerin geçidine genç bir kız, her şeyiyle yaşamak istiyen Rita Bumi—Papa bakın nasıl devam ediyor:

Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla
Kent konuşmasız arkadaşlarla dolup taşacak
Hava acı ölü kokusuyla yüklenince

Kalelerden kalelelere ak bayraklar uzanacak
Ve bütün arabalar duracak
Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla

Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla
«Ne diye karlar arasında
Bizi bu kadar erken uykuya yolladınız» diye
Göğüsleri delik deşik, başları örtüsüz
Bağıran bin kız göreceksiniz
Gezmeye çıksam ölmüş arkadaşlarla

Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla
Şaşkın topluluklarım önünden
Öyle hafif bir ordu geçecek ki
Türkülerin en kutsalı kulakları çınlatacak
Şanlı dirilişlerin en kanlısı gözleri kamaştıracak
Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla

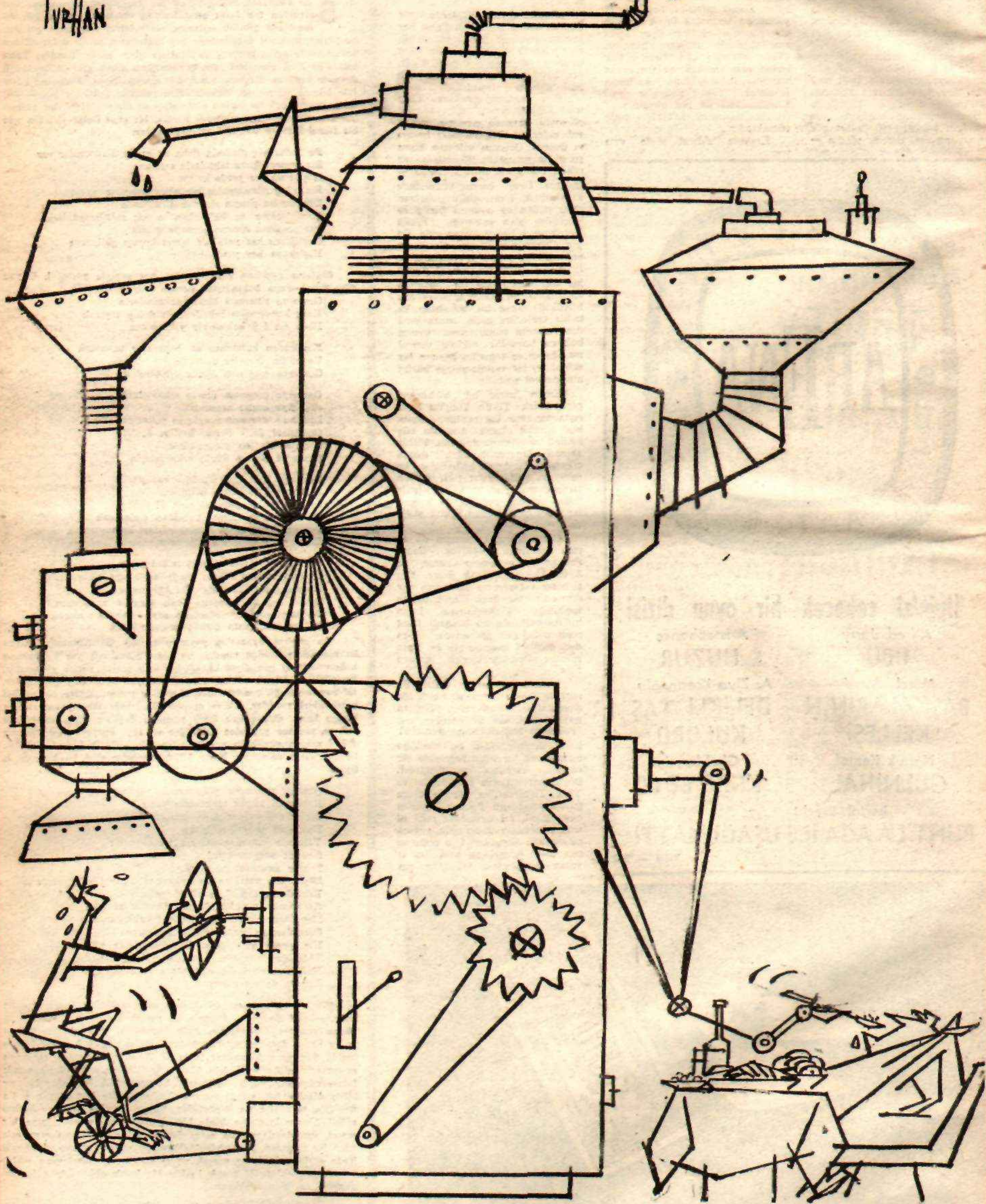
Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla
Mehtap onların düğün çiçeği, süsü diye yükselecek
Boşalmış gözlerde çalgıcılar ağlayacak
Bukle saçlara karışmış kanlı sargılar uçuşurken
Bu acıyı görüp te ölenlerin sayısı tutulmaz olacak
Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla

Bu şiirleri Fransa'da yayınlayan bay Gerolimatos, kitabın ön sözünde yakından tanıdığı bu çoğu gömülecek yer bulamamış halk çocukları için diyor ki: «Onlar öyle parlak şiirler yazmazlar, bu şiirlerde büyük sözler, can sıkıntısıyla bulunmuş görüntüler, lâf evrenselciliği, gerçeküstücü sloganlar yoktur. Onlar söylenmesi gerekenleri yazdılar. Başka ozanlar da, hele isim yapmışlar da savaşa karşı, direnenlere övgü yazmadı değiller. Ama ortalık düzelince, sessizce yerlerine çekildiler ve eski burjuva yaşantılarına daldılar, en güçlünün yanına sığınarak «büyük hisleri» dile getirmeyi ödev edindiler. Zaten Nikos Papas'ın şiiri bu konuyu işliyor.

Ozanlar yumuşak gölgelerden yapılı
Karanfilli küçük mektuplar yazıp
Bir gün ölecekler diye ağlıyorlar
Dosdoğru mısralara giden
Yollarını bulma çabasıyla bunalıyorlar
Ben de vazgeçeceğim
Tekrar insanlaştığımız gün
Başkasının yatağına ve uykusuna hürmet ettiğimizde
Yüreklerin ölçüsüyle türkü çağırarak
Askerlerin memleketlerine döndükleri gün
Mısralarımız duvardan üstün tutulduğunda
Çocuklarımız insan gibi selâmlanınca
Her yerde günaydınla karşılandığımız zaman
Kâğıt üzerinde size gösterdiğim bu yazılardan
Kalbinize sivri diş gibi batan kelimelerden
Ben de vazgeçeceğim

Şiirlerin bir kısmı da Alman emperyalistine karşı direnenlerin, —belki de İkinci Savaşın en parlak Kurtuluş Savaşını yaptıktan sonra—, başladıkları halk hareketini dile getirir. 1949 a kadar süren Cumhuriyetçi halk hareketi çok kanlı bir şekilde bastırıldı. Senelerce Almanlara karşı dövüşenler direnenler, canlarını ve servetlerini korumak için Mısır'a İngiltereye sığınanların tutukluları adalara yenik düştüler. Vatanseverlik belgesi açlık ve ölüm olanlar beş yıl yaygarayı söndürmelerine âlet olarak kullananlarla savaştılar ve kaybettiler, bunun üzerine her şey örtbas edildi. Yunan iç savaşı bizde bir süre konuşulup unutulmuş bir masal, dışarda durmadan masa üstüne gelen ve kapatılmaya çalışılan bir tartışma. Yunanistan'da binlerce aydını, vatanseveri hapislerde çürüten korkunç gerçek ve iç politika cambazlarının maharetle kullandıkları iki tarafı keskin bir bıçak oldu. İşte o işçilerden biri sesini yükseltiyor:

Zavallı kulübelerimiz yüceltirmiş bir ülkeyi
Ve sağlam zincirler hazırlıyor, bileklerimize göre
O gerçek vatanseverler
Acımız dostla düşmanın bir olup vurduğundandır
Türkü söylüyorsak, hele yaşamanın şarkısını
Ölümün dudaklarından kapıp öğrendiğimizdendir.

TURHAN